

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Marii-Liisi Makara

**KAASVASTUTAVAD TÖÖTLEJAD ISIKUANDMETE KAITSE ÜLDMÄÄRUSES
UURINGUTE TELLIJATE JA TEOSTAJATE NÄITEL**

Magistritöö

Juhendaja
PhD Aleksei Kelli

Tallinn

2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. KAASVASTUTAVA TÖÖTLEJA MÕISTE JA OLEMUS	11
1.1 Vastutava töötleja mõiste ja regulatsiooni ulatus	11
1.2 Kaasvastutava töötleja mõiste ja regulatsiooni ulatus	22
2. KAASVASTUTAVATE TÖÖTLEJATE KOHUSTUSED	41
2.1 Kohustuste selge jaotamine	41
2.2 Kokkuleppe sõlmimise olemus.....	55
KOKKUVÕTE	62
ABSTRACT	66
LÜHENDID	70
KASUTATUD KIRJANDUS	71
KASUTATUD ÕIGUSAKTID	76
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	76

SISSEJUHATUS

Tänapäevases digitaalses maailmas, kus isikuandmeid töödeldakse igapäevaselt, ei jää peaaegu ükski üksus iseseisvaks andmetöötlejaks, enamasti toimub see mitme üksuse vahel. Isikundmete töötlemine on tehnoloogilise arengu ja üleilmastumise tõttu võtnud sisse suure hoo. Piiramatute isikuandmete kasutamise tehniline võimekus ning isikuandmete kasvav tähtsus ja väärtus ettevõtete jaoks nõuab tugevat reguleerimist kaitsmaks andmesubjektide õigusi.¹

Näiteks integreerivad veebilehed ja mobiilirakendused kolmandate osapoolte teenuseid kasutajate analüüsi, navigeerimise ja paljude muude funktsioonide jaoks. Valitsused loovad keskseid süsteeme ja infrastruktuure andmete tõhusaks jagamiseks erinevate valitsusharude vahel ja teiste organisatsioonidega.² Isikuandmeid kasutakse nii era- kui avalikes suhetes väga erinevate süsteemide ja andmetöötluste kaudu. Iga kahe aastaga kahekordistub arvutitega töödeldud andmete maht.³

Internet tagab inimeste vahelise ühenduse kättesaadavust ükskõik millal ning peaaegu, et ükskõik kus. Veebis kasvab meeletul kiirusel andmesubjektidelt kogutud ja töödeldud kujul andmete hulk, kuna andmeid kogutakse erinevatest allikatest - tihti peale väga suurtes kogustes ning erinevatel eesmärkidel. Enamik veebis tehtavast andmete töötlemisest toimub automatiseeritud kujul ning sageli nii, et andmesubjektid ei ole sellest isegi teadlikud. Sellest tulenevalt on Euroopa andmekaitseseadustel oluline roll andmesubjektide õiguste kaitsel.⁴

Euroopa andmekaitse regulatsioonide eesmärk on tagada, et andmesubjektide õigused, näiteks õigus läbipaistvale andmetöötlusele, andmete parandamisele või kustutamisele, oleksid kaitstud ning andmetöötlejad teostaksid töötlemistoiminguid vastavalt reeglitele.

Euroopa Komisjon viis läbi uuringu, millest järeldati, et seitse inimest kümnest arvavad, et nende andmeid kasutatakse muudel eesmärkidel kui neid esialgselt koguti. Enamikul

---

¹ Rücker, D. Development and Importance of the Data Protection Reform. New European General Data Protection Regulation: A Practitioner's Guide. Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2018, lk 1.

² Mahieu, R., Hoboken J., Asghari, H. Responsibility for Data Protection in a Networked World: On the Question of the Controller, "Effective and Complete Protection" and its Application to Data Access Rights in Europe, 10 (2019) Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law, lk 29. Arvutivõrgust kättesaadav: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3256743 (11.01.2020).

³ Tupay, P. K. Õigusest eraelule kuni andmekaitse üldmääruseni ehk tundmatu õigus isikuandmete kaitsel. – Juridica IV/2016 lk 227.

⁴ Mäkinen, J. Data quality, sensitive data, and joint controllership as examples of grey areas in the existing data protection framework for the Internet of Things. – Information & Communications Technology Law 24, 3, 2015, lk 262. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.researchgate.net/publication/334485209_How_ISO_27001_Can_Help_Achieve_GDPR_Compliance (07.03.2021).

vastanutest on ebameeldiv või ebamugav, kui ettevõtted kasutavad internetis statistilist teavet nende veebitegevuse kohta reklaamide kohandamiseks ja parendamiseks. Ainult kaks kümnest vastajast on alati teavitatud andmete kogumisest ja andmete hilisemast kasutamisest.⁵

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (edaspidi üldmäärus) põhjenduspunkt 1 ütleb, et füüsiliste isikute kaitse isikuandmete töötlemisel on põhiõigus. Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 8 lõikes 1 ja Euroopa Liidu (edaspidi EL) toimimise lepingu artikli 16 lõikes 1 on sätestatud, et igaühel on õigus oma isikuandmete kaitsele. Õigus eraelu puutumatusele ja õigus isikuandmete kaitsele on omavahel küll tihedalt seotud, kuid siiski erinevad õigused.⁶ Seetõttu on isikuandmete kaitse väga olulisel tasandil võrreldes teiste õigustega. Andmekaitse tagab andmesubjektidele privaatsuse ja turvatunde.

Õigus eraelu puutumatusele näeb ette, et kõigil on õigus tema era- ja pereelu, kodu ja sõnavabadusele. Avaliku võimu kandjal on sellesse sekkumine keelatud, välja arvatud juhul, kui sekkumine on kooskõlas seadusega, järgib olulisi ja õigustatud avalikke huve ning on vajalik demokraatlikus ühiskonnas (näiteks siis, kui andmeid töödeldakse riikliku statistika eesmärgil või rahvatervise uuringud jne). Õigus isikuandmete kaitsele tähendab sisuliselt sama, õigust privaatsusele ja eraelu puutumatusele, kuid siinkohal on kaitse suunatud kitsamalt justnimelt andmetele, mille järgi on isikutel õigus oma andmete töötlemise viisi ja ulatuse üle mingil määral ise otsustada ja vajadusel piirata.

Seega järgib üldmäärus ELi põhimõtet kaitsta üksikisikute õigusi privaatsusele ja eraelu puutumatusele ning seeläbi suurendada organisatsioonidele lasuvaid kohustusi järgida isikute õigust andmekaitsele ja privaatsusele. Üldmääruse väljatöötamisega oli seadusandja eesmärk pidada sammu meeletult kiiresti areneva digitaalse maailmaga, kuivõrd varasemad seadused jäid ajale jalgu.⁷

Varem kehtinud regulatsioonid ei kaitsnud andmesubjektide õigusi enam piisavalt. ELis oli isikuandmete töötlemine reguleeritud varem kehtinud andmekaitse direktiivis 95/46/EÜ1 (edaspidi andmekaitse direktiiv). Sellest ajast alates oli andmekaitse raamistik laienenud ja seda

---

⁵ European Commission. Special Eurobarometer 431. Data Protection Report. 2015, lk 6. Arvutivõrgust kättesaadav: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_431_en.pdf (19.03.2021).

⁶ European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe. Handbook on European data protection law. Luxembourg 2018, lk 18.

⁷ Sánchez, M. G. Joint controllership in data protection: What the CJEU has stated so far – Edinburgh Student Law Review 2020 Volume IV | Issue 1, lk 86. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.blogs.law.ed.ac.uk/eslr/wp-content/uploads/sites/30/2020/07/ESLR-2020-Master-Document-2.pdf> (11.01.2021).

pidevalt täiendati, püüdes arvesse võtta veebimaailma laienemist ja kasutuse kasvu ning arvestada ka pidevalt areneva tehnoloogiaga. Andmekaitse direktiivi eesmärk oli ühtlustada andmekaitse regulatsiooni raamistik ELi liikmesriikides.⁸ Siseturu toimimisest tuleneva majandus- ja sotsiaalse integratsiooni tõttu suurenenud isikuandmete piiriülene liikumine, erinevate üksuste vahelise isikuandmete vahetuse suurenemine kõrgendas ka ohtu andmete väärkasutamiseks.⁹

Isikuandmete kogumise ja jagamise ulatus kasvas, tulenevalt tehnoloogia arengust ja üleilmastumisest. Isikuandmeid hakati kasutatama varasemaga võrreldes oma tegevuses enneolematu ulatuses. Kõiki isikuandmetega tehtavate toimingute ajal tuleb samal ajal ka tagada isikuandmete kõrgetasemelise kaitse.¹⁰ Kui varem töötlesid andmeid valdavalt vaid suuremad üksused/asutused, siis tänapäeval on võimalik andmeid töödelda igaühel, kel on ligipääs sotsiaalvõrgustikele internetis. Isikuandmeid töötlevad riiklike institutsioonide kõrval ka äriühingud, sealhulgas globaalse haardega suurkorporatsioonid, mis muudab töödeldavate isikuandmete mahtu enneolematuks.¹¹

Andmekaitse direktiivi eesmärgid ja põhimõtted on endiselt ajakohased, kuid direktiivi eesmärk ühtlustada andmekaitse regulatsiooni raamistik ELi liikmesriikide vahel ebaõnnestus ning direktiiv ei ole ära hoidnud ELis andmekaitse regulatsiooni killustumist ja õiguskindlusetust. Ette juhtus olukordi, kus andmete töötlemine ühes liikmesriigis teatud alustel oli lubatud ja teises liikmesriigis samadel alustel töötlemine jällegi keelatud. Kuna sellist tegevust peeti EL majandustegevust takistavaks ning konkurentsi moonutavaks,¹² jäi andmekaitse direktiiv kiirele tehnoloogiaarengule ette ning ei suutnud kaitsta andmesubjektide õigusi nii, nagu sooviti. Sellest tulenevalt tekkis vajadus luua uus ja täiendatud regulatsioon.

25.05.2018 hakkas kehtima üldmäärus ning andmekaitse direktiiv tunnistati kehtetuks. Üldmääruses on kehtestatud märkimisväärsed muudatusi võrreldes andmekaitse direktiiviga. Näiteks on järelevalveasutuste ülesannete täitmise parendamiseks lisandunud erinevad uurimis- ja paranduspädevusi. Kõikidele ELi liikmesriikidele otsekohalduv üldmäärus on tekitanud palju kõneainet eriti ettevõtete seisukohast, kus on kehtestatud andmekaitse rikkumiste korral kõrged haldustrahvid. Hirm trahvide ees on pannud eraettevõtteid ja avaliku sektori üksuseid hindama andmetöötluse turvalisust ning kogutavate andmete õiguslikke aluseid. Trahvide maksimaalset

---

⁸ Üldmäärus, põhjenduspunkt 3.

⁹ *Ibidem*, põhjenduspunkt 5.

¹⁰ *Ibidem*, põhjenduspunkt 6.

¹¹ Sein, K., Mikiver, M., Tupay, P. K. Pilguheit andmesubjekti õiguskaitsevahenditele uues isikuandmete kaitse üldmääruses – *Juridica* 2/2018, lk 94.

¹² Üldmäärus, põhjenduspunkt 9.

summat on suurendatud kuni 20 000 000,00 euronit või kuni 4%-ni kogu maailma käibest. Lisaks haldustrahvidele, võivad ettevõtted/asutused olla kohustatud maksma andmesubjektidele ka hüvitist.¹³ Siinkohal on oluline ka välja tuua, et üldmäärus on selgesõnaliselt väljendanud andmesubjekti õigust saada ka mittevaralise kahju hüvitamist. Ehkki see eksisteeris ka andmekaitse direktiivis, siis üldmäärus on seda selgemalt välja toonud, ühtlustades liikmesriikide arusaamist nimetatud sättest.¹⁴

Eestis kehtis seni vana Isikuandmete kaitse seadus, millega oli üle võetud direktiiv 95/46/EÜ. Kuna uus üldmäärus on otsekohalduv, siis tuli ka siseriiklikku seadust muuta vastavalt uuenenud regulatsioonile. Kuigi üldmääruse puhul on tegemist EL-i otsekohalduva õigusaktiga, on teatud küsimustes jäetud liikmesriikidele kaalutusõigus riigisisestalt täpsustada, kehtestada ja säilitada üldmääruses sätestatud isikuandmete töötlemisega seotud küsimusi. 04.01.2019 hakkas Eestis kehtima uus Isikuandmete kaitse seadus¹⁵ (edaspidi IKS).

IKSi kehtestati mõned üldmäärusega lubatavad erisused nagu näiteks IKS-i teises peatükis olevad erisused, mis puudutavad isikuandmete töötlemist ajakirjanduslikul eesmärgil, akadeemilise, kunstilise ja kirjanduslikul eesmärgil, uuringute ja statistika tarbeks ja avalikes huvides arhiveerimise eesmärgil. Ülejäänud IKS kajastab aga Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2016/680, 27. aprill 2016, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK ülevõtmist. Seega on IKS õiguskaitseasutuste direktiivi rakendusseadus.

Tihti peale ei töötle isikuandmeid üks asutus, vaid kaasab sellesse partnereid või teenuse osutajaid, mistõttu on isikuandmete töötlemise suhteid erinevaid – näiteks vastutavad (*controller*) ja volitatud (*processor*) töötlejad, kaasvastutavad töötlejad (*joint controllers*) või näiteks kaks vastutavat töötlejat, kes töötlevad isikuandmeid erinevatel eesmärkidel ehk iseseisvad vastutavad töötlejad. Üha enam on muutunud tavapärasemaks, et isikuandmeid ei töötle üks vastutav töötleja, kes määrab iseseisvalt eesmärgid ja vahendid ning viis läbi

---

¹³ Voigt, P., Bussche, A. The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Practical Guide. Springer International Publishing AG 2017, lk 3.

¹⁴ Alsenoy, B. Liability under EU Data Protection Law: From Directive 95/46 to the General Data Protection Regulation, 7 (2016) – Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law, lk 288. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-7-3-2016/4506/van_alsenoy_liability_under_eu_data_protection_law_jipitec_7_3_2016_271.pdf (11.12.202).

¹⁵ Isikuandmete kaitse seadus (IKS). RT I, 04.01.2019, 11.

töötlemise otsast lõpuni. Pigem tuleb ette rohkem olukordi, kus töötlemises osaleb arvukalt töötlejaid, kellel on kõigil vastav roll, eesmärgid ja kohustused – mis tihtipeale kattuvad.

Kuivõrd andmete töötlemine on internetiavaruste tõttu mahukas, võib juhtuda, et vastutavate töötlejate ning volitatud töötlejate arvukuse tõttu kaob sellistesse suhetesse ära tegelik vastutus isikuandmete töötlemise rikkumiste eest. Käesolevas töös keskendub autor kaasvastutavate töötlejate regulatsioonil.

Kaasvastutavate töötlejate regulatsioon tuleneb üldmääruse artiklist 26, mis ütleb, et kui kaks või enam vastutavat töötlejat määravad ühiselt kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid, on nad kaasvastutavad töötlejad. Üldmääruse artikli 5 punkti 2 kohaselt vastutab isikuandmete töötlemise reeglite eest (näiteks isikuandmete töötlemise seaduslikkus, läbipaistvus, turvalisus jne) ning võimeline oma vastutust tõendama vastutav töötleja. Kaasvastutus esineb juhul, kui erinevad üksused määravad koos töötlemise eesmärgid ja vahendid. See tähendab, et üksused jagavad sellisel viisil üldmääruses määratud andmekaitsekohustusi seoses andmesubjektide õigustega ja nende teavitamiskohustustega, mis on sätestatud artiklites 13 ja 14. Sätte eesmärk on vastutuse selge ja läbipaistev jaotamine mistõttu kehtestati artiklis 26 kaasvastutuse mõiste.

Alati pole siiski lõplikult selge, kas teatud olukordades on tegemist kaasvastutusega, kuna see võib olla igas andmetöötlemise suhtes erinevas ulatuses ning võib väljenduda erinevas vormis. Vastutavatel töötlejatel võib olla väga lähestikune koostöö – mis tähendab, et töötlemise eesmärgid ja vahendid on ühised või suuremas osas sarnased. Või esineb hoopiski kaugem koostöö, kus nad jagavad eesmärgi vaid osaliselt, teatud etappides ja piiratud ulatuses. Kõik kaasvastutuse ja koostööde vormid ei saagi olla ühesugused. Sellest hoolimata tuleb vastutus kindlaks määrata ja kaasvastutavate töötlejate vahel ära jaotada.¹⁶

Üldiselt on isikuandmete kaasvastutuse küsimus üha enam esile kerkimas. Olukorras, kus kaks või enam vastutavat töötlejat määravad ühiselt andmetöötlemise eesmärgid ja vahendid, loetakse neid kaasvastutavateks töötlejateks (erinevalt näiteks vastutava ja volitatud töötleja suhtest), sellisel andmetöötlemisega on spetsiifilised vastutused ja kohustused, mis tulenevad üldmäärusest. AndmekaitseDirektiivi artikli 2 punktis d oli määratletud kaasvastutava töötleja mõiste vastutava töötleja mõiste laiemal tõlgendusel läbi.¹⁷ See tähendab, et puudus konkreetne

---

¹⁶ Seipp, T. Joint controllership under the GDPR. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.activemind.legal/guides/joint-controllership/> (13.02.2021).

¹⁷ EDPS Guidelines on the concepts of controller, processor and joint controllership under Regulation (EU) 2018/1725. European Data Protection Supervisor 7.10.2019, lk 22. Arvutivõrgust kättesaadav: https://edps.europa.eu/sites/default/files/publication/19-11-07_edps_guidelines_on_controller_processor_and_jc_reg_2018_1725_en.pdf (10.11.2020).

sõnastus, mis viitaks kaasvastutusele kui eraldiseisvale koostöövormile. Kehtivas üldmääruses on selle jaoks pühendatud eraldi artikkel, koos mõiste selgituse ning sellega kaasnevate kohustustega.

Sarnaselt andmekaitse direktiivile, on üldmääruse artiklis 26 sätestatud, et kui töötlemise eesmärgid ja vahendid määravad kaks või enam vastutavat töötajat, on nad kaasvastutavad töötajad. Sellest võib järeldada, et kaasvastutus kui selline, ei ole uus säte. Üldmääruse artikli 26 alla eraldi mõiste tekitamine tulenes sellest, et töötlemise eesmärkide ja vahendite üle otsustamisel võib osaleda mitu osapoolt.¹⁸ Varasemalt sellele suurt tähelepanu ei pööratud ning kaasvastutus seisnes tihtipeale pelgalt selles, et mitu vastutavat töötajat teid koostööd, kuid laiemalt eesmärkide ja vahendite määramise osas regulatsioon selgitusi ei andnud. Seega tuli üldmääruses täpsustada, et lisaks sellele, et töötlemises võib osaleda mitu vastutavat töötajat või mitu erinevat üksust, võib ka eesmärkide ja vahendite määramisel osaleda koos mitu üksust. Üldmäärus tõi kaasvastutuse sätte üldmääruse artikli 26 alla, mille tulemusena suurenes võimalus selgelt eristada kaasvastutavat töötlemist ja töötlemist vastutava töötaja nimel, nagu on ette nähtud artiklis 28.

Kaasvastutuse ja vastutava töötaja nimel tehtava andmetöötluse vahe tuleneb eelkõige sellest, et kui andmetöötlus toimub vastutava töötaja nimel, siis võib üldmääruse artikli 28 lõike 3 järgi andmetöötaja andmeid töödelda ainult vastutava töötaja otsuse põhjal ja sellest ei tohi kõrvale kalduda. Lisaks on volitatud töötaja volitused ja õigused piiratud siduva andmetöötluslepinguga. Kaasvastutavad töötajad ühise andmetöötlustoimingu puhul ei allu teineteisele, vaid töötlevad andmeid võrdsetel positsioonidel ja samal(del) eesmärgil(del).

Paljudel juhtudel (eriti kui töötlemine toimub kontsernisiseses kontekstis või internetis erinevatel platvormidel) ei pruugi organisatsioonid märgatagi, et mingite andmetöötlustoimingute tulemusena on tekkinud olukord, kus nad kvalifitseeruvad kaasvastutavateks töötajateks. Selliste juhtumite ilmnemisel peavad organisatsioonid sõlmima sobivaid kokkuleppeid, mis jagavad andmekaitse nõuete järgimise kohustused nende, kui kaasvastutavate töötajate, vahel ära. Sellised olukorrad hakkasid rohkem esile kerkima alates üldmääruse jõustumisest, kuivõrd varasemalt üksused ei pööranud sellele tähelepanu andmekaitse direktiivi kaasvastutuse sätte napsõnalisuse tõttu.

Võrreldes andmekaitse direktiiviga toob üldmääruse artikkel 26 välja konkreetsemad reeglid kaasvastutavate töötajate jaoks ja loob raamistikku nende suhete reguleerimiseks. Lisaks on

---

¹⁸ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010 on the concepts of “controller” and “processor”, WP 169, Brussels, 16 February 2010, lk 14.

Euroopa Kohus (edaspidi EK) hiljutistes otsustes täpsustanud kaasvastutava töötleja mõistet ja selle ulatust. Võrreldes andmekaitseDirektiiviga tõi üldmäärus vastutava, volitatud ja kaasvastutava töötleja mõistetes muudatusi ning kaasvastutuse mõistet on hiljutise kohtupraktika järel eriti laialdaselt tõlgendama hakatud. Selle tulemusena mõjutab see kahtlemata andmetöötlejate kohustusi ja vastutust.

EK hiljutised kohtuotsused on laiendanud kaasvastutavate töötlejate mõiste määratlust, mistõttu on tekkinud küsimus, kas veebilehtede haldajad piirduvad alati vastutava töötleja või volitatud töötleja rollidega. See teeb antud töö väga aktuaalseks, kuivõrd kohtuotsused on hiljutised ning kohtuasja asjaosalistele tuli kindlasti üllatusena kohtu seisukoht mõiste tõlgendamisel.

Kaasvastutavate töötlejate regulatsiooni üldmääruse artikli 26 mõistes ei ole autori teadaolevalt varasemalt magistri tasandil analüüsitud. Töö aktuaalsus tuleneb sellest, et 2018 aastal jõustunud üldmääruse kaasvastutuse regulatsioon ei ole liikmesriikide seadusandluses piisavalt selgelt määratletud ning praktikas esineb endiselt teadmatust ja puudusi tõlgendamises. Lisaks kinnitab teema aktuaalsust ka eestikeelse kirjanduse ja kohtupraktika puudumine. Sellega võrreldes on jällegi mujal Euroopa kirjanduses ja teadusartiklites kaasvastutavate töötlejate regulatsioonis esinevatele probleemidele tähelepanu juhitud. Kaasvastutus uuringute kontekstis on väga vähesel määral kajastust saanud, seda eriti siseriiklikul tasandil. Küll aga on see teema oluline, kuna uuringute raames töödeldakse isikuandmeid suures mahus, sisaldades nii tavapäraseid isikuandmeid kui ka delikaatseid andmeid andmesubjektide tervises seisundi kohta ja usuliste eelistuste kohta.

Andmetöötleja võib vastutava töötlejana olla nii kaasvastutava töötleja rollis kui ka iseseisva vastutava töötleja rollis töötlemistoimingutes, kus osaleb mitu vastutavat töötlejat ühe toimingu raames. Olenemata sellest, mis rollis töötleja on, peab ta üldmäärusest tulenevaid kohustusi täitma. Autor läheneb kaasvastutuse temale käesolevas magistritöös uuringute näitel. Nimelt uuringutes võib esineda nii kaasvastutavaid töötlejaid kui ka mitu teineteisest sõltumatut vastutavat töötlejat, kes edastavad andmeid ja töötlevad neid sageli nii, et andmesubjekt seda ei tea.

Tulenevalt eeltoodust on töö eesmärk välja selgitada, kas kaasvastutavate töötlejate kohustuste jagunemise kontseptsioon on praktikas praegusel kujul rakendatav.

Eeltoodu põhjal püstitab autor töö hüpoteesi: kaasvastutavate töötlejate kohustuste jagunemise regulatsioon üldmääruses vajab täiendavat reguleerimist .

Lisaks on töö eesmärgiks välja selgitada kaasvastutavate töötlejate mõiste tähendust ning sellest tulenevalt erinevaid kohustatud subjekte ehk et kuidas kaasvastutavaid töötlejaid üldmääruse artikli 26 mõistes tuvastatakse ja määratletakse ning millised on kaasvastutavate töötlejate kohustuste ulatuste määramise kriteeriumid.

Töö eesmärgi saavutamiseks on autor püstitanud järgmised uurimisküsimused:

- Kes on kaasvastutav töötleja ja mille poolest erineb see iseseisvate vastutavate töötlejate regulatsioonist?
- Kas uuringute teostamine võib kaasa tuua kaasvastutuse uuringu tellija ja uuringu läbiviija vahel?
- Kas kaasvastutuse regulatsioon takistab teatud uuringute puhul tellija anonüümsuse tagamist?
- Kuidas tuvastada kaasvastutavaid töötlejaid vastava kokkuleppe puudumise korral?

Käesoleva magistritöö eesmärkide saavutamiseks ning uurimisküsimustele vastamiseks kasutab autor töös analüütilist meetodit, analüüsides asjakohast kohtupraktikat ja õiguskirjandust. Vastavalt uurimisküsimustele on töö jaotatud kaheks peatükiks. Esimeses peatükis annab autor teoreetilise raamistiku, mis kriteeriumite järgi saab vastutavaid töötlejaid ja kaasvastutavaid töötlejaid tuvastada. Alapeatükkides selgitab autor, mis mille poolest erinevad kaasvastutavad töötlejad iseseisvatest vastutavatest töötlejatest ning kuidas (kaas)vastutavad töötlejad eesmärgi ja vahendeid määravad ning milline on Euroopa Kohtu tõlgendus sellest. Töö teises peatükis uurib autor, kuidas jagunevad kohustused kaasvastutavate töötlejate vahel ning töö lõpus uurib autor kaasvastutavate töötlejate kokkuleppe sõlmimise kohustuse olemust.

Märksõnad: kaasvastutav, andmekaitse, isikuandmed, vastutus, turu-uuringud, teadusuuringud.

1. KAASVASTUTAVA TÖÖTLEJA MÕISTE JA OLEMUS

1.1 Vastutava töötleja mõiste ja regulatsiooni ulatus

Isikuandmete töötlemine on uuringute lahutamatuks osaks. Isikuandmeid on selleks vaja väga mitmel põhjusel, sest uuringute valdkondi on palju ning uuringutest sõltuvaid ärisid, asutusi ja tehnoloogiaid samuti määramatu kogus. Uuringud on vajalikud selleks, et ärid saaksid paremini tundma õppida huvigruppe, potentsiaalseid või olemasolevaid kliente, samuti kasutatakse uuringuid laiaulatuslikult poliitikas, et poliitilised erakonnad saaksid seeläbi potentsiaalsete hääletajate kohta rohkem informatsiooni ning ootustest kuulda. Samuti on üheks väga oluliseks uuringute liigiks nimelt kliinilised uuringud. Seal töödeldaks suurtes kogustes ka kõige delikaatsemaid isikuandmeid, ehk terviseandmeid. Kliiniliste uuringute tähtsus puudutab pea kogu elanikkonda. Seda põhjusel, et turule tuleb pidevalt uusi ravimeid ja ravimeetodeid, mida enne populatsioonile kättesaadavaks tegemisel on vaja kliiniliste uuringute läbi testida ja uurida, et välja selgitada potentsiaalseid riske ja puudusi. Hiljaaegu oli (ja endiselt on) väga aktuaalne kliinilised uuringud COVID-19 vastu välja töötatud vaktsiinide raames. Sellised kliinilised uuringud viiakse läbi selleks, et näidata kui ohutu ja tõhus on vaktsiin. COVID-19 vaktsiinide puhul peavad need uuringud uurima immuunvastust, efektiivsust ja ohutust. Iga riigi siseriiklikud ametiasutused ja eetikakomiteed reguleerivad kliiniliste uuringute lubatavust. Ka teiste uuringute liikide puhul, kui tegemist on delikaatsete isikuandmete töötlemisega, peab uuringu jaoks loa andma eetikakomitee või selle puudumisel teeb seda Andmekaitse Inspeksioon (edaspidi AKI).¹⁹ Näiteks ainuüksi Sotsiaalministeerium tellib igal aastal ligikaudu 15 uuringut tervise-, töö- ja sotsiaalvaldkonnas.²⁰

Uuringute raames kogutakse väga erinevat liiki isikuandmeid nagu andmesubjekti nimi, aadress, isikukood ja kõiksugu kontaktandmed, andmesubjekti perekonnaseis ning mõnikord ka isikuandmed pereliikmete kohta, andmesubjekti terviseandmed, poliitilised ja usulised vaated jne. Kuna uuringute tüüpe on väga palju, siis töö piiratud mahu tõttu keskendub autor rohkem selliste uuringute kontekstile, kus on olemas uuringu tellija (tavaliselt sponsor) ning uuringu läbiviija (näiteks eraettevõtte, kes pakub uuringute teenuseid, ülikool või haigla). Selleks tuleb esialgu selgitada mis rollides on uuringu asjaosalised ning järgnevalt analüüsida,

---

¹⁹ Isikuandmete kaitse seaduse § 6 lg 4.

²⁰ Sotsiaalministeerium, uuringud ja analüüsid. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.sm.ee/et/uuringud-ja-analuusid> (05.04.2021).

millistel juhtudel saab lugeda uuringu teostajaid ja tellijaid kaasvastutavateks töötlejateks ja kas seda saab üldse teha?

Uuringu teostajad, olgu see näiteks teadusuuring või turu-uuring, tegutsevad sageli koos kliendiga vastutava-volitatud töötleja lepingulises suhtes. Küll aga tulenevalt üldmääruse kaasvastutuse regulatsioonist, on alust arvata, et võib esineda kaasvastutuse olukordi. Määravaks teguriks on see, kas uuringu tellija ja teostaja määravad ühiselt isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid või mitte. Nimetada tellija ja teostaja kõigis olukordades kaasvastutavaks töötlejaks, on teadussektorile kaugeleulatuvad olulised tagajärjed, mis ei pruugi olla alati positiivsed. Küll aga käsitleda seda valesti ning kaasvastutavaid töötlejaid nimetada vastutavaks ja volitatud töötlejaks, võib hiljem tekitada segadust vastutuse määramise korral, lisaks võivad sellega kaasneda sanktsioonid.

Selleks, et aru saada kaasvastutava töötleja mõistest, tuleks esmalt lähemalt uurida, kes on vastutav töötleja ning mille poolest erineb ta volitatud töötlejast. Käesolevas peatükis uurib autor lähemalt vastutava töötleja mõistet ning lisaks vastutava töötleja tuvastamise kriteeriumit, milleks on eesmärkide ja vahendite määramine.

Vastutava töötleja mõiste on üldmääruse artikkel 4 punktis 7 sätestatud järgmiselt: "vastutav töötleja on füüsiline või juriidiline isik, avaliku sektori asutus, amet või muu organ, kes üksi või koos teistega määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid."

Viidates artikkel 4 punktis 7 sellele, et vastutav töötleja määrab töötlemise eesmärgid ja vahendeid üksi või koos teistega, saab selle põhjal öelda, et vastutava töötleja säte täiendab kaasvastutava töötleja artiklit 26 ning selle sätte kaalutlused on otseselt seotud kaasvastutava töötleja sättega.²¹ Vastutava töötleja tuvastamine andmetöötluste juures on oluline, kuna enamik andmekaitseadustest tulenevaid kohustusi lasub vastutaval töötlejal.²² Seega andmekaitse rikkumiste puhul on selge, kelle vastutus oli neid reegleid jälgida ning kellel lasub kahju hüvitamise kohustus.

Vastutav töötleja on ainus töötleja, kes peab olema andmesubjektide kontaktisik nende üldmäärusest tulenevate õiguste osas (andmete parandamine, kustutamine, teabe päringud jne). Lisaks sellele on vastutav töötleja andmesubjekti ees vastutav üldmääruse rikkumise korral.

---

²¹ European Data Protection Board. Guidelines 07/2020 on the concepts of controller and processor in the GDPR. Version 1.0 Adopted on 2. September 2020, lk 17. Arvutivõrgust kättesaadav: https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/consultation/edpb_guidelines_202007_controllerprocessor_en.pdf (11.12.202).

²² Quathem, K. F. Controlling personal data – the case of clinical trials. Covington & Burling, lk 7. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.cov.com/~media/files/corporate/publications/2005/10/oid64167.pdf> (03.04.2021).

Vastutava töötleja kohustus on järgida, et kõik töötlemisega seotud lepingud oleksid sõlmitud – üldmääruse artiklist 28 tulenev vastutava ja volitatud töötleja leping ning artiklist 26 tulenev kaasvastutavate töötlejate kokkulepe.

Vastutava töötleja (ning antud töö puhul kaasvastutava töötleja) määramise eesmärk tuleneb sellest, et andmesubjektil peaks olema selge pilt, kelle poole pöörduda, et ta saaks rakendada oma üldmäärusest tulenevaid õiguskaitsevahendeid. Üldmääruse artiklites 15-22 välja toodud andmesubjekti õigused, milleks on:

- õigus tutvuda töödeldavate andmetega;
- õigus andmete parandamisele;
- õigus andmete kustutamisele ehk teisisõnu õigus olla unustatud;
- õigus isikuandmete töötlemise piiramisele;
- õigus saada teavitusi andmete parandamisest, kustutamisest või piiramisest;
- andmete ülekandmise õigus;
- õigus esitada vastuväiteid automatiseeritud töötluste puhul;
- mitte olla otsuse subjektiks, mis põhineb profiilianalüüsil ja automatiseeritud töötlemisel.

Kõikide eelpool nimetatud õiguste rakendamiseks on andmesubjektil õigus pöörduda vastutava töötleja poole. Juhul kui ei ole selgelt aru saada, kes on töötlemistoimingute eest vastutav töötleja, ei saa andmesubjekt neid õigusi rakendada. Kuivõrd üldmääruse kõige tähtsam eesmärk on kaitsta andmesubjekti õigusi, on seeläbi kohustus selgelt määratleda vastutavaid töötlejaid üldmääruses rangelt kehtestatud.

Uuringute kontekstis on tavapärane, kui eelistatakse vastutava-volitatud suhet, ehk kus sponsor või uuringu tellija loetakse vastutavaks töötlejaks ning uuringu teostaja on seega volitatud töötleja. Seda põhjusel, et uuringu tellija vastab üldmääruse vastutava töötleja regulatsiooni iseloomule – uuringu tellija on üksus, kes üksi või koos teistega määrab kindlaks üksikisikute isikuandmete, sealhulgas tundlike terviseandmete kogumise, säilitamise, analüüsimise, edastamise ja muul viisil töötlemise eesmärgid ja vahendid. Küll aga ei ole kõik uuringud sellised, kus uuringu teostaja on ainult volitatud töötleja, sest ka uuringu teostaja saab ise määrata andmete säilitamise tingimused, valida töötlemistoimingute vahendid, küsida uuringute osalejate nõusolekut jne. Siinkohal ei ole see välistatud ning käesoleva töö raames analüüsib autor kaasvastutust selliste uuringute kontekstis, kus uuringute teostaja on vähemalt vastutava töötleja rollis.

Vastutava töötleva regulatsioon ei eelda, et vastutav töötleva peab isikuandmeid säilitama ja neid nägema. Põhimõtteliselt saab üksus andmetöötlustoimingu eesmärgid ja vahendid kindlaks määrata ilma isikuandmeid saamata.²³ Autor on seisukohal, et vastutava ja volitatud töötleva eristamisel on eesmärkide määramine ülimuslik võrreldes vahendite määramise kriteeriumiga. Vastutava töötleva kohustus määrata on muidugi mõlemad, kuid volitatud töötlejal puudub pädevus eesmärgi määrata. Volitatud töötleva võib määrata osaliselt vahendeid, vastavalt pädevuse piirides, kuid eesmärk tuleb alati vastutava töötleva poolt. Seega vahet tegemise põhiliseks kriteeriumiks on tuvastada, kellel on õigus määrata töötlemistoimingute eesmärgid.

Seega võib eeldada, et uuringute teostajad kvalifitseeruvad vastutavate töötlevatena, mitte volitatud töötlevatena käesoleva töö uuringute kontekstis. Näiteks kliiniliste uuringute näitel töötlevad ülikoolid või arstid või uurimisasutused kodeerimata terviseandmeid ning uuringu teostajatele sellises olukorras kehtivad juriidilised, ametialased ja eetilised kohustused, mis eeldavad andmetöötlustoimingute üle olulise mõju avaldamist. Teadlane peab küsima patsientidelt nõusolekut ning teatud juhtudel vajab ta uuringu läbiviimiseks ka eetikakomitee või AKI luba. Täites sellega vahendite määramise kriteeriumi. Teostajal on volitus määrata uuringute läbiviimise eesmärgi, määra ära näiteks uuringu eeldatava tulemuse.

Turu-uuringute puhul peab uuringu läbiviija samuti küsima andmesubjektidelt nõusolekut andmete töötlemiseks, määrama töötlemistoimingute vahendid, otsustama andmete säilitamise tähtaegade üle jne, mis omakorda kinnitab tema rolli vastutava töötlevana. Näiteks erakond tellib uuringufirmalt uuringu, et paremini mõista oma valijaskonda. Erakond täpsustab eelarve ja tõenäoliste hääletajate geograafilist piirkonda kuid ei midagi rohkemat. Uuringu läbiviijale jääb õigus määrata uuringumeetodid ja vahendid. Siinkohal on kindel, et uuringu läbiviija toimetab vastutava töötlevana, võib-olla isegi kaasvastutava töötlevana, aga kindlasti mitte volitatud töötlevana, kuivõrd tema volitused ületavad volitatud töötleva rolli piire.

Eesti tegutsevate turu-uuringute privaatsustingimuste põhjal on raske aru saada, mis rollis uuringute teostajad end näevad. Näiteks Kantar Emor on privaatsustingimustes²⁴ välja toonud vaid sellise olukorra, kus nad teostavad uuringuid volitatud töötlevana kliendi nimel. Vastutava töötleva rolli ei tundu eksisteerivat nendes tingimustes. Turu uuringute AS, AS Praxis ning paljude teiste uuringute teostajate (suurem osa neist, kes teostab uuringuid Sotsiaalministeeriumi kodulehel olevatest uuringutest) kodulehtedel puuduvad privaatsustingimused igasuguste andmetöötlustoimingute suhtes.

---

²³ Quathem, lk 9.

²⁴ AS Emor, privaatsustingimused. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.kantaremor.ee/privaatsuspoliitika/> (07.04.2021).

Euroopas tegutsevad uuringuid teostavad ettevõtted peavad oma töö tegemisel järgima eelkõige häid uuringutavasid ning Euroopa Arvamus- ja Turundusuuringute Ühingu Esomar avaliku arvamuse küsitluse läbiviimise reegleid²⁵, mille oluliseks osaks on ka vastajate õiguste ja konfidentsiaalsuse kaitse. Nimetatud reeglite artikli 6 punktis c on kirjas, et kõikidel uuringu teostajatel, kes kasutavad isikuandmeid, peab privaatsuspoliitika kodulehel kättesaadav olema. Seega siinkohal ilmneb, et paljud Eesti tegutsevad ettevõtted on juba seda sätet rikkunud, kuivõrd nad ei ole privaatsustingimusi oma kodulehtedel avaldanud. Autor ei tuvastanud, et Eestis tegutsevad uuringuettevõtted kõik üheselt seda kohustust järgiks. Eestis teostavad kliinilisi uuringuid üldjuhul ülikoolid ja haiglad, kelle kodulehtedel olid olemas põhjalikud privaatsustingimused.²⁶ Küll aga nimetatud privaatsustingimustes oli erisusi, sest osad nimetasid end isikuandmete suhtes kaasvastutavateks töötlejateks ning teised vaid vastutavateks töötlejateks. Autori arvates tuleneb selline ebaühtlus üldmääruse napolisõnalisusest, kuivõrd see ei tundu olevat üheselt mõistetav ega praktikasse sisse juurdunud.

Siseriiklikus IKSis on uuringute teostamine reguleeritud paragrahvis 6. Nimetatud säte reguleerib isikuandmete töötlemist teadus- ja ajaloouringu ning riikliku statistika vajadusteks. Teadusuuringute alla lähevad nii kliinilised uuringud kui ka näiteks ka täidesaatva riigivõimu analüüsid ja uuringud, mis tehakse poliitika kujundamise eesmärgil. Kaasvastutus on reguleeritud IKS-i neljandas peatükis, mis aga kohaldub isikuandmetele, mida töödeldakse õiguskaitseasutustes. Seega tuleb siseriiklikust õigusest uuringute puhul mööda vaadata ning lähtuda üldmääruses sätestatust.

AKI avaldas 2009 aastal juhendi (mida on aeg ajalt täiendatud, viimati 2015 aastal)²⁷ isikuandmete töötlemise kohta teadusuuringutes. See on AKI ainus juhend, mis puudutab ükskõik mis liiki uuringuid. Juhendis on põgusalt punktis 5 välja toodud terminid ning kes täpsemalt mis termini alla kohalduma peaks. AKI seisukoht on, et vastutav töötleja on uuringu läbiviija, sest ta määrab andmete koosseisu. Volitatud isik on see, kes täidab läbiviija käsklusi näiteks intervjuerimistel. Tellija ei ole AKI juhendi järgi ei vastutav ega volitatud töötleja vaid

---

²⁵ ESOMAR Internal Code on Market, Opinion and Social Research and Data Analytics. ICC/ESOMAR 2016, lk 8. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.esomar.org/uploads/public/knowledge-and-standards/codes-and-guidelines/ICCESOMAR_Code_English_.pdf (07.04.2021).

²⁶ Tartu Ülikooli Kliinikumi kontserni isikuandmete töötlemise üldtingimused. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.kliinikum.ee/patsiendile/dokumendid-patsiendile/isikuandmete-tootlemise-uldtingimused/> (07.04.2021); Ida-Tallinna Keskhaigla andmekaitsetingimused. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.itk.ee/haiglast/avalikud-dokumendid/andmekaitse> (07.04.2021); Põhja-Eesti Regionaalhaigla isikuandmete töötlemise tingimused. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.regionaalhaigla.ee/et/isikuandmete-tootlemine> (07.04.2021).

²⁷ Andmekaitse Inspektsioon. Isikuandmete töötlemine teadusuuringus, 27.05.2009. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/20150917_-_isikuandmete_tootlemine_teadusuuringus.pdf (01.03.2021).

lihtsalt "tellija" põhjusel, et ta ei osale uuringu läbiviimisel ning talle edastatakse uuringu tulem hiljem. Kaasvastutust juhend ei tunnista. Kuigi juhendi avaldamise ajal kehtis üldmääruse asemel andmekaitse direktiiv, siis on autor arvamisel, et kuivõrd direktiivis eksisteeris kaasvastutuse põhimõte (mitte eraldi mõistena aga sellegipoolest see eksisteeris), oleks pidanud ka selles juhendis välja tooma kaasvastutuse mõiste. Nüüdseks kui on üldmäärus kehtinud juba 3 aastat, mis eeldaks juhendite ajakohastamist.

Euroopa andmekaitse ametnikud (edaspidi DPO-d (*data protection officers*)) on üldjuhul ühel arvamisel, et uuringute teostajaid tuleb kategoriseerida vastutavate töötlejatenä, kuivõrd nad avaldavad olulist mõju töödeldavatele andmetele. Näiteks on Belgia, Prantsusmaa ja Rootsi DPO'd arvamisel, et uuringu teostaja on vastutav töötleja juhul, kui tal on ligipääs kodeeritud ehk pseudonümiseeritud isikuandmetele. Hollandi DPO'd on aga arvamisel, et kodeeritud isikuandmeid ei loeta isikuandmeteks, siis ei saa uuringu teostaja olla vastutav töötleja vaid teda tuleb lugeda volitatud töötlejaks.²⁸

Vastutavate töötleja ja volitatud töötleja erinevus seisneb otsustusõiguste jaotumises. Peamisi otsuseid langetavad volitatud töötlejad, alustades andmetöötluse alustamise otsusega, määraes töötlemise tingimused, säilitustähtajad jne. Volitatud töötleja on see-eest nende otsuste täitja, omades piiratud vabadust toimingute üle otsustamisel. Lisaks tunnistab GDPR sõnaselgelt ühiste kontrollijate kategooriat, kus kaks või enam vastutavat töötlejat määravad ühiselt töötlemise eesmärgid ja vahendid. Keerukus seisneb mõistete kohaldamisel praktikas üldjuhul selles, et kõikide andmetöötlustoimingute puhul ei esine klassikalisi volitatud ja vastutava töötleja suhet, tavaliselt on need keerukamad, tulenevalt toimingu protsessi ülesehitusest. Selline keerukus väljendub uuringute kontekstis väga selgelt. Uuringutes osaleb tihtipeale väga palju osapooli, kõigil on erinev osakaal toimingute suhtes ning pealt vaadates on koheselt raske paika panna vastutavad ja volitatud töötlejad.

Üks peamisi erinevusi vastutava-volitatud töötleja suhte ja kaasvastutuse vahel on see, et volitatud töötleja tegutseb nii-öelda vastutava töötleja osana. Reeglina on volitatud töötlejal lubatud teha kõik, mis on lubatud vastutaval töötlejal. Andmeedastus volitatud töötleja ja vastutava töötleja vahel on lubatud, kuna neid teostatakse sisuliselt nagu üksuse siseseid andmeedastusi, kõik lepingu alusel. Seevastu kaasvastutavate töötlejate vahel pole sarnast õigust. Kogu koostöö, sealhulgas pooltevaheline andmeedastus peaks olema kaetud nõusoleku või õigusliku alusega. Nõusoleku korral peaks see viitama ka kõigile vastutavatele töötlejatele.

---

²⁸ Quathem, lk 10.

Seetõttu kaasvastutuse vastutuse jagunemise puhul iga juhtumi puhul eraldi uurida, kes määrab eesmärgid ja vahendid.²⁹

ELi andmekaitseaduste põhiline kriteerium tuvastamaks, kas ettevõtte tegutseb vastutava töötleja või volitatud töötlejana on faktiküsimus. Töötleja rolli tuvastamisel on oluline küsida, kas ettevõtte määrab töötlemise vahendeid ning mis eesmärkidel isikuandmeid töödeldakse? Või kas ettevõtte kasutab seda teavet ainult teise osapoole nimel, kes määrab suuniseid? Kui esimesele küsimusele on vastus jaatav, siis tegemist on vastutava töötlejaga ning teisel juhul on tegu volitatud töötlejaga.³⁰ Kõikides olukordades ei pruugi alati olla näiliselt selge, kes on teatud töötlemistoimingutes vastutav ja kes on volitatud töötleja. Selguse mõistes on üksused tavaliselt avalikkusele kättesaadavaks teinud privaatsustingimused, kus on märgitud, mis rollis nad andmeid töötlevad.

Eesmärkide ja vahendite määramise kohustus tuleb üldmääruse artikli 4 punktist 7 ning keskendub sellele, et teha kindlaks, millisel andmetöötlejal on töötlustoimingute üle tegelik kontroll ja vastutus andmesubjekti ees. Kuna töötlemistoimingutes on tavapärane, et osaleb vastutava töötlejana rohkem kui üks töötleja, siis järgmine analüüs peaks jõudma vastuseni, kas tegemist on kaasvastavate või iseseisvate vastutavate töötlejatega. Tuvastada tuleb samamoodi nagu tuvastatakse vastutavat töötlejat, ehk kes määrab eesmärgid ja vahendid, kuid sellele lisandub küsimus, kas seda tehakse koos või iseseisvalt.³¹

Üldmäärusest jääb mulje, et eesmärkide ja vahendite määramine peab toimuma võrdselt, kuivõrd nii on see sõnastatud ja puudub viide vastupidisele. Siinkohal tekib küsimus, kas kõikide töötlustoimingute puhul on oluline, et vastutav töötleja määrab nii eesmärgid kui ka vahendid ja seda samas ulatuses? Vastutava töötleja mõiste laiem määratlemine sai alguse *Google Spain* kaasusest,³² kus EK otsustas, et otsingumootorit Google peetakse isikuandmete töötlemise osas vastutavaks töötlejaks kõiksuguse otsingumootoris tehtava teabe leidmise, salvestamise ja levitamise kaudu, vaatamata sellele, et Google'il tegelikult puudus tegelik

---

²⁹ Dierks, C., Kircher, P., Husemann, C., Kleinschmidt, J., Haase, M., Data Privacy in European Medical Research: A Contemporary Legal Opinion. MWV Medizinisch Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft Berlin, 2021, lk 107. Arvutivõrgust kättesaadav: https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/46530/external_content.pdf?sequence=1&isAllowed=y (01.03.2021).

³⁰ Lambert, A. Controllershhip existentialism: recent CJEU case law on determining controllership and its implications for business – Financier worldwide 2019. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.financierworldwide.com/controllership-existentialism-recent-cjeu-case-law-on-determining-controllership-and-its-implications-for-business#.YFdw368zaUk> (19.03.2021).

³¹ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 19.

³² EKo C-131/12 *Google Spain SL, Google Inc v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Maria Costeja González*, ECLI:EU:C:2014:317, p-d 35-39.

kontroll andmete üle.³³ EK oli arvamisel, et vastutava töötleja mõistet tuleb tõlgendada laiemalt, et tagada andmesubjektide tõhus ja täielik kaitse.

Lisaks leidis kohus, et otsingumootorite tegevusel on otsustav roll nende andmete üldises levitamises, kuna see muudab need kättesaadavaks kõigile Interneti kasutajatele, kes otsivad andmesubjekte nime põhjal, sealhulgas Interneti-kasutajatele, kes muidu poleks leidnudki vaidlusalust veebilehte, kus andmeid avaldatakse.³⁴ Seega, kuna Google-il on otsustav roll andmete levitamises, on ta vaieldamatult teatud töötlemistoimingute suhtes vastutav töötleja. Ei oma tähtsust, et Google teadlikult kõiki andmeid ei näinud ega töödeldud, kaasa arvatud ei salvestanud ega arhiveerinud – oluline on fakt, et tema otsustus oli piisava mõjuga töötlemistoimingute suhtes.

Vastutava ja volitatud töötleja puhul puuduvad piirangud selle kohta, kes võivad kvalifitseeruda nende mõistete alla. Nendeks võivad olla üksused või üksikisikud. Üldmäärus sätestab vastutava töötleja suhtes kohustused, mille rikkumise korral on õigus töötleja võtta vastutusele ja trahvida (näiteks kui ta ei täida üldmäärusest ja andmetöötluslepingust tulenevaid kohustusi või kui ta astub oma volitustest ja vastutava töötleja suunistest üle).³⁵ Samuti ei ole üldmäärusega piiratud vastutava töötleja nimel tegutsevate volitatud töötlejate arvu. Vastutaval töötlejal on vaba voli kasutada töötlemistoimingute puhul nii mitu erinevat volitatud töötlejat, kui seda teatud toiming nõuab või vajab. Oluline on siinkohal vastutaval töötlejal järgida üldmäärusest tulenevaid kohustusi, sealhulgas kohustus sõlmida volitatud töötleja(tega) kirjalik leping.

Euroopa Andmekaitsekoostöögrupp on seisukohal, et põhimõtteliselt ei ole piiranguid sellele, milline üksus või keha võib olla vastutav töötleja, kuid praktikas on see tavaliselt organisatsioon kui selline, mitte üksikisik organisatsioonis (näiteks tegevjuht, töötaja või juhatuse liige). Organisatsioonil peab olema andmekaitse ametnik, küll aga ei tohi temal lasuda vastutus andmekaitse kohustuste rikkumiste eest. Vastutav töötleja on see, kes otsustab töötlemise põhielementide üle. Teatud töötlemistoimingud on lahutamatu osa vastutava töötleja kohustustest (näiteks tööandja peab töötlemise oma töötajate andmeid töösuhtes). Paljudel juhtudel võivad lepingutingimused aidata vastutavat töötlejat tuvastada, ehkki sellised lepingud pole alati määravad. Vastutav töötleja määrab töötlemise eesmärgid ja vahendid, ehk sisuliselt

---

³³ C-131/12 *Google Spain*, punkt 34.

³⁴ *Ibidem*, punkt 36.

³⁵ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 24.

töötlemise põhjused ja viisid. Mõned praktilisemad aspektid võivad jääda volitatud töötleja vastutada, nimelt sellised, mis ei muuda töötlemise kogu eesmärki.³⁶

See, kas üksusel on võime otsustada ja määrata töötlemise eesmärgid ja vahendid, on iga andmetöötlustoimingu puhul erinev. Vastavalt üldmääruses sätestatule, võivad vastutavateks töötlejateks olla füüsilised, juriidilised või muud asutused. Artikli 29 töörihm ³⁷ on aga rõhutanud, et üksikisikute õiguste kaitseks tuleks „eelistada vastutava töötlejana ettevõtet või asutust, mitte konkreetset isikut ettevõttes”.³⁸

Artikli 29 töörihm on öelnud, et vastutava töötleja ulatuse määramise põhikriteeriumid on andmete töötlemise eesmärk ja vahendid. Kuigi üldmäärus et ole selgitanud eesmärkide ja vahendite mõisteid, tuleb lähtuda nende mõistete tavapärasest tõlgendamisest ehk töötlemistoimingute "miks" ja "kuidas". Töörihm rõhutab, et selline eraldamine peab alati põhinema faktilistel asjaoludel ja et osapooled ei saa vabalt valida endale meelepärast rolli. Lisaks tuleb eelistada sellist lähenemist formaalsete asjaolude analüüsi asemel, kuivõrd lepingutes ja kokkulepetes kirja pandu ei pruugi alati vastata tegelikkusele.³⁹ See omakorda tähendab, et vastutav töötleja on funktsionaalne mõiste, mille eesmärk on jaotada või suunata vastutus sinna, kus toimub töötlemistoimingute üle tegelik mõju.⁴⁰

Eespool esitas autor küsimuse, kas üldmääruse artikli 4 lõikest 7 võib järeldada, et isikuandmete töötlemise vahendid ja eesmärgid on kaks võrdse tähtsusega tegurit andmete töötlemisel. Artikli 29 töörihm leiab, et kuigi töötlemise eesmärkide kindlaksmääramine kinnitaks vastutuse olemasolu, tähendaks vahendite määramine vastutust vaid siis, kui vahendite määramine puudutab töötlemistoimingute olulisi elemente.⁴¹ Tõepoolest, võib esineda olukordi, kus töötlemise eesmärgid määrab üks vastutav töötleja üksi, samas kui töötlemistoimingu vahendid määrab üksnes volitatud andmetöötleja.⁴²

Üleüldine hoiak on olnud selline, et uuringute teostajate (nt teadlased ja uurimiskeskused) roll on ligilähedane volitatud töötlejale, kuivõrd töötlemise "käsk" tuleb tellijalt. See võrdub vastutava-volitatud töötleja suhtega, kuivõrd sellise lepingulise suhte puhul annabki vastutav

---

³⁶ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 3.

³⁷ Tegemist on nõu andva organiga, mille ülesandeks on andmekaitse direktiivi kohaselt osutada ekspertnõuandeid EL liikmesriikidele ja mille asendab Euroopa andmekaitse nõukogu (EDPB) alates 25. maist 2018.

³⁸ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 15.

³⁹ *Ibidem*, lk 13.

⁴⁰ EP RS | European Parliamentary Research Service, Scientific Foresight Unit (STOA) PE 634.445. July 2019. Can distributed ledgers be squared with European data protection law? lk 38. Arvutivõrgust kättesaadav: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/634445/EP RS_STU\(2019\)634445_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/634445/EP RS_STU(2019)634445_EN.pdf) (01.03.2021).

⁴¹ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 14.

⁴² *Ibidem*, lk 14.

töötleva volitatud töötlevale käsu ning juhised ja raamistiku mille piirides andmeid tema heaks töödelda. Kuna aga tellijate roll piirdub sageli uuringu rahastamisega, siis teatud juhtudel võtavad uuringu teostajad üle suurema osa tellija funktsioonidest.⁴³ Autor ei väida käesoleva tööga, et kõik volitatud töötlevad uuringute kontekstis peaksid tegelikkused olema vastutava töötleva rollis. Autori seisukoht on, et tuleb vaadata töötlemistoimingute tegelikkust, mitte seda, mis on poolte vahel lepingus kokku lepitud. Kui tegelikkuses vastab volitatud töötleva roll vastutava töötleva rollile, siis tuleb ka seda lepingus/kokkuleppes parandada. On olukordi, kus on ekslikult määratud uuringute teostajad volitatud töötlevate rolli seetõttu, et näiliselt tundub justkui õige, kui tellija rahastab uuringut, mis muudab tema positsiooni "kõrgemaks" ja seeläbi ka volitatud töötlevaks. See ei saa aga automaatselt tähendada seda, et kõik uuringute teostajad peavad olema volitatud töötleva rollis.

Uuringute puhul ei ole alati selge, kas uuringu teostaja on vastutava või volitatud töötleva rollis, seda põhjusel et vastutust jagatakse tihtipeale mitme organisatsiooni vahel. Näiteks see, et üks organisatsioon töötleb teise organisatsiooni isikuandmeid, ei tähenda tingimata, et ta on selle töötlemistoimingu mõttes volitatud töötleva.⁴⁴ Ta võib olla iseseisev vastutav töötleva, sõltuvalt sellest, mis ulatuses on tal andmetöötluse üle võim. See võib näiteks tähendada, et uuringu raames võib olla üks sponsor ja mitu vastutavat töötlevat või mitu erinevat sponsorit ja üks uuringu teostaja.

Liikmesriikide vahel on samuti hoiakud erinevad just uuringute teostaja rolli osas. Prantsusmaa ja Portugal on kindlal seisukohal, et uuringute teostajad on volitatud töötlevad kliiniliste uuringute kontekstis.⁴⁵ Suurbritannias (enne Brexitit) oli hoiak samasugune, et uuringute teostajad on volitatud töötlevad – isegi siis, kui andmete kogumine käis volitatud töötleva otsese tegevuse kaudu. Teised riigid on lähenenud sellele faktilisi asjaolusid hinnates, ega ole konkreetseid seisukohti võtnud (regulatsiooni ebaselguse ja vähese kohtupraktika tõttu), kas uuringu teostaja peaks olema ainult volitatud töötleva rollis. Näiteks Saksamaal, Hispaanias, Hollandis ja Itaalias on eelistatuim määrata uuringute teostajad vastutavateks töötlevateks.

---

⁴³ Quathem, lk 11.

⁴⁴ Medical Research Council. GDPR: Current thinking on Controllers and Processors in health research 4 November 2019 (updated 15 Jan 2021), lk 2. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://mrc.ukri.org/documents/pdf/gdpr-guidance-note-6-current-thinking-on-controllers-processors-in-health-research/> (07.04.2021).

⁴⁵ Maharaj, Z., Laureau, K., Wyk, J. V., Schroeder, C. How does GDPR apply to clinical trial sponsors outside EEA? Views of EEA DPAs. The International Association of Privacy Professionals (IAPP). Arvutivõrgus kättesaadav: <https://iapp.org/news/a/how-does-the-gdpr-apply-to-clinical-trial-sponsors-outside-the-eea-views-of-eea-dpas/> (10.04.2021).

Käesoleva töö konteksti toetab Saksamaa järelvalveasutuse seisukoht,⁴⁶ et uuringu teostaja ja sponsor on kaasvastutavad töötlevad uuringute läbiviimisel.

Lisaks tasub ära märkida, et artikli 29 töörühma seisukoht on, et vastutava töötleva tuvastamine on seotud otsustusvõimega, isegi kui andmeid töödeldakse ebaseaduslikult.⁴⁷ See tähendab, et isegi kui isikuandmete töötlemine on toimunud alustel, mis on iseenesest ebaseaduslikud, siis üksus, kes teostab sellist isikuandmete töötlemist, jääb üldmääruse järgi igal juhul vastutavaks töötlejaks ja vastutab sellega seotud kohustuste täitmise eest.⁴⁸

Vastutava töötleva, kaasvastutava töötleva ja volitatud töötleva mõisted mängivad olulist rolli üldmääruse kohaldamisel, kuna nad määravad kindlaks, milline töötleva vastutab andmekaitse-eeskirjade järgimise eest ja kuidas andmesubjektid saavad rakendada oma seadusest tulenevaid õiguskaitsevahendeid.⁴⁹ Vastutuse jagunemist analüüsib autor lähemalt käesoleva töö teises peatükis.

Näiteks on arstidele tervishoiutarbeid müüv ettevõtte vastutav töötleva, kes koostab ja hoiab kõigi teatud piirkonnas tegutsevate arstide jaotusnimekirja, mitte müügijuht, kes nimekirja tegelikult kasutab ja haldab. Või näiteks kindlustusfirma kahjukäsitleja, kes töötleb kahjunõudeid esitanud isikute andmeid, ei ole vastutav töötleva nende andmete osas kuna esiteks, ei määra tema neid eesmärke ega vahendeid, ning teiseks, tuleks vastutava töötlejana siiski lugeda kindlustusfirmat tervikuna, kel on võimekust reaalselt ka vastutada andmekaise reeglite rikkumise korral.

Käesoleva töö kontekstis võib tuua samasuguse näitena näiteks kliinilist uuringut, kus ei saa proportsionaalselt määrata üks teadlane vastutavaks töötlejaks, kui töötlemistoiming juures töötab mitmeid teadlaseid veel ning üldist uuringut juhib ülikool või haigla.

Peatükis analüüsitakse põhjal võib kokkuvõtteks öelda, et vastutav töötleva on üldmääruse järgi see, kes töötleb isikuandmeid iseseisvalt määrates eesmärgid ja vahendid. Kohtupraktika kinnitab asjaolu, et vastutava töötleva tuvastamisel mängib olulisemat rolli eesmärkide määramise õigus. Vastutav töötleva delegeerib teatud töötlemistoiminguid volitatud töötlejatele (keda võib olla mitu) ning volitatud töötleva teostab neid toiminguid ainult vastutava töötleva nimel ning vastavalt vastutava töötleva juhiste ja tal puudub volitus osaleda eesmärkide

---

⁴⁶ Datenschutzkonferenz, "Kurzpapier Nr. 16 Gemeinsam für die Verarbeitung Verantwortliche, Art. 26 DSGVO" 19.03.2018, lk 4. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.datenschutzzentrum.de/uploads/dsgvo/kurzpapiere/DSK_KPNr_16_Gemeinsame-Verantwortliche.pdf (08.04.2021).

⁴⁷ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 9.

⁴⁸ EPRS. Can distributed ledgers be squared with European data protection law? lk 39.

⁴⁹ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 3.

määramisel. Kui ta seda teeb, siis nagu SWIFT kaasusest nähtus, tuleb teda kvalifitseerida vastutava töötajana.

1.2 Kaasvastutava töötaja mõiste ja regulatsiooni ulatus

Eelmises peatükis uuris autor lähemalt vastutava töötaja mõistet ning seda, mis rollides on uuringu tellijad/sponsorid ja uuringute teostajad. Eelnev analüüs oli vajalik selleks, et käesolevas peatükis analüüsida kaasvastutava töötaja mõistet. Autor uurib, kuidas tõlgendavad kaasvastutuse mõistet artikli 29 tööühm ja EDPB oma uues juhendis. Lisaks uurib autor, kuidas on Euroopa Kohtu seisukoht mõjutanud kaasvastutava töötaja mõiste tõlgendust. Lisaks toob autor käesolevas peatükis välja erinevused, mille alusel eristatakse kaasvastutavaid töötajaid ja iseseisvaid vastutavaid töötajaid.

Selleks, et uuringutes tehtavatele andmetöötlustoimingutele rakenduks kaasvastutuse suhe, peab iga kaasatud töötaja kvalifitseeruma vastutavaks töötajaks vastavalt üldmääruse artikli 4 punkti 7 alusel. Seega peavad vastutava töötaja rollis olema nii uuringute tellija(d) ehk sponsor(id) ning üks või rohkem uuringu teostajat. Ehk kui kaks osapoolt teevad konkreetsetes töötlemistoimingutes koostööd, tuleb kindlaks teha, kas nad on vastutavad töötajad või volitatud töötajad. Kui mõlemad on vastutavad töötajad, alles siis saab kindlaks teha, kas nad kvalifitseeruvad kaasvastutavate töötajatena või iseseisvate vastutavate töötajatena.

AndmekaitseDirektiivis kaasvastutuse mõistet selgelt ei eksisteerinud, küll aga eksisteeris kaasvastutuse kontseptsioon kui selline. Seda sai tõlgendada vastutava töötaja mõiste kaudu. Nimelt oli direktiivis sätestatud, et vastutav töötaja on see, kes määrab üksi või koos teistega isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid. Seega tulenes kaasvastutuse regulatsioon fraasist "või koos teistega".

Artikli 29 tööühma tõlgendus nimetatud mõistele täpsustab eelmises lauses toodud andmekaitseDirektiivi mõistet. Selline piiratud kaasvastutuse mõiste liigitamine vastutava töötaja mõiste alla viitas sellele, et isikuandmete töötlemine kaasvastutavate töötajate vahel ei olnud laialt levinud ega tavapärane igapäeva elus. Kuna nüüdseks töödeldakse väga suurt hulka isikuandmeid internetis ja pea kõikides eluvaldkondades, siis selline andmete töötlemine ei olnud andmekaitseDirektiivi väljatöötamisel seadusandja prioriteediks. Maailma digitaliseerumisest tulenev vajadus juhtis tähelepanu selle regulatsiooni tähtsusele ning tekitas

vajadust seda täiendada.⁵⁰ Ilma selge raamistikuta on raske aru saada, kes ja millises ulatuses vastutab andmekaitsekohustuste eest. See omakorda pidurdab andmekaitseseaduste tõhusust ning andmesubjektide kaitset.⁵¹

Artikli 29 tööühm soovib tõlgendada mõistet "kaasvastutav" kui "koos vastutav" ehk mille vastandiks oleks "mitte üksi". See tähendab, et otsuste tegemine peab olema üksuste kollektiivne tegevus.⁵² Siinkohal võis aga tekkida andmetöötajate seas arusaam, et "koos vastutav" võiks tähendada seda, et andmetöötlustoimingutes osaleb mitu iseseisvat töötajat, kel kõigil on oma vastutus ning omad eesmärgid ja vahendid. Tegelikult on seadusandja eesmärk reguleerida olukordi kus mitu vastutavat töötajat avaldavad üheselt olulist mõju töötlemis eesmärkidele ning vahenditele.

Nagu eelmises peatükis tõi autor välja, et vastutava töötaja tuvastamise puhul tuleb vaadata, kes töötajatest määrab eesmärgid ja vastutused. Kui see on tuvastatud, siis järgmisena tuleb lähtuda vastutava töötaja regulatsioonis sätestatust: kas eesmärgid ja vahendid määratakse koos või eraldi. Euroopa Andmekaitsekoostöögruppi on kaasvastutava töötaja mõistet selgitanud järgmiselt: kaasvastutus tekib siis, kui töötlemisega on seotud rohkem kui üks vastutav töötaja. Selline tõlgendus on aga liialt üldine, kuivõrd see toob ühe mõiste alla kõik olukorrad, kus andmetöötluses osaleb rohkem kui üks vastutav töötaja. Samas on kaasvastutuse ja iseseisva vastutava töötajate vahel piir olemas ning nende kahe olukorra vahel vahe tegemisest oleneb ka vastutuse ulatus ja jagunemine.

Üldmääruse artikli 28 lõikes 1 on öeldud, et kaasvastutus võib tekkida rohkem kui kahe vastutava töötaja vahel, lisaks sellele ei pea kaasvastutus ilmselgelt olema üksuse sisene töötlussuhe, see võib esineda ka mitme erineva üksuse vahel.⁵³

Lisaks üldmäärusele on veel vaid kahes liikmesriigis riiklikul tasandil kaasvastutavate töötajate suhet reguleeritud (ja seda koos suunistega) – Norras ja Belgias. Ettevõtjate või muude üksuste jaoks on raske välja töötada toimiv ja selge andmetöötlemise kokkulepe, kuna siseriiklikud seadusandjad ei ole selle nõuete kohta põhjalikku analüüsi teinud.⁵⁴ Ka IKSis on kaasvastutavate töötajate regulatsioon napisõnaline ning juhisteta, suuremas osas on tegemist sama sõnastusega nagu üldmääruses. Nagu eelnevalt autor leidis, siis IKSis kaasvastutavate

---

⁵⁰ Mahieu jt, lk 44.

⁵¹ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 77.

⁵² *Ibidem*, lk 18.

⁵³ EDPS Guidelines 2018/1725, lk 23.

⁵⁴ Colcelli, V. Joint Controller Agreement Under GDPR – EU AND COMPARATIVE LAW ISSUES AND CHALLENGES SERIES. ISSUE 3, lk 1037. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/eclic/article/view/9043/5125> (12.01.2021).

töötlejate regulatsioon on neljandas peatükis, mis reguleerib isikuandmete töötlemist õiguskaitseasutuse poolt süüteo tõkestamisel, avastamisel ja menetlemisel ning karistuse täideviimisel. Seega puudub kaasvastutuse mõiste uuringute paragrahvi juures. Uuringute kontekstis esineva kaasvastutuse puhul tuleb vaadata üldmäärust.

Lisaks uuris autor ka AKI juhendeid, kus võiks leida suuniseid kaasvastutuse teemadel. Näiteks isikuandmete töötleja üldjuhendist leidis autor viite kaasvastutusele vaid punktis, kus käsitleti mõjuhinnangu tegemise vajadust.⁵⁵ Muus osas puudus igasugune viide sellele, mida kujutab endast kaasvastutus ning kuidas poolte vahel kohustusi jaotada. Teistes AKI juhendites puudus igasugune teave ja viide kaasvastutusele, mistõttu võib öelda, et siseriiklikult on see teema veel vähe kajastust saanud.

Autor uuris antud töö teemat ka 2018 aastal ilmunud andmekaitseametniku käsiraamatust⁵⁶ milles puudus igasugune viide kaasvastutavatele töötlejatele. Pelgal toodi välja vastutavate töötlejate kohustused vastavalt üldmääruses sätestatule ning keskenduti volitatud töötlejate kohustustele ning vastutava ja volitatid töötleja lepingu vormile. Sama leidis autor, et ka teistes üldmääruse sätete kokkuvõtvates juhendites⁵⁷ puuduvad selgitused ja suunised vastutavate töötlejate mõiste puhul. Sellest jääb autorile mulje, et käsiraamatutes, mis on paljudele eelistatum ja kiirem lugemine, ei sisalda olulist sätet, mis omakorda võimendab regulatsiooni ümber teadmatust.

Kaasvastutuse põhiliseks kriteeriumiks on kahe või enama üksuse ühine osalemine töötlemistoimingute eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramisel, rõhk sõnal ühine. Kaasvastutus võib toimuda kahe või enama üksuse ühise otsuse vormis või tuleneda kahe või enama üksuse ligilähedastest otsustest (ehk kui otsused ei ole otseselt ühised kuid täiendavad teineteist ja neil on märgatav mõju töötlemise eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramisel). Oluline tingimus kaasvastutuse tuvastamise puhul on see, et töötlemine ei oleks võimalik ilma mõlema poole osalemiseta. See tähendab, et osapoolte töötlemistoimingud on lahutamatult seotud teise osapoolega. Kaasvastutav töötlemine peab hõlmama ühelt poolt eesmärkide kindlaksmääramist ja lisaks ka töötlemisvahendite määramist.⁵⁸ Nagu peatüki alguses autor välja tõi, siis kaasvastutavate töötlejate eesmärkide ja vahendite määramine ei pea olema

---

⁵⁵ Andmekaitse Inspektsiooni 2019 juhend. Isikuandmete töötleja üldjuhendi veebitekst. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.aki.ee/et/isikuandmete-tootleja-uldjuhendi-veebitekst> (20.03.2021).

⁵⁶ Shaw, T. J. DPO Handbook. International Association of Privacy Professionals (IAPP) 2018, lk-d 46-7 ja 67-70.

⁵⁷ Zetoon, D. The EU GDPR: Answers to the most frequently asked questions – American Bar Association 2018, lk 13.

⁵⁸ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 3.

otseselt ühine vaid piisab sellest, kui nad teineteist täiendavad. Selline lähenemine laiendab kaasvastutuse mõistet oluliselt võrreldes üldmääruses sätestatuga.

Nagu eespool mainitud, võib kaasvastutusel olla väga erinevaid vorme ning mitu töötajat võib isikuandmete töötlemisel olla teineteisega seotud. Pelgalt asjaolu, et andmete töötlemistoimingus osaleb mitu vastutavat töötajat, ei tähenda, et nad oleks automaatselt kaasvastutavad töötlejad. Kaasvastutavateks töötlejateks kvalifitseerumine on autori arvates üsna juhtumipõhine. Näiteks samade andmete või andmekogumi ülekandmisel kahe vastutava töötleja vahel, ilma et vastutavad töötlejad oleks ühiselt eesmärgi või töötlemisvahendeid määranud, tuleks käsitleda neid kui kahe iseseisva vastutavate töötlejate vahelist toimingut, mitte eeldama kaasvastutust.

Uuringute kontekstis tõusetub küsimus kaasvastutuse tuvastamisel. Eelmises peatükis analüüsis autor, mis rollides on uuringu tellija ja teostaja. Liikmesriikide seas on arvamused küll erinevad, kuid üldine seisukoht on see, et tellija on vastutav töötleja ning uuringu teostaja on pigem vastutav kui volitatud töötleja, kuivõrd tal on tihtipeale suuremad volitused kui keskmisel volitatud andmetöötlejal ning sellest tulenevalt ka suurem mõju töötlustoimingute üle. Kaasvastutuse määramise puhul on samuti liikmesriigid vähesel määral eriarvamusel. Suurem osa, näiteks Eesti, Läti, Ungari, Saksamaa, Leedu ja paljud teisedki, on läinud faktilise analüüsi teed pidi, kuivõrd puudub selge arusaam üldmäärusest ja ühine lähenemine.⁵⁹ See tähendab seda, et liikmesriigid ei ole veel kindlat seisukohta võtnud tellija-teostaja suhte osas ning hetkel lähtutakse juhtumipõhisest lähenemisest ning oodatakse seadusandja selgemaid juhiseid või kohtupraktikat. Bulgaaria ja Itaalia on avaldanud oma seisukohta, et nii uuringu tellija/sponsor kui ka uuringu läbiviija on uuringu raames kaasvastutavad töötlejad artikli 26 mõttes.⁶⁰ Autor nõustub eelnimetatud kahe riigi otsusega, kuivõrd mõlemal osapoolel (või rohkemal) on oluline mõju eesmärkidele ning vahenditele. Iseseivad vastutavad töötlejad ei saa uuringute tellijad ja teostajad olla, kuivõrd sama uuringu raames ei ole tavapärane, et osapooled teostaksid toiminguid erinevate eesmärkidega ning määrates iseseisvalt vahendeid.

Iseseisvate vastutavate töötlejate ja kaasvastutavate töötlejate kõige olulisem eristamise eeldus on otsustusvõime andmetöötlemise eesmärkide ja vahendite üle – kas seda tehakse koos, ning püstitatakse ühine eesmärk või seda tehakse eraldi, igaüks oma eesmärgi nimel ning oma vahenditega, kuid siiski töödeldakse samu andmeid.⁶¹ Näiteks kaks ettevõtet otsustanud osaleda ühisel koostööprojektil ja luua ühine platvorm, kuhu koguda mõlema ettevõtte klientide e-maili

---

⁵⁹ Maharaj, Laureau, Wyk, Schroeder.

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 19.

aadresse. E-maili aadresse kogutakse selleks, et koos loosida klientide vahel välja tooteid. Kumbki ettevõtte on selliste töötlemistoimingu puhul kaasvastutav töötleja. Samas on ettevõtted eraldi töötlejad mis tahes muu töötlemistoimingu puhul, mida nad korjatud andmetega pärast teevad isiklikel eesmärkidel. Seega tuleb kaasvastutuse suhet välistada olukorras, kus mitu vastutavat töötlejat kasutab ühist platvormi või ühist andmebaasi, kuid iga üksus määrab iseseisvalt oma eesmärgid ning töötleb andmeid teistest sõltumata.

Samuti võib esineda olukordi, kus erinevad vastutavad töötlejad töötlevad järjestikku samu isikuandmeid ühe pikaajalise operatsioonide ahelas, kusjuures kõigil neil osalejatel on ahela osas iseseisev eesmärk ja sõltumatud vahendid. Kui sama töötlemistoimingu või toimingute kogumi eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramisel ühine otsustusvõime puudub, tuleb kaasvastutust siinkohal välistada ja erinevaid vastutavaid töötlejaid tuleb pidada järjestikuste sõltumatute vastutavate töötlejatena.

Autor märgib, et praktikas ei ole kerge tuvastada, millistel juhtudel vastutavad töötlejad võib nimetada kaasvastutavate töötlejatena. Seda põhjusel, et näiteks ühiseid eesmarke tuvastada on võib-olla lihtne, siis vahendeid ei pruugi olla lihtne tuvastada kuivõrd vahendeid ja viise toimingute puhul on palju ning otsustus vastutavate töötlejate poolt võis olla erinevates etappides eri ulatuses. Euroopa Komisjon toob selle kohta asjakohase näite: „Teie ettevõtte pakub veebiplatvormi kaudu lapsehoiuteenuseid. Samal ajal on teie ettevõttel leping teise ettevõttega, mis võimaldab teil pakkuda lisateenuseid, mis võimaldavad lisaks lapsehoidja valimisele rentida mängu, mida lapsehoidja saab kaasa võtta. Mõlemad ettevõtted on seotud veebilehe ülesehitusega. Sel juhul on kaks ettevõtet otsustanud kasutada platvormi mõlemal otstarbel ning jagavad klientide isikuandmeid. Seetõttu on nad kaasvastutavad töötlejad, kuna nad nõustuvad mitte ainult pakkuma kombineeritud teenuste võimalust, vaid kasutavad ka ühist platvormi.“⁶² Toodud näite põhjal on iseenesest lihtne aru saada, mis puhul võib kahte vastutavat töötlejat kaasvastutavateks nimetada, sest mõlemad ettevõtted on koos üles ehitanud ühe platvormi. Praktikas on aga asi keerulisem seetõttu, et tihtipeale ei osale töötlemistoimingutes ainult kaks vastutavat töötlejaid vaid neid mitmeid, millest tuleneb ka tehniliste vahendite rohke arvukus.

Selleks, et vastutavad töötlejad kvalifitseeruksid kaasvastutavateks töötlejateks, peab igal vastutaval töötlejal olema võimalus ja õigus määrata töötlemistoimingu eesmärgid ja vahendid. Kui vastutavad töötlejad ei määra ühiselt eesmarke ja vahendeid ega lähtu ühest ja samast

---

⁶² Euroopa Komisjon. What is a data controller or a data processor? Arvutivõrust kättesaadav: <https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/> (01.03.2021).

eesmärgist, siis on tegemist siiski kahe iseseisva vastutava töötlejaga nagu eespool mainitud, mitte vastutavate töötlejatega üldmääruse artikli 26 tähenduses.⁶³

Artikli 29 tööühm juhhib tähelepanu sellele, et kaasvastutus võib esineda erinevas vormis ning erinevate vastutavate töötlejate osalemine andmetöötlustes võib olla ebavõrdne, see ei pea alati olema samasugune ning võrdne.⁶⁴ Uuringute kontekstis on selline põhimõte asjakohane, kuivõrd tellija ja teostaja tihtipeale ei osale uuringute raames võrdselt. Uuringu tellija esitab mõned raamid, mis eesmärgil ta sooviks uuringu tulemusi näha ning teostaja omakorda täidab seda, kuid määrab ise vahendid, kuidas andmeid töötlemata hakkab. Nende eesmärgid ei pea ilmtingimata olema samad, peasi et üldine eesmärk ehk suurem pilt on lõpuks sama ning nende vastutavate töötlejate eesmärgid on nn killud suuremast eesmärgist.

Küll aga ei anna tööühm selgeid juhiseid, kuidas otsustada, millises ulatuses tuleb eesmärgid ja vahendid koos kindlaks määrata. Selle asemel on tööühma juhistes välja toodud rohkelt näiteid, mille põhjal peaksid andmetöötlejad justkui tuletama või järeldama juhiseid ja suuniseid, kuid pigem tekitab selline lähenemine veelgi rohkem küsimusi. See võib omakorda tekitada segadusi vastutuse jagunemise puhul, sest kaasvastutavad töötlejad peavad määrama oma vastutuse (kokkuleppega) üldmääruses sätestatud kohustuste täitmiseks.⁶⁵ Kaasvastutavate töötlejate regulatsiooni peamiseks eesmärgiks on vastutuse jaotumine. Üldmääruse põhjenduspunkt 79 selgitab kaasvastutuse regulatsiooni eesmärki – andmetööstustoimingute kõikides etappides tuleb andmesubjekti õigusi kaitsta.

Tööühm on rõhutanud kohustuse jaotuse olulisust sellega, et keerulistes andmetööstuses vormides, kus isikuandmeid töötlevad erinevad vastutavad töötlejad, tuleb andmekaitse reeglite järgimise ja kohustused eeskirjade võimaliku rikkumise järgimise eest on selgelt jaotatud poolte vahel, et vältida negatiivsete pädevuskonfliktide ja lünkade tekkimist, kus ükski osapool ei vastuta mõne kohustuse eest. Negatiivne pädevuskonflikt tekib juhul, kui osapooled eitavad vastutust õigusaktidest tulenevate kohustuste eest või rikkumiste korral keelduvad nende eest vastutamast.⁶⁶

Kaasvastutuse olemasolu üldine ja kõige tähtsam kriteerium, nagu eelnevalt öeldud, on siiski kahe või enama üksuse ühine töötlemistoimingute eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramine. Kui kõik vastutavad töötlejad täidavad nimetatud kriteeriumid, tuleks neid käsitleda kaasvastutavate töötajatena. Kui kasvõi üks kriteeriumitest ei ole täidetud, tuleb selliseid

---

⁶³ EDPS Guidelines 2018/1725, lk 23.

⁶⁴ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 19.

⁶⁵ Üldmääruse põhjenduspunkt 79.

⁶⁶ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 22.

töötlejaid käsitleda iseseisvaid vastutavaid töötlejaid või muus vormis andmeid töötlevaid isikuid. Järgmises peatükis uurib autor lähemalt kaasvastutuse mõiste ulatust ning eesmärkide ja vahendite määramist.

Segadust tekitab üldmääruse artikli 26 puhul see, et ei ole aru saada, kas eesmärkide ja vahendite määramist tuleb käsitleda kui üht tervikut, või ei pea need olema samaväärsed. Lisaks eeldab artikkel justkui kõik kaasvastutavad töötlejad astuvad teadlikult kaasvastutusse või on eelnevalt teadlikud oma rollidest. Tegelikult on olukordade arvukus tohutu ning kõik kaasvastutavad töötlejad ei ole alati eelnevalt teadlikud oma rollidest, tuues olukordadeni, kus iga toiming võib viia kaasvastutuseseni poolte teadmata.

Kohtujurist Bobek märkis, et sätte tõlgenduse mõjul ei peaks tekkima olukorda, kus seaduse adressaadid ei saa tegelikult selles sätestatud täita. Kui ei soovita, et kaasvastutuse määratlus ei muutuks kohtute poolt jõustatawaks käsuks kõikidele osapooltele sidemed katkestada ja hoiduda sotsiaalvõrgustike ja pistikprogrammide kasutamisest, siis peaks kohustuste ja vastutuse määratlemisel võtma arvesse ka tegelikust, sealhulgas selliseid küsimusi nagu teadlikkus ja tegelik läbirääkimisvõimekus ning võimalus mõjutada isikule omistatavaid tegevusi.⁶⁷ Autor märgib, et kohtujuristi tähelepanek oli asjakohane, kuivõrd praegu on regulatsiooni kohaldamine andmetöötlejate jaoks segane, sest nad ei pruugi täies ulatuses sättest aru saada ega ole suutelised seda täima. Seda kinnitab ka õiguskirjandus ja kohtupraktika.

Õigusaktides ei ole ka sõnaselgelt öeldud, kas kaasvastutuse puhul peab andmetöötluse eesmärk olema kõikide kaasvastutavate töötlejate jaoks sama või piisab sellest, kui nende eesmärgid kattuvad vaid osaliselt. Oma 2010. aasta arvamuses vastutavate töötlejate ja volitatud töötlejate kohta ütles artikli 29 tööühm, et kaasvastutavad töötlejad võivad jagada kõiki töötlemise eesmärke ja vahendeid või jagada ainult mõnda eesmärki ja vahendit või selle osa. Kui esimene variant tähendaks kaasvastutavate töötlejate vahel väga tihedat koostööd, siis teine variant viitab pigem lõdvemale koostööle.⁶⁸ Seda võib iseenesest kohaldada ka kehtivale kaasvastutuse regulatsioonile (tööühma arvamus põhines andmekaitse direktiivil). Kuna üldmäärusest seda kuskilt välja ei loe, siis tuleb vaid eeldada, et kehtib sama põhimõte mis andmekaitse direktiivis, ehk kui töötlejal eesmärgid ei ole otseselt ühiseid vaid ainult kattuvad, siis kvalifitseeruvad nad kaasvastutavate töötlejatena.

Artikli 29 tööühm ja EDPB toetab kaasvastutava töötleja mõiste laiemat tõlgendamist, et võimaldada mõningat paindlikkust praeguse andmetöötluse reaalsuse valguses, kus on

---

⁶⁷ C-40/17, *Fashion ID*, p 93.

⁶⁸ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 19.

andmesubjektina tihtipeale raske tuvastada, kes on vastutav töötleja ning kelle poole pöörduda.⁶⁹ Küll aga tuleneb selline lähenemine ainult sellest, et oleks võimalik tõhusamalt kaitsta andmesubjektide õigusi, mitte selleks, et vastutavatel töötlejatel oleks mugavam andmeid töödelda teiste üksustega koos.

Artikli 29 tööühma seisukohta kinnitab kaesus, kus Euroopa pangandusasutused võtsid pangatehingute käigus andmeedastuse korraldamiseks tööle pankadevahelise finantstelekommunikatsiooni ühingu SWIFT-i. SWIFT avaldas Ameerika Ühendriikide andmetöötluskeskuses hoitavad pangatehingute andmed USA rahandusministeeriumile, ilma et seda kasutanud Euroopa pangandusasutused oleksid selleks selgesõnaliselt andnud korralduse. Tööühm jõudis olukorra õiguspärasust hinnates järeldusele, et nii SWIFT-i kasutavaid Euroopa pangandusasutusi kui ka SWIFT-i ennast tuleb pidada kaasvastutavateks töötlejateks, kes vastutavad Euroopa klientide ees nende andmete avalikustamise eest Ameerika Ühendriikide ametivõimudele.⁷⁰ Siinkohal on ilmselge, et Euroopa pangandusasutused ei ole otseselt süüdi andmete avaldamises Ameerika Ühendriikide ametivõimudele, kuid sellegipoolest, olles kõne all olevate isikuandmete kaasvastutav töötleja koos SWIFT-iga, tõlgendati antud olukorras neid kaasvastutavate töötlejatena, mille puhul on andmesubjektidel õigus oma õiguskaitsevaendeid ükskõik mis kaasvastutava töötleja suhtes rakendada.

Kuigi SWIFT oli lepingu järgi määratud volitatud andmetöötlejana, oli ta tegelikult üldmääruse mõistes vastutav töötleja. Tõepoolest, antud konkreetsel juhul oli faktilise mõju test selgitanud, et SWIFT oli võtnud konkreetsed kohustused, mis ületasid töötleja käsutuses olevate juhiste ja kohustuste kooslust ning mida ei saanud pidada kokkusobivaks tema väitega, et ta on volitatud töötleja,⁷¹ kuna tegelikkuses määras ta töötlemise eesmärgid ja vahendid. See näitab, et konkreetse üksuse määramine vastutavaks töötlejaks (näiteks kasutajatingimustes), kes tegelikult ei kontrolli töötlemise üksikasju, on tühine.⁷² Vastutavuse kindlakstegemiseks on vaja läbi viia faktianalüüs, milles võetakse arvesse tegelik mõju isikuandmete töötlemise vahendite ja eesmärkide määramise puhul.

Üleüldine vastutus lasub alati vastutaval töötlejal, kes peab jälgima volitatud töötlejate toiminguid isikuandmetega, et tagada nende vastavus andmekaitseadustele ja tema enda juhistele. Lisaks, kui volitatud töötleja ei järgi vastutava töötleja andmetöötlustingimusi, on

---

⁶⁹ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 19.

⁷⁰ Article 29 Working Party (2006), Opinion 10/2006 on the processing of personal data by the Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT). WP 128 Brussels 22 November 2006. Arvutivõrgust kättesaadav: https://ec.europa.eu/justice/article-29/press-material/press-release/art29_press_material/2006/pr_swift_affair_23_11_06_en.pdf (11.12.2020).

⁷¹ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 11.

⁷² EPRS, „Can distributed ledgers be squared with European data protection law? “lk 39.

volitatud töötlejast saanud vastutav töötleja vähemalt vastutava töötleja juhiste rikkumise ulatuses. See muudab volitatud töötleja suure tõenäosusega ebaseaduslikult käituvaks vastutavaks töötlejaks. Esialgne vastutav töötleja peab omakorda selgitama, kuidas teisel töötlejal oli võimalik juhiseid rikkuda.⁷³ Töörühm tõlgendaks sellistel juhtudel selliseid töötlejaid kaasvastutavateks töötlejateks, nagu eelpool oleval kaasuses, kuna see kaitseb andmesubjektide huve kõige paremini.⁷⁴

Kaasvastutavate töötlejate mõiste tõlgendamise juures tuleb silmas pidada lisaks eelnevale ka seda, et töödeldavatele andmetele juurdepääsu puudumine ei välista kaasvastutuse olemasolu. See tähendab, et kui töötlemistoimingu juures mõnel töötlejal puudub ligipääs töödeldavatele andmetele või andmebaasile, siis EK sellises olukorras ei välista kaasvastutust, juhul kui suudetakse tõestada vastutavate töötlejate eesmärkide ühisust. Eelnev tuleneb kaasusest,⁷⁵ kus asjaolu, et ühel osapooltel puudub juurdepääs töödeldavatele isikuandmetele, ei ole kaasvastutavaks töötlejaks määramisel välistatud.

Asjaoludest selgub, et *Wirtschaftsakademie* pakkus Facebooki platvormil fännilehe kaudu koolitusteenuseid. Fännilehed on kasutajakontod, mida üksikisikud või ettevõtted saavad Facebookis kasutada ja muuta, seeläbi reklaamida oma tegevust või kommunikeerida jälgijaskonnaga. Fännilehtede haldajad võisid saada kasutajate kohta anonüümseid statistilisi andmeid Facebook Insights abil, mille Facebook annab tasuta fännilehtede halduritele kasutamiseks. Neid andmeid kogutakse failide ehk "küpsiste" abil, millest igaüks sisaldab kordumatut identifikaatorit. Selliseid tuvastamis küpsiseid säilitatakse kaks aastat ja Facebook salvestab sellise identifikaatori fännilehte külastanud isiku arvuti kõvakettale või muule andmekandjale.

Saksamaa andmekaitse organisatsioon leidis, et *Wirtschaftsakademie* ega Facebook ei teavitanud andmesubjekte, et nende isikuandmeid sellises mahus töödeldakse. *Wirtschaftsakademie* kaebas otsuse kohtusse ning väitis, et isikuandmete töötlemist Facebooki poolt ei saa omistada *Wirtschaftsakademie*'le. Lisaks väitis *Wirtschaftsakademie*, et ta ei andnud Facebookile käsku andmete töötlemiseks, mille suhtes tema oli vastutav töötleja.

Eelotsusetaotlusest selgus, et Saksamaa andmekaitse organisatsioon leidis õigesti, et *Wirtschaftsakademie* ega Facebook (läbi oma Iirimaa filiaali) ei teavitanud kasutajaid küpsiste

---

⁷³ Üldmääruse artikkel 82 punkt 2.

⁷⁴ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 25.

⁷⁵ EKo C-210/16 *Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein versus Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH*, ECLI:EU:C:2018:388, punkt 38.

kasutamisest ega sellele järgnenud andmetöötlusest.⁷⁶ Pooltel puudus igasugune teave andmetöötlusest platvormil ning kaasvastutavate töötlejadena rikkusid nad koos andmesubjekti teavitamist andmete kogumise ja edasise töötlemise osas.

Kuigi Facebooki koostatud kasutajastatistikat edastatakse fännilehe haldajale ainult anonüümseks muudetud kujul, ei muuda see tõsiasja, et selle statistika koostamine põhineb fännilehe külastajate isikuandmete eelneval kogumisel Facebooki poolt nende külastajate arvutisse või muusse seadmesse paigutatud küpsiste abil ja nende andmete töötlemisel statistika koostamiseks. Ka andmete anonümiseerimine on andmete töötlemine nii andmekaitse direktiivi kui ka kehtiva üldmääruse alusel. ELi andmekaitse seadused ei nõua seda, et sama töötlemise eest kaasvastutavatel töötlejal oleks võrdne juurdepääs töödeldavatele isikuandmetele.

Peamine järeldus eelpool oleva kaasuse põhjal on, et kui andmetöötleja kasutab teise töötleja platvormi, võimaldades platvormi külastajate andmete töötlemist platvormi omaniku poolt, peetakse seda tõenäoliselt külastajate isikuandmete kaasvastutava töötlejana koos platvormi pakkuva teenuseosutajaga isegi siis, kui ühel osapoolel ei ole ligipääsu kõikidele andmetele.⁷⁷ EK rõhutas, et kõne all olevat andmetöötlust ei olekski toimunud ilma fännilehe administraatori otsuseta selline fännileht Facebooki platvormil üldse aktiveerida/avada.⁷⁸ Seega võttes vastu otsus aktiveerida fännileht, tegi administraator võimalikuks selliste andmete edastamise Facebookile ning seega endale teadmata, muutus seeläbi kaasvastutavaks töötlejaks koos Facebookiga. Fännilehe administraatorid määrasid lisaks eesmärkidele ka töötlemise näitajad ehk parameetrid, mida Facebook omakorda kasutas fännilehele jaoks statistika loomisel. Ehk sellise tegevusega määras ta koos Facebookiga kindlaks mitte ainult töötlemise eesmärgid vaid ka vahendid.⁷⁹

Kuivõrd isikuandmete töötlemine statistilistel eesmärkidel on Facebooki jaoks eelkõige vahend, kuidas parandada tema poolt oma võrgustikus levitatava reklaami süsteemi ja teisest küljest platvormi kasutaja jaoks võimalus seeläbi edendada oma äritegevust (sest statistika võimaldab haldajal teada saada, milline on külastajate profiil, mis läbi veebilehe haldaja saab külastajatele asjakohasemat sisu pakkuda)⁸⁰ siis tegutsevad mõlemad andmetöötlejad

---

⁷⁶ C-210/16, *Wirtschaftsakademie*, punkt 15.

⁷⁷ Armstrong, J., Bywater, A. European Court Facebook Fan Page Administrator Responsibility Ruling. June 8 2018. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.corderycompliance.com/client-alert-european-court-facebook-fan-page-ruling/> (01.02.2021).

⁷⁸ C-210/16, *Wirtschaftsakademie*, p-d 55-56.

⁷⁹ Tran, D., Adde, L. Joint controller relationships – more prevalent than previously thought? – Privacy & Data Protection, 2019 Volume 19, issue 8, lk 8. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://hsfnotes.com/data/wp-content/uploads/sites/26/2019/09/Joint-controller-relationships-more-prevalent-than-previously-thought-Duc-Tran-Laura-Adde-Herbert-Smith-Freehills-LLP-Volume-19-Issue-8.pdf> (01.03.2021).

⁸⁰ C-210/16, *Wirtschaftsakademie*, punkt 34.

teineteisest sõltuvalt artikkel 26 mõistes. Sellises olukorras on igal vastutaval töötlejal küll omad huvid, kuid mõlemad töötlejad osalevad fännilehe külastajate isikuandmete töötlemise eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramisel, mistõttu tuleb neid kategoriseerida kui kaasvastutavaid töötlejaid.

Lisaks märkis kohus, et fännilehe administraator mõjutab andmete tegelikku töötlemist Facebooki poolt, näiteks määrates omal valikul filtreid, kellele fännileht suunatakse. Selline *de facto* töötlemise mõjutamine tähendab osalemist töötlemise eesmärkide ja vahendite määratlemises.⁸¹ Vastuseks küsimusele, millised kohustused tulenevad kaasvastutuse suhtest, viitab EK artikkel 29 tööühma juhendile, mis omakorda ei anna tegelikkuses lõplikku vastust küsimusele. EK märgib vaid seda, et jagatud vastutus ei tähenda võrdset vastutust,⁸² kuid ta ei aruta, kuidas sellist vastutust tuleks määratleda. Kohtu seisukoht⁸³ on, et iga sellise vastutuse ulatust tuleks hinnata iga juhtumi puhul eraldi.

Lisaks eelnevalt analüüsitud *Wirtschaftsakademie* kaasusele, on järgmine kaasus⁸⁴ samuti seotud Facebooki platvormiga. Asjaolude põhjal selgus, et internetis moerõivaid müüv ettevõtte *Fashion ID* lisas oma veebilehele sotsiaalvõrgustiku Facebook mooduli "meeldib" (edaspidi pistikprogramm). Eelotsusetaotlusest nähtub, et üks internetile omastest tunnustest on see, et veebilehe külastajale võimaldatakse esitada erinevatest allikatest pärit sisu. Nii näiteks võivad fotod, videod, uudised ja muu taoline ning käesolevas kaasuses Facebooki pistikprogramm olla veebilehega seotud ja sellel lehel esineda. Kui veebilehe haldaja soovib välist sisu lisada, paigutab ta sellele lehele viitelinki, mis suunab välise sisu juurde.

Kaasusest selgus, et kui külastaja viibis *Fashion ID* veebilehel, edastati selle külastaja isikuandmed Facebookile seetõttu, et leht sisaldas kõnealust pistikprogrammi. Teabe edastamine toimus ilma, et külastaja oleks sellest teadlik ja sõltumata asjaolust, kas ta on sotsiaalvõrgustiku Facebooki registreeritud kasutaja või kas ta on Facebooki pistikprogrammile klõpsanud. *Fashion ID* edastas oma veebilehe külastajate isikuandmed Facebookile nende nõusolekuta ja rikkus teavitamiskohustusi, mis on ette nähtud isikuandmete kaitset reguleerivates sätetes. Sarnaselt *Wirtschaftsakademie* kaasusele, pakkus Facebook enda platvormi andmete töötlemiseks ehk tagas ligipääsu enda loodud infrastruktuurile. töötlemise infrastruktuuri ka Facebook.

---

⁸¹ C-210/16, *Wirtschaftsakademie*, punkt 57.

⁸² *Ibidem*, punkt 75.

⁸³ *Ibidem*, punkt 43.

⁸⁴ EKo C-40/17 *Fashion ID GmbH & Co. KG versus Verbraucherzentrale NRW eV*, ECLI:EU:C:2019:629.

EK rõhutas, et kui üks vastutavatest töötlejatest otsustab töötlemisahelas eelnevate või järgnevate toimingute eesmärgid ja vahendid üksi, tuleb seda üksust pidada selle eelmise või järgneva toimuingu ainsaks vastutavaks töötlejaks.⁸⁵ Seega *Fashion ID* ei kategoriseeru kaasvastutavaks töötlejaks nende andmete osas, mida Facebook töötleb iseseisvalt edasi. Küll aga näeb autor siin vajadust andmesubjekti teavitamiseks. See täiendaks kaasvastutusest tulenevat läbipaistvuse kohustust, kuna seeläbi oleks andmesubjektidel selge pilt, kuidas jaguneb kohustus ning kuhu maani kaasvastutus ulatub ja kust algab Facebooki isiklik vastutus peale.

Mõlema kaasuse puhul kasutasid asjaosalised Facebooki platvormi ning seeläbi saadi statistilisi andmeid Facebookilt, et parendada seeläbi enda tegevust. Kohtu seisukohad kinnitavad vahendite määramise ülimuslikkust kaasvastutuse tuvastamise korral, sarnaselt artikli 29 tööriühmale. Selline lähenemine erineb vastutava ja volitatud töötlejate eristamise korral, kus on eesmärkide määramine ülimuslik. Kaasuste põhjal võib järeldada, kaasvastutuse tuvastamise korral on aga ülimuslikum vahendite määramine, mis seob vastutavaid töötlejaid.

Eelnevate kaasuste puhul asus EK seisukohale, et ligipääsu puudumine töödeldavatele andmetele ei välista kaasvastutust. Samas nende kaasuste puhul oli tegemist kahe vastutava töötlejaga, mis puhul on tuvastamine oluliselt lihtsam kuna ei hõlma teadmata arvu töötlejaid. Jehoova tunnistajate kaasuse⁸⁶ puhul oli tegemist lugemata arvu töötlejatega, kuna kogukond on suur. Asjaolude põhjal selgub, et kogukonna liikmete poolt andmete kogumine kujutas endast isikuandmete töötlemist ning Jehoova kogukond koos oma liikmetega vastutas kogutud andmete töötlemise eest.⁸⁷

Lähemalt uurides, selgub, et Jehoova tunnistajate religioosne kogukond tegi külastuste ajal märkmeid külastuse ajal kogutud andmetest. Isikuandmeteks olid nimed ja aadressid ning teave religioossete veendumuste ja perekonnaseisude kohta. Jehoova tunnistajad ütlesid, et andmeid koguti eesmärgil, et neid saaks järgmistel visiitidel kasutada ning enda mälu värskendada. Seda tehti ilma andmesubjektide teadmise ja nõusolekuta. Samuti loodi kaardid, millest eraldati jutlustuse tegevusega tegelevate liikmete vahel ära piirkonnad. Loodi ka nimekirju nendest, kes olid palunud end uuesti mitte tülitada.

EK selgitas, et kaasvastutava töötleja kvalifitseerumise eelduseks ei pea kogukonnal olema juurdepääs kõnealustele andmetele. Lisaks leidis kohus, et kaasvastutuse tuvastamiseks ei pea

---

⁸⁵ C-40/17, *Fashion ID*, p-d 74 ja 75.

⁸⁶ EKo C-25/17, *Tietosuojavalvutettu versus Jehovan todistajat – uskonnollinen yhdyskunta*, ECLI:EU:C:2018:388.

⁸⁷ *Ibidem*, p-d 75 ja 76.

tõendama, kas kogukond oli oma liikmetele andnud andmetöötusega seotud kirjalikke juhiseid. Kogukond osales eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramisel, julgustades ja koordineerides oma liikmete tegevust, mis aitas saavutada Jehoova tunnistajate kogukonna eesmärgi. Lisaks oli kogukonnal üldine teadmine, et selline töötlemine toimus usu levitamiseks.⁸⁸

EK leidis, et Jehoova kogukond ja tunnistajad olid kaasvastutavad töötlejad külastustelt kogutud isikuandmete osas, olenemata sellest, kuidas selliseid andmeid töödeldi ja kui paljudel inimestel oli andmetele juurdepääs. Lisaks ei omanud tähtsust ka see, et Jehoova jutlustajad määrasid andmete töötlemise eesmärgid ja vahendid individuaalselt. Asjaolude järgi eesmärgi ja vahendeid kogukond tervikuna ei määranud. Nimetatud kaasuse puhul laiendab EK kaasvastutuse mõistet veelgi laiemalt. Nimelt on kaasvastutuse põhikriteerium (nii kaasuse ajal kehtinud andmekaitseotsuse direktiivis kui ka nüüd kehtiva üldmääruses) see, kui kaks või enam vastutavat töötlejat määravad koos andmetöötuse toimingute eesmärgid ja vahendid. Selle järgi saab vahet teha kaasvastutavate töötlejate ja teist liiki vastutavate töötlejate vahel. Kaasuse tekstist jääb aga mulje, et kogukond ja Jehoova tunnistajad ei määranud töötlemise eesmärgi ega vahendeid koos. Kogukond olevat jutlustajatele isegi öelnud, et andmete kogumist kui sellist ei nõuta neilt.⁸⁹ Seega siinkohal tundub, et ühe kaasuse põhjal on EK tekitanud pretsedendi, kus sisuliselt võib kaasvastutust järeldada ka juhtudel, kus eesmärgi ja vahendeid koos ei ole määratud, ehk kukub ära kaasvastutuse sisuliselt kõige olulisem ja määravam kriteerium. Autori arvates on selline tõlgendamine liialt lai, eriti arvestades asjaoluga, et kogukond väidetavalt palus jutlustajatel selliseid andmeid mitte koguda.

Analüüsitud kaasusest selgub, et kaasvastutust tuleb tõlgendada oluliselt laiemalt, kui üldmäärus ette näeb. Kaasvastutus eksisteerib ka olukordades, kus üks vastutav töötleja kaalub oma otsustusvõimega vahendite määramise puhul teist vastutavat töötlejat üle. Kõigi kaasuste puhul oli vastutavate töötlejate vahel mingil määral eelnevalt eksisteeriv suhe. Facebooki kaasustes nõustusid platvormi kasutajad kasutajatingimustega (aktsepteerimata ei lase Facebook kontot ega lehte oma platvormil luuagi) ning koguduseliikmed said Jehoova tunnistajate kogukonnas ristimise kaudu kogukonna osaks (ainus võimalus oli kogukonda astudes tingimustega nõustuda, vastasel juhul ei saa ju liikmeks saajad usulisi korraldusi muuta). Nendes olukordades olid Facebook ja Jehoova kogukond domineerivad osapooled, samas kui *Fashion ID*, *Wirtschaftsakademie* ja koguduseliikmed olid madalamal positsioonil.⁹⁰

---

⁸⁸ C-25/17, *Jehovan todistajat*, punkt 71.

⁸⁹ Tran, Adde, lk 8.

⁹⁰ Sánchez, lk 92.

Autori arvates oli eelpool analüüsitud kohtu seisukohad on vasturääkivad vahendite ja eesmärkide määramise osas. Üldmäärus sätestab, et vastutav töötaja määrab üksi või koos teise vastutava töötajaga eesmärgid ja vahendid. Sellest on välja loetav, et nii eesmärkide kui ka vahendite määramine on omavahel võrdsustatud (sõnaga "ja") ning puudub ka vastupidine väide. Küll aga kohtupraktika põhjal on võimalik järeldada, et üks või teine on teatud olukordades tähtsam ja määravam kaasvastutuse tuvastamise korral. Selline tõlgendus suurendab kaasvastutuse regulatsiooni ebamäärasust ja segadust praktikas rakendamises.

Artikli 29 tööühm toob oma juhendis reisibüroo näite, kus reisibüroo, hotellikett ja lennufirma otsustavad luua ühise platvormi, et parandada oma koostööd reisibroneeringute haldamisel. Nad määravad koos vahendid olulistes etappides, näiteks milliseid andmeid säilitatakse, juurdepääsuõigused ja säilitustähtajad. Tööühm on seisukohal, et luues ühist infrastruktuuri, määravad nad vahendite olulisi elemente ühiselt, kvalifitseerudes seeläbi kaasvastutavateks töötajateks, isegi siis, kui neil ei ole samad eesmärgid.⁹¹ Siinkohal võib tekkida raskusi kaasvastutuse tuvastamisel olukordades, kus pooltel puudub ühine andmebaas, platvorm või muu infrastruktuur. Kuivõrd ühine platvorm on oluline lüli kaasvastutuse tuvastamisel, nagu on öelnud tööühm ja kohus, siis selle puudumisel võivad jääda osad kohustused poolte vahel jaotamata ning seeläbi andmesubjektid kaitseta.

Seega tööühm on kaldunud vahendite määramise tähtsustamisele, eriti andmetöötajate puhul, kes loovad koos ühist infrastruktuuri. Siinkohal on tööühma seisukoht, et ei ole tähtis, kas infrastruktuuris töödeldavaid andmeid kasutatakse samadel eesmärkidel.

Eelneva põhjal võib arvata, et vastutavaks töötajaks kvalifitseerumisel ületatav künnis on suhteliselt madal. Fännilehe puhul piisas asjaolust, et administraator sisuliselt tekitas võimaluse Facebookil paigutada fännilehe külastajate seadmetesse küpsiseid, et kvalifitseeruda koos Facebookiga kaasvastutavaks töötajaks.

Sarnaselt eelpool analüüsitud kaasustele, ei saa uuringutes tegutsevad tellijad ja uuringute teostajad välistada kaasvastutust tuginedes asjaolule, et näiteks uuringu tellija ei näe detailset neid andmeid, mida teostaja on uuringu teostamise käigus kogunud ja töödelnud selleks, et pärast tellijale esitleda uuringu tulemus konkreetseid isikuandmeid avaldamata. Uuringu teostaja tegutseb uuringu tellijaga nagu ka eelpool analüüsitud kaasuses nii-öelda suurema eesmärgi nimel. Uuringute tellija annab tellimuse (nagu ka kogukond eelpool olevas kaasuses julgustas kogukonna liikmeid tegutsema) ning selle põhjal uuringu teostaja(d) hakkab läbi viima uuringut olles nimetatud uuringu raames kaasvastutav töötaja. Seda lähenemist kinnitab

---

⁹¹ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 20.

eelpool välja toodud Euroopa Kohtu seisukoht. Uuringu tellija saab siiski olla kaasvastutav töötleja teostajaga juhul, kui kaasvastutuse eeldused on täidetud ning üldine eesmärk mõlemal on ühine.

Uuringute teostajad koguvad tihtipeale iseseisvalt nõusoleku alusel andmesubjekti isikuandmeid ning töötlevad neid vastavalt tellija juhistele või "tellimusele". Siinkohal saab lähtuda kohtu seisukohast, mille järgi tuleks uuringu teostajaid kaasvastutavate töötlejatena kvalifitseerida pelgalt seetõttu, et nad tegutsevad tellijaga ühise eesmärgi nimel, vaatamata sellele et tellija ei pruugi neid andmeid näha, saade teostajalt vaid uuringu lõpptulemust.

Uuringute puhul peab kaasvastutuse tuvastamisel vaatama laiemat pilti, ehk analüüsima töötlemistoimingu vahendeid, mis ei viita mitte ainult töötlemise tehnilistele valikutele ja valitud süsteemidele, vaid tuleb uurida laiemalt töötlemise vahendeid, mis määravad töödeldud andmete liiki, kolmandate isikute juurdepääsu andmist, andmete säilitamise tähtaegu jne. Seega on vahendite määramine väga lai mõiste, mida on eelnevalt analüüsitud kohtupraktika ka kinnitanud. Nagu EK otsustas, siis juba pelgalt juurdepääsu andmine teisele vastutavale töötlejale võib juurdepääsu andjast teha kaasvastutava töötleja just selle toimingu raames. Seega uuringute puhul kui kaastakse mõni kolmas üksus, kes ei ole uuringu kokkuleppega määratletud ning antakse talle ligipääs andmebaasile või töödeldavatele andmetele uuringu teatud etapi raames, saab lugeda seda kolmandat üksust nimetatud uuringu etapi osas kaasvastutavaks andmetöötlejaks.

Pidades silmas kohtupraktikat, kus vastutavatel töötlejal puudub selgelt määratletud ühine eesmärk, võib tõlgendada neid siiski kaasvastutavate töötlejatena juhul, kui vastutavate töötlejate eesmärgid on omavahel mingil määral seotud või täiendavad teineteise eesmäärke. Ehk nagu eespool on EDPB rõhutanud, et koondotsuse tuvastamisest piisab, et kaasvastutust tuvastada. Selline olukord võib tekkida näiteks juhul, kui vastutavad töötlejad saavad vastastikust kasu ühest ja samast töötlemistoimingust, tingimusel et kõik asjaomased vastutavad töötlejad osalevad eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramisel.

Ühine eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramine tähendab, et rohkem kui ühel vastutaval töötlejal on otsustav mõju selle üle, kas ja kuidas töötlemine hakkab toimuma. Praktikas võib kaasvastutus esineda erineval kujul. Näiteks võib kaasvastutus olla kahe või enama vastutava töötleja ühise otsuse vormis või tuleneda kahe või enama vastutava töötleja koondotsustest eesmärkide ja oluliste vahendite osas. Ühise otsuse tegemine tähendab üldmääruse artikli 26

mõiste "ühiselt" kõige levinuma tähenduse järgi ühist otsustamist ja hõlmab ühist kavatsust vastavalt.⁹²

Eelpool nimetatud koondotsuse tõlgendus tuleneb eelkõige EL Kohtu kohtupraktikast. Selliseid koondotsuseid võib tõlgendada kui ühiseid eesmärgi ja vahendeid üldmääruse mõistes, kui need otsused täiendavad teineteist ja omavad märkimisväärset mõju töötlemise eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramisel. Oluline on ka asjaolu, kas töötlemine oleks võimalik ka siis, kui üks või teine vastutav töötleja ei osaleks selles koondotsuses ja kummagi otsus on lahutamatult seotud teisega. Siinkohal tuleks aga alati eristada vastutava ja volitatud töötlejate suhet, kus volitatud töötleja töötleb andmeid siiski ainult vastutava töötleja heaks.⁹³

Eesmärk ei pea kaasvastutavatel töötlejatel olema absoluutselt ühesugune, vaid peamine on see, et killustatud eesmärkidega teenindavad nad ühte suurt eesmärki. EK on öelnud ka, et kui pooled saavad töötlemistoimingust koos kasu, siis saab neid lugeda kaasvastutavateks töötlejateks. Nimelt kui üks pool saab kaubanduslikku eelist, mis seisnes kauba ulatuslikumas reklaamimises, seeläbi võimaldades teisel osapoolel andmetele ligi pääseda ja neid töödelda enda majanduslikes huvides,⁹⁴ siis seda võib lugeda ühise suurema eesmärgi nimel töötlemist, ehk kaasvastutusest tulenevat suhet.

Jehoova tunnistajate juhtum illustreerib selgelt, kuidas üks kogukonna käskudest on levitada usku. Kogukonna osana käivad selle liikmed inimeste koduustel, et levitada usku. Kuivõrd kogukonna ja jutlustajate eesmärk on sama, siis saab öelda, et nad määrasid andmete töötlemise eesmärgi ühiselt. Facebooki fännilehe ja *Fashion ID* kaasuste järgi oli Facebookil sama eesmärk mis tema platvormi kasutajatel, ehk kogutud statistiliste andmetega edendada reklaami.⁹⁵ Seega jällegi, kõikide osapoolte suurem eesmärk on lõppkokkuvõttes sama, vaatamata sellele, et eesmärki koos ei püstitatud.

Uuringutes väljendub vahendite määramine olukorras, kus uuringute tellija annab uuringute teostajale vajalikke juhiseid andmetöötluse osas ja kontrollib, kas teostaja järgib nii juhiseid kui ka vastavaid käsklusi ja sisereegleid. Kuigi sponsor ei kogu otseselt mingeid andmeid, omandab ta uuringu teostaja poolt kogutud isikuandmed ja töötleb neid andmeid erineval viisil (uuringu teabe hindamine, andmete sisestamine andmebaasi jne). Uuringu teostaja viib uuringut läbi autonoomselt - ta kogub andmesubjektide nõusoleku alusel andmeid, töötleb neid ning annab oma hinnangu uuringu lõpptulemuse osas, lisaks tegeleb nende andmete säilitamisega ja

---

⁹² EDPB. Guidelines 07/2020, lk 18.

⁹³ *Ibidem*, lk 18.

⁹⁴ C-40/17, *Fashion ID*, punkt 80.

⁹⁵ Sánchez, lk 93.

vastutab nende eest. Sellest tulenevalt, kuna mõlemad osapooled tegutsevad ühise suurema eesmärgi nimel, määravad nad uuringutega seotud isikuandmete töötlemise viiside kohta olulisi määratlusi, tuleb neid kaasvastutavateks andmetöötlejateks.

Kuigi uuringu teostajal võib olla mitu rolli – vastutav töötleja, kaasvastutav töötleja või volitatud töötleja (või kõik kolm), sõltuvalt konkreetse töötlemistoiminguga seotud faktidest ja tema otsustusvõimest toiminguga üles.⁹⁶ Artikli 29 töörihm kinnitab samuti eelpool toodud näidet öeldes, et uuringute teostajat, kes teostab uuringut iseseisvalt, isegi kui ta tegutseb tellija juhiste järgi, võib pidada kaasvastutavaks töötlejaks.⁹⁷ Iseseisvus antud kontekstis väljendub selles, et uuringu teostaja tegeleb tellijale teadete edastamisega, patsientide nõusoleku saamisega, juurdepääsu võimaldamisega uuringu tellijale ja tema koostööpartneritele.

Ühise mõju avaldamine andmete töötlemisvahenditele ei tähenda seda, et kaasvastutava töötleja olemasoluks peab iga kaasatud andmetöötleja määrama kõigil juhtudel kõik andmetöötlusvahendid. EK on selgitanud, et andmete töötlemise eri etappides võivad olla kaasatud erinevad andmetöötlejad. Seetõttu võivad erinevad kaasvastutavad töötlejad määrata töötlemise vahendid erineval määral, sõltuvalt sellest, kellel on parasjagu seda õigus seda teha. Samuti võib juhtuda, et üks kaasatud töötlejatest määrab vahendid ja teeb need teiste töötlejate jaoks kättesaadavaks. Seejärel töötleja, kes otsustab neid samu vahendeid kasutada, kvalifitseerub sel juhul kaasvastutava töötlejana.⁹⁸

Uuringute tellijal ja teostajal on võimalik töödelda samu isikuandmeid ja mille puhul üks osapool on teatud vahendi loonud, mida teised osapooled kasutavad (näiteks andmebaas/andmekogu), kes omakorda saavad otsustada selle üle, kuidas seda vahendit kasutada. EDPB on selgitanud infrastruktuuri looja näitel, et juba olemasoleva platvormi kasutamine ei välista kaasvastutust, kui selle raames määratakse edasised või uued eesmärgid ja vahendid.⁹⁹ Seega olemasoleva andmebaasi kasutamine uuringutes ei välista kaasvastutust, kui andmebaasi kasutajad saavad otsustada selles kontekstis toimuva isikuandmete töötlemise ulatuse ja eesmärkide üle.

Kaasuste põhjal on selgelt märgata, et EK on olnud järjepidev tõlgendades kaasvastutavate töötlejate mõistet laiaulatuslikult, lisaks sellele ei tundu selline mõiste laiendamine olevat kohut

---

⁹⁶ DeBarge, M. W. Privacy Upheaval Exploring the Impact of the GDPR on Companies Sponsoring and Managing Global Clinical Research – LSC Volume 4.1 | 2018, lk 3. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.wiggin.com/wp-content/uploads/2019/09/39349_lsc_privacyupheaval-article_wiggindana_1-28-18_mdebarge.pdf (03.04.2021).

⁹⁷ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 30.

⁹⁸ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 20.

⁹⁹ *Ibidem*, lk 20.

poolt veel lõpetatud.¹⁰⁰ Märkimisväärne on ka see, kuidas EK tõlgendab laialdaselt asjaolu, mida tähendab töötlemise eesmärkide ja vahendite kindlaksmääramine. Oluline on aga rõhutada, et ühise andmebaasi või süsteemi kasutamine ei too kõikidel juhtudel kaasa kaasvastutavateks andmetöötlejateks kvalifitseerumise, eriti kui nende poolt tehtav andmetöötluse toimingus on selgelt eristatavad ehk et kaasvastutavaks töötlejaks kvalifitseerumisel ei piisa töötlejate kasu olemasolust.¹⁰¹

Analüüsitud kaasuses põhjal võib kokkuvõtteks tuua kaks tähtsat kohtu seisukohta. Esiteks märgib kohus, et andmekaitse üldiste eesmärkide toetamiseks on vajalik vastutava töötleja mõistet tõlgendada oluliselt laiemalt kui seda näeb ette seadus. Sealhulgas on EK tähtsamale positsioonile pannud vahendite määramise kriteeriumi, vastupidiselt vastutava-volitatud suhtele, kus tuvastamise puhul on tähtsamal kohal eesmärkide määramine. Ning teiseks, et kaasvastutavaks töötlejaks võib kvalifitseeruda vastutav töötleja isegi siis, kui tal puudub juurdepääs töödeldavatele isikuandmetele.¹⁰² See on oluline tähelepanek, kuivõrd praktikas esineb hulganisti olukordi, kus kõik vastutavad töötlejad pelgalt tehniliste võimaluste puudumisel ei pruugi näha kõiki töödeldavaid andmeid ning see ei saa olla välistavaks asjaoluks.

Euroopa Kohtu kohtupraktika on kaasvastutuse mõistet potentsiaalselt negatiivse mõjuga oluliselt laiendanud.¹⁰³ Kuigi selline lähenemisviis võib olla iseenesest olla positiivne lähenemine andmekaitse nõuetele vastavuse seisukohalt ning andmesubjektidele annab see kindlasti rohkem võimalusi saada kahju hüvitatud, võib see siiski avaldada negatiivset mõju andmetöötlejatele, kes võivad juhuse läbi kvalifitseeruda kaasvastutavateks töötlejateks, arvestades et kaasvastutuse künnis on kohtupraktika põhjal madalamale toodud kui üldmäärusest välja lugeda võib. Kaasvastutuse madala läve ja regulatsiooni ebakindluse tagajärg on see, et vastutavad töötlejad võivad olla kaasvastutavad töötlejad seda teadmata. Vastutavad töötlejad ei suuda ette näha, milliste toimingutega kaasnevad kaasvastutusest tulenevad kohustused ning ei saa vastavalt oma toiminguid teostada ilma, et nad rikuks seadust.

Samas ütleb üldmäärus, et kaasvastutus peaks tulenema ka vastutavate töötlejate õiguslikust kokkuleppest. Euroopa Kohtu praktika laiendades kaasvastutuse mõistet, tekitas aga olukorra,

---

¹⁰⁰ Edward, L., Finck, M., Dr. Veale, M., Zingales, N. Data Subjects as Data Controllers: A Fashion(able) Concept? – Internet policy review, journal on internet regulation, 2019. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://policyreview.info/articles/news/data-subjects-data-controllers-fashionable-concept/1400> (01.03.2021).

¹⁰¹ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 20.

¹⁰² Mahieu, R., Hoboken, J. Fashion-ID: Introducing a phase-oriented approach to data protection? European Law Blog, 30 September 2019, lk 2. Arvutivõrgust kättesaadav: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3548487 (01.03.2021).

¹⁰³ Edward, Finck, Dr Veale, Zingales.

kus vastutavad töötlejad on omavahel sisuliselt ühendatud vaid tehniliste või organisatsiooniliste seadistuste põhjal.¹⁰⁴ Või hoopis eesmärkide kattumisega, kus laialt tõlgendades poolte eesmäärke, saab neid omavahel mingil määral alati samastada ning seeläbi kvalifitseerida võib-olla tegelikkuses iseseisvad vastutavad töötlejad kaasvastutavateks töötlejateks. Autor ei välista aga selliseid olukordi, kus vastutavad töötlejad on ekslikult jätnud kaasvastutuse tuvastamata ning seetõttu puudub neil omavaheline andmetöötlus kokkulepe. Sellisel juhul tuleb lähtuda faktilisest analüüsist, sest üldmääruks ei ole öeldud, mis sellisel juhul tegema peaks, et tuvastada kaasvastutavate töötlejate vastutuse ulatus.

Võttes kokku esimeses peatükis analüüsi, on kaasvastutuse kontseptsiooni eesmärgiks selge kohustuste jaotamine, andmesubjektide õiguste kaitse ja tagamine ning negatiivsete pädevuskonfliktide vältimine (et ei jääks kaitseta ükski andmesubjekti õigus). Tagamaks nende eesmärkide elluviimist, on eesmärgiks kohaldada kaasvastutust vastutavate töötlejate vahel, kui osapoolt määravad ühiselt töötlemise eesmärgid ja vahendid. Analüüsitud kaasuste põhjal selgub, et kaasvastutuse tuvastamise puhul on osapoolte ühine infrastruktuur põhjuseks, miks on vahendite määramine tähtsamal kohal, kui ühine eesmärkide määramine. Küll aga ei ole korrektne eeldada, et ühine infrastruktuuri tähendab alati kaasvastutust osapoolte vahel.¹⁰⁵

---

¹⁰⁴ Chen, J., Edwards, L., Urquhart, L., McAuley, D. Who is responsible for data processing in smart homes? Reconsidering joint controllership and the household exemption – Oxford University Press 2020, lk 4. Arvutivõrgust kättesaadav:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3483511 (01.02.2021).

¹⁰⁵ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 20.

2. KAASVASTUTAVATE TÖÖTLEJATE KOHUSTUSED

2.1 Kohustuste selge jaotamine

Eelmises peatükis uuris autor, mis kriteeriumid kohalduvad kaasvastutavate töötlejate tuvastamise korral ning milliste toimingute järel tekib töötlejate vahel kaasvastutus. Sellest selgus, et kaasvastutus tekib vastutavate töötlejate vahel siis, kui töötlejad määravad ühiselt töötlemise eesmärged ja vahendeid, küll aga ei tähenda see võrdset osalemist kõikide osapoolte vahel. Seda kinnitab analüüsitud kohtupraktika. Üldmäärus ei täpsusta, kuidas toimub sellisel juhul osapoolte vahel kohustuste jagunemine, kuid kinnitab, et selline ebavõrdne jagunemine eksisteerib. Sellest tulenevalt, uurib autor käesolevas peatükis, kuidas näeb üldmäärus ette kaasvastutavate töötlejate kohustuste jaotust.

Veebiplatvormid ja -programmid on pidevas arengus ning pakuvad kasutajatele üha rohkem võimalusi ja keerukaid lahendusi, mis kõik omakorda hõlmavad andmetöötlust. Seetõttu ei ole üldmäärus piiritletud sätteid vaid klassikalise vastutava-volitatud töötleja stsenaariumiga vaid sisaldab rohkem rolle. Kaasvastutava töötleja puhul on tegemist rolliga, mis määratakse alati kindlaks seoses konkreetsete töötlemistoimingutega.¹⁰⁶ Need võivad hõlmata kogumist, salvestamist, korrastamist, muutmist, kasutamist, avalikustamist, jpm. Töötlemistoimingutest tulenevate riskide piiramiseks on üldmäärus määranud kaasvastutavatele töötlejatele teatud kohustused, mis on tagavad andmesubjektide kaitset.

Kaasvastutuse regulatsioon üks peamisi eesmärged on osapoolte kohustuste selge jaotamine. Üldmääruse põhjenduspunkti 79 järgi on kaasvastutaval töötlejal kohustus selgelt ära jaotada vastutusvaldkonnad ja vastutava töötleja kohustused. Andmesubjektide ees peab alati olema selgelt tuvastatav vastutav töötleja, kes vastutab andmetöötluse eest. See tagab andmesubjektide õiguste tõhusa kaitse. Sama peab kehtima ka kaasvastutuses. Põhjenduspunkti 146 järgi on kaasvastutav töötleja kohustatud hüvitama kogu tekitatud kahju andmesubjektile. Nende kahe põhjenduspunkti põhjal avalduvad kaasvastutavate töötlejate põhikohustused.

EDPB selgitab, et kohustuste jaotamise eesmärk on tagada, et kõik kaasvastutavad töötlejad, eriti keerukate andmetöötluskeskkondade puhul, on selgelt jaotanud kohustused, et vältida

---

¹⁰⁶ Kurtz, C., Wittner, F., Semmann, M., Schultz, W., Böhm, T. The Unlikely Siblings in the GDPR Family: A Techno-Legal Analysis of Major Platforms in the Diffusion of Personal Data in Service Ecosystems – Proceedings of the 52nd Hawaii International Conference on System Sciences | 2019, lk 5061. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/59943/0503.pdf> (10.03.2021).

andmesubjektide kaitse vähenemist või negatiivset konflikti pädevuse tõttu tekkivaid lünki. Oluline on, et kõik kohustused oleksid jaotatud vastavalt tegelikele oludele.¹⁰⁷

Eespool selgus, et iga kaasvastutavat töötlejat saab töötlemistoimingute protsesside puhul kaasata erinevates etappides või ulatuses. See on üks peamisi kaasvastutavate töötlejate kohustuste jaotamise aluseks.¹⁰⁸ Seda kinnitas ka analüüsitud kohtupraktika. Iga juhtumi puhul tuleb asjaolude põhjal hinnata, kas kaks või enam vastutavat töötlejat määrasid kindlaks konkreetse töötlemisetapi vahendid ja eesmärgid ühiselt või tegutsesid nad eraldi. Sellest tulenevalt on ka osapoolte kohustuste ulatused erinevas ulatuses ning võivad esineda erinevates etappides.

Töörühm, EDPB ja EK on kinnitanud seda, et osapoolte vahel võib olla osaline kohustuste ulatus, kuid seadusandja ega kohtupraktika ei ole loonud raamistikku, et määrata kindlaks selle osalise kohustuse määramise kriteeriumid. Ka kohtukaasustes oli peamine rõhk tuvastamisel, kas üks või teine osapool on kaasvastutav töötleja või mitte ning mis ulatuses ta osales eesmärkide ja vahendite määramisel. Kohustuste jaotamist mainiti ainult, kui kaasvastutuse tuvastamisele järgnevat sammu, kuid seda, kuidas ja mis ulatuses seda tegema peaks, ei käsitletud. EK uuris analüüsitud kaasustes ainult seda, kas fännileht või *Fashion ID* on kaasvastutavad peamiselt Facebooki põhjustatud andmekaitseseaduste rikkumiste eest, lisades et kaasvastutus ei tähenda alati võrdset vastutust, kuid ei märgi kuidagi ära, mis viisil sellist kohustuste jaotust tegema peaks.

Lisaks eeldab selline lähenemine, et erinevad osalejad on suutelised tegema koostööd kohustuste selgel jaotamisel ning selliste kohustuste täitmise tagamisel - eeldus, mis praktikas ei pruugi rakenduda. Võib ette tulla olukordi, kus koostöö on osapoolte vahel võimatu tulenevalt osapoolte arvukusest või keerulisest protsessi ülesehitusest. Üldmäärus kohustab vastutavat töötlejat täielikult vastutama kõigis andmekaitsest tulenevate kohustuste korral. Küll aga osalisel kohustuste jagunemise kontseptsioonil puudub selge õiguslik alus ja sellekohane juhend. See tekitab täiendavalt õiguslikku ebakindlust.¹⁰⁹

Kaasvastutavate töötlejate kohustuste jaotumise probleemile juhtis tähelepanu *Fashion ID* kaasuses kohtujurist Bobek, kes ütles, et üldmääruse artikli 26 lõikes 3 kehtestatud kaasvastutavate töötlejate ühise vastutuse kord näib olevat üsna suur väljakutse. Ühest küljest võimaldab artikli 26 lõige 1 kaasvastutavatel töötlejatel määrata kindlaks ulatus kohustuste täitmise eest. Teisalt teeb artikli 26 lõige 3 selgeks, et andmesubjekt võib kasutada oma õigusi

---

¹⁰⁷ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 41.

¹⁰⁸ Sánchez, lk 93.

¹⁰⁹ Mahieu, Hoboken, Asghari, lk 46.

vastutavate töötajate suhtes ja nende vastu, olenemata sellisest jaotusest. Seega võib kõiki kaasvastutavaid töötajaid vastutusele võtta kõnealuse andmetöötluse eest.¹¹⁰

Iseseisvate töötajate puhul on kohustuste jagunemine selgem, sest sellisel juhul kohaldub kõik, mis on vastutava töötaja vastutuses. Vastutavad töötajad võivad tihtipeale eelistada iseseisvate vastutavate töötajate suhet, kuivõrd see annab neile iseseisvuse ning sõltumatuse teistest vastutavatest töötajatest. See on ka arusaadav, kuivõrd kaasvastutuse regulatsioon võib tunduda ebaselge ning lisaks on osapooled sõltuvuses teiste kaasvastutavate töötajate tegudest – kui üks neist rikub kohustust, on andmesubjekti ees vastutavad kõik kaasvastavad töötajad.

Kohustuste jaotamise puhul tuleb kaasvastutavatel töötajatel eriti tähelepanelikult jagada andmesubjekti õiguste ja vastutava töötaja teavitamiskohustused, mis on sätestatud üldmääruse artiklites 13 ja 14. Selle põhjuseks on see, et andmesubjekte ei tohi panna ebasoodsamasse olukorda, kui nad seisavad silmitsi mitme üksusega, kes nende andmeid töötleb. Kohustuste jaotamine on vajalik, et vastutavad töötajad järgiksid kõiki üldmäärusest tulenevaid kohustusi andmesubjektide õiguste kaitse eesmärgil. Vastasel juhul on andmesubjektidel õigus nõuda kahju hüvitamist. EDPB on täpsustanud, et artiklis 26 viide artiklitele 13 ja 14 juures olev mõiste "eelkõige" kasutamine viitab sellele, et sättes osutatud kohustused, mille täitmise eest peavad vastutama kõik asjaosalised, ei ole ammendavad.¹¹¹ Sellest järeldub, et nõuetele vastavuse jagamine kaasvastutavate töötajate vahel ei piirdu artikli 26 lõikes 1 osutatud kohustustega, vaid laieneb ka kõigile teistele vastutavate töötajate kohustustele, mida näeb ette üldmäärus.

Andmekaitse rikkumisest tulenev materiaalne või mittemateriaalne kahju annab andmesubjektile õiguse saada hüvitist. Andmesubjektile tekitatavad kahjud üldmääruse põhjenduspunkti 85 järgi võivad olla näiteks isikuandmete üle kontrolli kaotamine, õiguste piiramine, identiteedivargus või olulised majanduslikud või sotsiaalsed puudused. Kuigi üldmääruse kohtupraktikas pole sellise kahju hüvitamise nõude ulatust täpsustatud, tundub, et see eeldab siiski andmesubjektile mingi reaalse mõju teket. Näiteks võimetus arvutisse "küpsiste" paigutamise suhtes vastuväiteid esitada või võimetus nõusolek tagasi võtta ei kujuta endast tegelikku kahju andmesubjekti jaoks.¹¹² Selleks peab olema andmesubjektil tekkinud

---

¹¹⁰ C-40/17, *Fashion ID*, punkt 88.

¹¹¹ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 40.

¹¹² Joint controllership for thirdparty tracking cookies – Faculty of Law, University of Oslo 2019, lk 37. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/75298/LL-M--Thesis--Candidate-7018.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (21.02.2021).

mingi mõõdetav kahju nagu näiteks andmelekkega tekitatud rahaline kahju või maine kahjustamine.

Uuringutes töödeldakse delikaatseid isikuandmeid nagu andmesubjektide terviseandmed, usulised uskumused, käitumiseelistused, poliitilised vaated jne. Andmete delikaatsus on erinev ning sõltub uuringute sisust. Küll aga igasuguste selliste uuringute andmelekete puhul võib andmesubjektile tekkida nii otsene varaline kahju kui ka moraalne kahju, seega sellisel juhul on tal õigus pöörduda kahju hüvitamise nõudega. Oma nõusoleku saab andmesubjekt alati tagasi võtta.

Suurem osa uuringuid teostatakse vabatahtlikkuse alusel, ehk andmesubjektidelt küsitakse nõusolekut. IKS § 6 lõike 1 järgi võib isikuandmeid andmesubjekti nõusolekuta teadus- või ajaloouuringu vajadusteks töödelda eelkõige pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujul. Enne isikuandmete üleandmist teadus- või ajaloouuringu või riikliku statistika vajadustel töötlemiseks asendatakse isikuandmed pseudonüümitud või samaväärset andmekaitse taset võimaldaval kujul andmetega. Seega selliste uuringute puhul ei saa andmesubjektid oma nõusolekut tagasi võtta, kuna selliseid uuringuid lubab seadus. Küll aga ei tohi andmesubjektid siinkohal tugineda nõusoleku tagasivõtmatusele ning selle alusel hakata kahju nõudma. Kahju peab ikkagi isikul olema tekkinud ning tajutav.

Üldmääruse kommenteeritud väljaandes¹¹³ ei ole artikkel 26 väga põhjalikult lahti kirjutatud, küll on välja toodud asjaolu, et artikli lõige 3 eesmärk on täpsustada, et vastutavad töötlejad on ühiselt vastutavad üldmäärusest tulenevate andmekaitse kohustuste täitmise eest. Lisaks on märgitud, et sätte eesmärk ei ole täpsustada kuidas vastutavate töötlejate kohustusi peaks jagama vaid eesmärk on kinnitada, et andmesubjekti ees on ühe vastutava töötleja asemel kaks või enam võrdselt vastutavat töötlejat. Kuigi just sellise täpsustuse puudumine on kaasa toonud selgusetuse, kuidas sätet rakendada praktikas, kui toimingutes osaleb suur hulk kaasvastutavaid töötlejaid.

Kuna kaasvastutavad töötlejad peavad selgelt ära jagama omavahelisi kohustusi, võib olukordades, kus kaasvastutust ei ole vastutavad töötlejad tuvastanud, vastutavate töötlejate poolt katmata jääda mõni üldmäärusest tulenev kohustus. Näiteks andmesubjekti teavitamiskohustus, nagu eelmises peatükis analüüsitud kaasusest selgus. Pooled ei pruugi olla teadlikud, et töötlevad andmeid kaasvastutavatena ning seetõttu töödeldakse andmeid ületades

---

¹¹³ Feiler, L., Forgo, N., Weigl, M. The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary – Globe Law & Business Ltd 2018, lk 147.

kogumise eesmärkide piire – teostades edasi töötlemist, mille puhul on alati kohustuslik andmesubjekte sellest teavitada.

Nagu peatüki alguses tõi autor välja, siis vastutusvaldkondade jagamise kohustus tuleneb üldmääruse põhjenduspunktist 76, mis ütleb, et andmesubjektide õiguste ja vabaduste kaitse ning vastutavate töötlejate ja volitatud töötlejate vastutus muu hulgas seoses järelevalveasutuste teostatava kontrolli ja nende võetavate meetmetega eeldab üldmääruses sätestatud vastutusvaldkondade selget jaotamist, seda ka juhul kui vastutav töötleja määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid koos teiste vastutavate töötlejatega või kui isikuandmete töötlemise toimingut teostatakse vastutava töötleja nimel.

Praktikas võib takistusi ette tulla olukordades, nagu eelnevalt analüüsitud kohtuotsustes, kus üks osapool kaalub oma otsustusvõimega teist osapoolt oluliselt üle. Sellisel juhul ei pruugi osutada võimalikuks võrdselt jaotada vastutusvaldkondi, vaid alla jääval töötlejal tuleb leppida talle ette antud kohustustega. Vastasel juhul lihtsalt ei pruugi ülekaalus oleva töötleja koostööd teha.

Wirtschaftsakademie kaasuse järel pidi Facebook tagamaks, et ta järgib üldmääruse artiklist 26 tulenevaid kohustusi ning sõlmis andmete töötlemise tööriista administraatoritega kaasvastutavate töötlejate lepingulisa. Lepingulisa¹¹⁴ põhitingimuste kohaselt on nimetatud lisa siduv kaasvastutavatele töötlejatele, sealhulgas Facebooki lehe Facebooki lehel fännilehti haldavatele administraatoritele.

Tingimuste järgi võtab Facebook endale peaaegu kõik üldmäärusest tulenevad kohustused, jagades fännilehtede administraatoritele ainult mõned kohustused. Fännilehtede administraatorid peavad veenduma taoliste andmete töötlemisel oleks neil selleks seaduslik alus, teavitama andmesubjekte vastavalt üldmääruse artikli 13 lõike 1 punktide a kuni d kohaselt vajalikust informatsioonist nagu andmekaitseametniku kontaktandmed, andmetöötlemise eesmärgid ja seaduslik alus statistiliste andmete töötlemiseks jne. Lepingulisa järgi vastutab andmete turvalisuse eest Facebook.

Fashion ID juhtumi järel reageeris Facebook samuti koheselt, ning lisas oma tingimustesse lisa¹¹⁵ tabeli näol, mis jagab ära andmetöötlemisest tulenevad kohustused Facebooki ning tema pistikprogrammi kasutava veebilehe haldaja vahel. Tabelis on välja toodud üldmäärusest tulenevad kohustused, ning seejärel on ära märgitud mis on Facebooki ja mis pistikprogrammi

¹¹⁴ Facebook Information about Page Insights. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.facebook.com/legal/terms/page_controller_addendum (28.02.2021).

¹¹⁵ Facebook Controller Addendum, 31.08.2020. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.facebook.com/legal/controller_addendum (28.02.2021).

kasutaja kui kaasvastutava töötleja vastavad kohustused. Näiteks on tabelis öeldud, et Facebook on kaasvastutava töötlemise raames tehtava andmetöötluse toimingute suhtes kaasvastutav töötleja koos pistikprogrammi kasutajaga teatud toimingute suhtes, ülejäänu osas jäävad pooled iseseisvateks vastutavateks töötlejateks.

Lisaks on tabelis öeldud, et artikli 26 lõike 2 kohustuse (andmesubjektile teatavaks teha kaasvastutavate töötlejate kokkuleppe põhitingimused) täitmiseks tuleb pistikprogrammi kasutajal andmesubjektile selgeks teha, et tema ja Facebook on astunud kaasvastutava töötleja kokkuleppesse selleks, et teha kindlaks kummagi töötleja kohustused.

Kokkuvõtvalt võib tabelist välja lugeda, et pistikprogrammi kasutajad peavad järgima üldmääruse olulisimaid kohustusi, milleks on töötlemise seadusliku aluse kindlaksmääramine, kaasvastutavate töötlejate lepingu põhitingimuste kättesaadavaks tegemine andmesubjektidele (nt privaatsuspoliitika punktide kaudu) ja isikuandmete turvalisuse tagamine, mis on kogutud kasutades nimetatud pistikprogrammi.

Seega sellise tabeli näol on selgelt näha, et Facebook kaalub oma otsustusvõimega üle tema pistikprogrammi potentsiaalse kasutaja võimalused otsustada kohustuste jagunemise üle, kuna Facebook on selle juba ära jaotanud ning on vähe tõenäoline, et Facebook on nõus muutma tüüp tabelit. Samas on kaasvastutavate töötlejate selgelt kohustuste jaotamise otsustusõigus üldmääruse järgi mõlemal osapoolel. Selle põhjal võib eeldada, et Facebook peaks olema valmis ja nõus astuma pistikprogrammi potentsiaalse kasutajaga läbirääkimistesse, et teatud toimingute osas koos otsustada kohustuste jagunemise üle. Nii ütleb üldmäärus, küll aga praktikas ei pruugi see olukord nii olla.

Kuna läbirääkimisi võib olla võimatu pidada arvestades, et tihtipeale on suurte veebiplatvormide haldajatega vähe läbirääkimisruumi, siis nagu eespool öeldud, tuleb platvormide kasutajatel tingimustega lihtsalt nõustuda. Näited Google'i või Facebooki mistahes toodete kasutamisega kasutatakse pea igas olukorras küpsiseid ning sisuliselt ei ole selliste platvormide kasutajatel võimalik Facebooki või Google'iga läbirääkimistesse isegi astuda. Sellega kaanevad ebasoodsad tingimused kohustuste jaotamisel. Üleminek vastutavalt töötlejalt kaasvastutusele võib selliste tingimuste kehtestamine veebilehtede operaatoritele/kasutajatele tähendada suuremat riski ja suuremaid kohustusi, milleks ta ei ole valmis.¹¹⁶

EDPB on soovitanud kohustuste jaotamisel lähtuda sellest, kes on pädev ja kes suudab tegelikkused tõhusalt tagada nende kohustuste täitmist. Eelnevalt kinnitas kohtupraktika, et

---

¹¹⁶ Joint controllership for third party tracking cookies – Faculty of Law, University of Oslo 2019, lk 35.

kohustusi ei pea jagama kaasvastutavate töötajate vahel võrdselt. Siiski võib esineda olukordi, kus kõiki kohustusi ei saa jagada osapoolte vahel ja kõigil kaasvastutavatel töötajatel tuleb täita kõiki kohustusi samaaegselt.¹¹⁷

Kaasvastutuse puhul vastutab iga vastutav töötaja enda teostatud töötlemistoimingute kui tervikuna eest. Ehk et iga kaasvastutav töötaja vastutab põhimõtteliselt rikkumisest tulenevate kahjude eest terviklikult, olenemata sellest kui suur panus temal töötlemises oli. See tuleneb sellest, et üldmääruse järgi on kahjustatud andmesubjektil õigus esitada nõue kõigi vastutavate töötajate vastu kogu summa ulatuses. Tegelikult laieneb kaasvastutavate töötajate solidaarvastutus ainult neile töötlemistoimingutele, mille puhul kõikidel töötajatel oli faktiliselt kaasvastutus.¹¹⁸ Teisisõnu, on andmetöötajal alati õigus (peale andmesubjekti nõude rahuldamist ja kahju hüvitamist) pöörduda teiste kaasvastutavate töötajate poole ning nõuda kahju hüvitamist ulatuses, mille osas tema ei vastutanud.

Hüvitis peab olema tehtud täies ulatuses. Kui kahju on põhjustatud mitme kaasvastutava töötaja ja volitatud töötaja andmetöötlemisest, tuleb igal vastutaval või volitatud töötajal vastutada kogu kahju ulatuses. Selle reegli eesmärk on tagada andmesubjektidele tõhus kaitse ja töötlemisega seotud vastutavate ja volitatud töötajate kooskõlastatud lähenemisviisi nõuete vastavuse järgmisele. Näiteks kahjustada saanud andmesubjektid ei pea esitama oma nõuet kõigile kahju eest vastutavatele üksustele, kuna see võib kaasa tuua kuluka ja pika menetluse. Piisab vaidluse esitamisest kaasvastutava töötaja vastu, kes võib seejärel vastutada täieliku kahju eest.¹¹⁹

Kaasvastutavate töötajate solidaarset vastutust saab põhjendada sellega, et vastutavad töötajad on süü toime pannud ühiselt.¹²⁰ Ühine süü tekib juhul, kui mitu vastutavat töötajat osalevad sündmuses, mis on põhjustanud andmesubjektile kahju. Selline seadusandja otsus tuleneb eelkõige tahtest kaitsta andmesubjekte maksimaalses ulatuses.

Üldmääruse artikli 82 artikli lõikes 5 on öeldud, et hüvitist maksval kaasvastutaval töötajal on õigus küsida teiselt kaasvastutavalt töötajalt hüvitist selle summa ulatuses, mis vastab ainult teise töötaja kahju ulatusele. Eelnev kinnitab, et vastavalt poolte tegelikule vastutusele kehtivad ka vastutuse erinevad tasemed.¹²¹ Probleem seisneb selles, et neid tasemeid on raske tuvastada, kuivõrd seadus ei ole selleks andnud suuniseid ning on tavapärane, kui pooltel

---

¹¹⁷ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 42.

¹¹⁸ Van Alsenoy, Regulating Data Protection, lk 74.

¹¹⁹ Handbook on European data protection law, lk 247.

¹²⁰ Van Alsenoy, Liability under EU Data Protection Law, lk 281.

¹²¹ Joint controllership for third party tracking cookies, lk 37.

puuduv kohustuste jaotamise kokkulepe. Lisaks on see problemaatiline ka tegelikkuses mittevastutava kaasvastutava töötleja vaatest, kuivõrd tema on vastutav andmesubjekti ees millegi eest, mille osas pole tema tegelikkuses reegleid rikkunud.

Andmekaitse direktiivi kohaselt pidid kaasvastutavad töötlejad üldjuhul hüvitama ainult nende tekitatud kahju eest, nii nagu praegu kehtib see iseseisvate vastutavate töötlejate puhul. See tähendas, et mõnes olukorras (näiteks kui üks kaasvastutavatest töötlejatest muutus maksejõuetuks) võisid andmesubjektid mingis ulatuses jääda hüvitisest ilma.¹²²

Üldmäärus muutis kahju hüvitamise põhimõtet selliselt, et iga kaasvastutava töötleja on andmesubjekti ees täielikult vastutav, tagades sellega andmesubjektile suurema võimaluse saada kahju hüvitatud selle täies ulatuses. Kuna andmesubjektil on vaba voli esitada kahjunõue ükskõik millise kaasvastutava töötleja vastu, on väga tõenäoline olukord, kus näiteks ühel kaasvastutaval töötlejal on kahju tekitanud andmetöötluses minimaalne osalus (näiteks osales ta vaid teatud protsessi määratlemise juures nagu arendaja teenusepakkuja valimine) ja seega minimaalne vastutus, peab ta sellegipoolest andmesubjektile hüvitama kogu tekitatud kahju, kui andmesubjekt temale kahjunõude esitab. Üldmäärus siinkohal ei ole aga täpsustanud sellise hüvitise maksetähtaega, mis jällegi jätab kahju saanud andmesubjekti nõrgemasse positsiooni.

Kui andmesubjekt on leidnud, et talle on töötlemistoiminguga tekitatud kahju, on andmesubjekti kohustus tõendada, et tema andmeid on vastutav(ad) töötlejad töödelnud ja selle tulemusel tekitati temale kahju.¹²³ Andmesubjektidel lasuv tõendamiskoormis on üsna koormav, sest vastutava töötleja tuvastamine võib olla keeruline, eriti kui töötlemisega on seotud rohkem kui üks kaasvastutav töötleja. Lisaks tekitab andmesubjektidele raskust asjaolu, et konkreetse andmetööstustoimingu rikkumise juhtumiga seotud tõendid on sageli kättesaadavad ainult vastutavatele töötlejatele (või volitatud töötlejatele) ning andmesubjektidel võib olla keeruline hankida vastavaid tõendeid tõendamaks toimepandud rikkumist.¹²⁴

Vastutavate töötlejate tõendamiskoormuse järgi peab ta tõestama, et ta ei vastuta üldmääruse sätete rikkumise eest ning lisaks sellele peab töötleja tõendama ka üldmääruses sätestatud

---

¹²² Dr. Gabel, D., Hickman, T. Obligations of controllers – Unlocking the EU General Data Protection Regulation. A practical handbook on the EU's new data protection. 2016 – 2019 White & Case LLP, peatükk 10. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.whitecase.com/publications/article/chapter-10-obligations-controllers-unlocking-eu-general-data-protection> (20.01.2021).

¹²³ Van Alsenoy, Liability under EU Data Protection Law, lk 283.

¹²⁴ *Ibidem*, lk 275.

andmekaitseenormide järgimist, mis sisuliselt tähendab andmetöötlejate topelt tõendamiskoormust.¹²⁵

Üldmääruse järgi on tõendamiskoormis täielikult üle viidud vastutavale töötlejale. Üldmääruse artiklis 5 lõikes 2 on sätestatud, et vastutav töötleja vastutab lõike 1 täitmise eest ja suudab seda tõendada. AndmekaitseDirektiivi kohaselt oli andmesubjektil või andmekaitseametil kohustus tõendada, et vastutav töötleja rikkus andmekaitseseadust. Vastavalt üldmääruse artiklile 5 on see tõendamiskoormus nüüdseks ainult vastutava töötleja kohustus.¹²⁶ See tähendab, et vastutav töötleja peab vaidluse korral esitama tõendid, mis kinnitavad, et ta on andmete töötlemisel järginud määrusest tulenevaid kohustusi. Sellega kaasneb andmetöötleja jaoks veel üks kohustus, nimelt peab iga andmetöötleja garanteerima, et ta on võimeline elektrooniliselt/paber kandjal tõendama andmetöötlemise toimingute vastavust üldmääruses sätestatud nõuetele.

Kaasvastutuse puhul ei tee seadus vahet, millised on vastutavad töötlejad, kas sarnased üksused või mitte. Nii uuringu tellija kui ka uuringu teostaja võivad olla kaasvastutavad töötlejad, kuivõrd kumbki neist saab määrata töötlemise vahendid ja eesmärgid. Samas nad võivad olla absoluutselt erinevad üksused, mis toimetavad erivaldkondades ja eri eesmärkidel. Ei oma tähtsust, et üks või teine töötleja on mingil määral nõrgemas positsioonis, sest mõlema staatus või positsioon ei pea olema võrdne.¹²⁷ Nii artikli 29 töörihm,¹²⁸ EDPB,¹²⁹ kui ka EK on kohtupraktika kaudu¹³⁰ seda seisukohta kinnitanud.

Kuna üldmääruse artiklis 82 on selgelt öeldud, et iga kaasvastutav töötleja vastutab kogu töötlemistoiminguga tekitatud kahju eest, siis võib sellest järeldada, et kõik andmete töötlemisega seotud kaasvastutavad töötlejad võivad vastutada tekitatud kahju eest. Ainus erand on see, kui vastutav töötleja tõendab, et ta ei vastuta mingil viisil kahju põhjustanud sündmuse eest (artikli 82 lõige 3). Siinkohal tuleb aga märkida, et kaasvastutavaid töötlejaid tuleb vastutusele võtta eraldi juhul, kui kahju on põhjustanud selline andmete töötlemine, mis oli selle konkreetse vastutava töötleja ainukontrolli all.¹³¹ Seega vastutavad andmetöötlejad kogu kahju

---

¹²⁵ Sein, Mikiver, Tupay, lk 109.

¹²⁶ Kahler, T. Accountability, the gravity centre of GDPR. 2018. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://dpoblog.eu/accountability-the-gravity-centre-of-gdpr> (11.02.2021).

¹²⁷ Dahi, A., Corrales Compagnucci, M. A Controller Without Control. Embedded Artificial Intelligence – A Catalyst to Reconsider the Controller/Processor Relationship of the GDPR. AI in eHealth: Human Autonomy, Data Governance & Privacy in Healthcare Cambridge: Cambridge University Press. Cambridge Bioethics and Law 2021, lk 8. Arvutivõrgust kättesaadav: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3643751 (11.01.2021).

¹²⁸ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 19.

¹²⁹ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 41.

¹³⁰ C-210/16, *Wirtschaftsakademie*, punkt 39.

¹³¹ Alsenoy, Liability under EU Data Protection Law, lk 287.

eest ainult siis, kui nad tegutsesid kahju põhjustanud töötlemistoimingu puhul kas kaasvastutava töötlejana või ühise süü korral.

Vastutav töötleja saab täielikult või osaliselt vabaneda vastutusest, kui ta suudab tõendada, et ta ei vastutanud kahju põhjustanud sündmuse eest.¹³²

See tähendab, et andmetöötleja vastutus ei sõltu töötleja süüst.¹³³ Varasemalt kehtinud andmekaitse direktiivis kehtis vääramatu jõu klausel (universaalselt teatud kui *force majeure*) mille puhul vastutav töötleja võis vabaneda vastutusest, suutes seda tõendada. Üldmääruses puudub selgesõnaline vääramatu jõu mõiste,¹³⁴ mistõttu pole kindel, kuidas saaksid vastutavad töötlejad vabaneda süüst ning seda ka tõestada.¹³⁵ Kuna üldmäärus sellist erandit ei sisalda, tähendab see vastutavate töötlejate jaoks seda, et kahju hüvitamise puhul võivad nad vastutada ka vääramatu jõu korral. See kõik tuleneb eespool mainitud seadusandja eesmärgist kaitsta võimalikult tõhusalt andmesubjekti.

Kohustuste jagamine kaasvastutuse korral on nii EDPB kui töörühma juhendite järgi vastutava töötleja kontseptsiooni keskne eesmärk.¹³⁶ Kaasvastutava töötleja mõiste peamine ülesanne on määrata kindlaks, kes vastutab andmekaitse eeskirjade järgimise eest ja kuidas andmesubjektid saavad oma õiguskaitsevahendeid praktikas kasutada ehk teisisõnu: kuidas jaotada kohustusi.¹³⁷ Kui kohustuste jagamine tundub olevat üldmääruse seisukohalt teisejärguline küsimus, siis andmekaitse organisatsioonide vaates on see oluline aspekt.

Töörühma¹³⁸ ja EDPB¹³⁹ läbiv põhimõte on see, et asjaomased osalejad saavad vabalt jagada kohustusi seni, kuni kõik kohustused on kaetud. See tundub pealtnäha arusaadav ja praktikas lihtsasti rakendatav, aga tegelikkuses on see keeruline tulenevalt kaasvastutavate töötlejate erinevatest vormidest, erinevatest panustest ning ka sellest, et tihtipeale ei ole kõik töötlejad ühest organisatsioonist. Seetõttu on paratamatu, et osapooled ei pruugi omavahel kokkuleppele jõuda või osapooled võivad andmetöötlemise suure mahu ja koostöö protsesside kiirendamiseks sõlmida standardiseeritud kokkuleppeid,¹⁴⁰ mis ei pruugi peegeldada nende tegelikku osalemist kaasvastutuses.

---

¹³² Üldmääruse artikkel 82 lõige 3.

¹³³ Alsenoy, Liability under EU Data Protection Law, lk 288.

¹³⁴ Üldmääruse artikkel 82 lõige 3.

¹³⁵ Alsenoy, Liability under EU Data Protection Law, lk 283.

¹³⁶ Article 29 Working Party (2010), Opinion 1/2010, lk 4; EDPB. Guidelines 07/2020, lk 17.

¹³⁷ Colcelli, lk 1041.

¹³⁸ Article 29 Working Party (2010), Opinion 1/2010, lk 22.

¹³⁹ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 42.

¹⁴⁰ Sánchez, lk 89.

EDPB teeb ettepaneku eristada töötlemistoiminguid ja vaadata kohustuste jagunemise küsimust laialdasemalt. Samal ajal märgitakse, et vastutavad töötlejad vastutavad täies ulatuses andmesubjekti ees, kuna nad on andmesubjekti seisukohast see, kelle poole pöörduda oma nõudega. Ka töörühm ei välista solidaarvastutuse võimalust – ehk et olukorda, kus kõik kaasvastutavad töötlejad vastutavad täielikult kõikide andmetöötlustoimingute järgselt tulenevate rikkumiste eest, on töörühm rõhutanud, et paljudel juhtudel võivad vastutada erinevad töötlejad erinevates etappides ja erineval määral.¹⁴¹ Töörühma seisukohta kinnitas EK kohtuasjas *Wirtschaftsakademie* kohtuasjas, öeldes et kaasvastutuse olemasolu ei tähenda ilmingimata võrdset vastutust, sest vastutavad töötlejad võivad olla omavahel seotud töötlemistoimingute eri etappides ja erineval määral, nii et igaühe vastutust tuleb hinnata juhtumi kõigi asjaolude põhjal.¹⁴² Seda põhimõtet rakendas EK ka hiljem nii Jehoova tunnistajate kui ka *Fashion ID* kaasustes.

EK leidis, et *Fashion ID* võib koos Facebookiga kvalifitseeruda kaasvastutava töötlejana vaid kahes töötlemise etapis: isikuandmete kogumine ja nende avalikustamine Facebookile edastamise näol. Seega vastutuse jaotumine oleks pidanud kokkuleppe järgi olema teostatud vaid nende kahe toimingu puhul. *Fashion ID* vastutab siinkohal isikuandmete kogumise ja edastamise eest, kuid mitte Facebooki poolt tehtava edaspidise töötlemise eest.¹⁴³ Siinkohal tekib aga küsimus, et mis ulatuses oleks pidanud Facebook ja *Fashion ID* kohustusi jagama, kuivõrd Facebook ju töötles andmeid edasi oma eesmärkidel. Selles ulatuses ei oleks *Fashion ID* saanudki sellist toimingut ette näha ega oma kohustust sellele laiendada. Kui läbipaistvuse kohustus ei piirduks ainult kaasvastutavate andmetöötlejate vahel töödeldud andmete osas vaid laieneks ka edaspidiste toimingute osas, mida hiljem osapooled iseseisvalt edasi töödelda kavatsevad, siis oleks kohustuste jagunemise ulatus oluliselt selgem andmesubjektide jaoks. Nii oleks näha, kus kaasvastutuse piir lõpeb ning algab iseseisev töötlemine ja kohustuste jagunemine on palju selgem.

Oluline on eristada erinevate vastutavate töötlejate kohustusi, võttes arvesse nende vastavaid rolle kogu andmetöötluse protsess valguses. Töörühma ja Euroopa Kohtu lähenemisviisid on mingil määral tekitanud rohkem küsimusi kui selgust, EDPB ei ole neid ebaselgusi oma uues juhendis täpsustanud. Esiteks põhineb praegune mehhanism suures osas eeldusel, et kaasvastutavad töötlejad on võimelised omavahel vabalt koostööd tegema ja kokku leppima

---

¹⁴¹ Article 29 Working Party (2010), Opinion 1/2010, lk 22.

¹⁴² Chen, Edwards, Urquhart, McAuley, lk 13.

¹⁴³ C-40/17, *Fashion ID*, punkt 76.

vastutuse jaotuses. Sellise kokkuleppe sõlmimine on keeruline arvestades andmetöötlaste iseärasusi.¹⁴⁴

Eelnevalt analüüsis autor kaasuste põhjal seisukohta, et EK justkui kinnitab, et kaasvastutavate töötlejate kohustuste määramisel võib läheneda etapiliselt või tasandiliselt. Ehk et määratakse kohustusi selle järgi, kui palju üks või teine üksus päriselt osaleb töötlustoimingute eesmärkide ja vahendite määramisel. Selline kohustuste määramine andmetöötlaste üksikute etappidega puhul tekitab probleemi, kus ei vaadata enam andmetöötlustoiminguid suures pildis. See toob omakorda kaasa järgmise probleemi, kus kahju üksikisikute õigustele tervikuna palju ulatuslikum kui üksikute töötlemisetappidega seotud riskide kogusumma. Seega sellise lähenemisviisi kasutuselevõtt vajaks eelkõige toimivat süsteemi ja tõlgendamist õiguspraktika näol.¹⁴⁵ *Fashion ID* ja Facebook kogusid veebilehe külastajate andmeid ühiselt ja edastasid neid omavahel.¹⁴⁶ Kuna aga *Fashion ID* ei teadnud, miks ja kuidas Facebook andmeid töötles, siis selles konkreetsetes töötlemisetapis puudus kaasvastutus.¹⁴⁷

Kui töötlemise samasse etappi on kaasatud mitu töötlejat, ei pruugi neil siiski olla võrdne kohustus täita konkreetseid üldmäärusest tulenevaid kohustusi, nagu näiteks töötlemise aluse seaduslikkuse nõude täitmine või läbipaistvus. Näiteks eespool analüüsitud SWIFTi kaasusest selgus, siis SWIFTil ja finantsasutustel on ühine vastutus erineval määral.¹⁴⁸ Selline tõlgendus ei paku lahendust ega juhtnööre kohustuste jaotamise ja määramise osas. Samas arvamuses väidab tööühm, et SWIFT peab täitma oma seadusest tulenevaid andmekaitse kohustusi ning finantsasutustel on juriidiline kohustus tagada, et SWIFT järgiks neid kohustusi. R. Mahieu on seisukohal, et kui finantsasutused peavad veenduma, et SWIFT järgib seadusest tulenevaid kohustusi, siis on neil lõpuks sama vastutuse tase ehk siinkohal täielik vastutus.¹⁴⁹

Artikkel 29 tööühma ja EDPB juhenditest jääb mulje, et erinevad vastutavad töötlejad on võimelised/peavad tegema koostööd kõigi asjakohaste kohustuste täitmise tagamiseks - eeldus, mis tegelikult praktikas ei pruugi kehtida. Juhendis ei ole selgitatud, milliseid minimaalseid kohustusi tuleb täita, kui selline koostöö on võimatu, või millised oleksid minimaalsete kohustuste mittetäitmise tagajärjed.¹⁵⁰

---

¹⁴⁴ Chen, Edwards, Urquhart, McAuley, lk 13.

¹⁴⁵ Mahieu, Hoboken, lk 2.

¹⁴⁶ C-40/17, *Fashion ID*, punkt 27.

¹⁴⁷ *Ibidem*, punkt 64.

¹⁴⁸ Article 29 Working Party (2010), Opinion 1/2010, lk 9.

¹⁴⁹ Mahieu, Hoboken, Asghari, lk 45.

¹⁵⁰ *Ibidem*, lk 46.

Kohtupraktika analüüsist selgus, et kaasvastutuse tuvastamine ei eelda, et vastutav töötleja suudaks mõjutada kõiki isikuandmete töötlemise elemente. Seega näib, et kõigi vastutavate töötlejate vaheline kokkulepe võimaldab kaasvastutavatel töötlejal veenduda, et nad vastutavad ainult nende üldmääruses väljatoodud nõuete eest, mille eest nad reaalsuses ka peaksid ning suudaksid vastutada¹⁵¹. Selle järelduse kohaselt võiks üldmääruse artikli 26 lõike 1 kohane kokkulepe näiteks sätestada, et kustutamistaotlusi ei saa suunata kasutajatele, kui nad kvalifitseeruvad teatud toimingute osas vastutavaks töötlejaks, kuna neil puudub selle nõude täitmiseks vahendid. Küll aga on siinkohal vajalik märkida, et sellise kokkuleppe puudumine ei välista üldmääruse artikli 26 lõike 3 alusel seda, et keegi siiski kvalifitseerub kaasvastutavaks töötlejaks.

Sellegipoolest on EDPB ja töörühm kinnitanud, et suutmatuse täita kõiki vastutavate töötlejate kohustusi ei välista vastutavaks töötlejaks olemist. Selle tulemusena tekib olukord, kus paljudel üksustel tekib töötlemistoimingutega seotud juriidilisi kohustusi, mida nad ei saa tegelikkuses kontrollida.¹⁵²

Õiguskirjanduses on artikli 29 töörühma juhiseid kritiseeritud¹⁵³ ebaselgusetuse tõttu, kuna nendest koorub ühest küljest välja sõnastus/põhimõte, et osapooltel võib olla küll osaline vastutus andmetöötlustoimingutes, kuid ei suudeta samaaegselt välja töötada järjepidev raamistik, millega oleks võimalik kindlaks määrata osapoolte kohustuste jagunemist. EDPB ei ole oma uues juhendis suutnud samuti välja töötada raamistikku, vaid on üle täpsustanud töörühma seisukohti ning kaasanud ka hiljutist kohtupraktikat.

Nii (kaas)vastutava kui ka volitatud töötleja vastutuse tase on väga range¹⁵⁴. Vastutusest vabanemisel on sätted rangemad kui direktiivis, vastutaval töötlejal tuleb tõestada, et ta ei olnud seotud kahju tekkimisega küll aga ei anna üldmäärus selgeid juhiseid kuidas seda teha. Lisaks on välja jäetud vääramatu jõu säte, pannes kaasvastutavad töötlejad veelgi raskemasse positsiooni.

Oma otsustes ei paku EK selgeid juhtnööre, kuidas tuleks vastutust kaasvastutavate töötlejate vahel jaotada. Andmekaitse reeglite järgi on vastutav töötleja see, kelle kohustus on tagada seaduses sätestatud põhimõtete järgimine. EK võib otsustada, et osaleja on vastutav töötleja siis, kui on võimalik määrata sellele töötlejale andmekaitsevastutus. Kuid nagu selles peatükis

---

¹⁵¹ Teisisõnu vastutavad kaasvastutavad töötlejad selliste toimingute eest, kus nad teadlikult osalesid vahendite ja eesmärkide määratlemises ning seeläbi faktiliselt vastutavad andmetöötlustoimingute eest.

¹⁵² Article 29 Working Party (2010), Opinion 1/2010, lk 22.

¹⁵³ R. Mahieu, J. Hoboken ja H. Asghari, lk 43.

¹⁵⁴ Sein, Mikiver, Tupay, lk 109.

arutatud, ei ole kaasvastutuse korral vastutuse jaotamiseks selget mehhanismi loodud, või vähemalt ei ole seaduseandja ega EK seda veel suutnud sõnastada/tõlgendada.

Euroopa andmekaitseinspeksioon on püstitanud kolm küsimust, mis tuleks esitada hindamaks andmetöötluse osapoolle tegelikku kohustuste ulatust konkreetsetes andmetöötlustoimingus:

- 1) miks toimub andmete töötlemine?
- 2) kes algatas andmete töötlemise?
- 3) kes saab käesolevast andmetöötlusest kasu?¹⁵⁵

Kolmas küsimus muutus aktuaalsemaks peale EL Kohtu kohtuotsust C-210/16¹⁵⁶, mille järgi töötlemistoimingutest kasu saamine lisandus olulise kriteeriumina kaasvastutava töötleja tuvastamise puhul. Sellise suunised ei paku paraku selgust, küll aga võiksid abistada andmetöötlejate kohustuste jaotumise protsessi lihtsustamist. Samas ei ole EDPS-i selline suunis lahendanud kõiki käesolevas peatükis välja toodud lünki.

Asjaolu, et Euroopa Liidu organid ja EK ei ole nimetatud probleemile täiendavaid selgitusi andnud, süvendavad teadmatust andmetöötlejate sees veelgi enam. Üldmäärusest tulenevate kohustuste järgimist ja andmesubjektide kaitse tugevdamist hõlbustaks see, kui EK suudaks täpsustada oma kaasustes väljendatud seisukohta ning jagada suuniseid. Lisaks ei ole EK selgitanud, mida tähendab ebavõrdne vastutus – kindel on see, et nii EK kui ka töörühm on täheldanud, et selline ebavõrdne kohustuste tase eksisteerib, kuid täiendavaid seisukohti pole antud.

Vastutavat töötlejat saab tuvastada analüüsides töötlemistoimingute faktilisi asjaolusid, ehk uurida kes määrab eesmärgid ja vahendid. Andmetöötlejate rollide mõistete selge jaotus on üldmääruse artiklis 4 välja toodud. Lisaks rollide selgetele mõistetele, on üldmäärus kehtestanud selgelt, kuidas jaotuvad kohustused vastutavate ja volitatud töötlejate vahel.

Küll aga puudub sama selge regulatsioon kaasvastutavate töötlejate kohustuste jaotumise kohta. Kui asjaolude faktilise analüüsi järel on võimalik selgelt jaotada osapoolte vahel kohustused, vastavalt nende panusele töötlemistoimingutes, siis see omakorda eeldab, et osapooltel on selge pilt sellest, kes mis rollis on. Praktika on näidanud, et kaasvastutuse puhul nii see ei ole.

---

¹⁵⁵ European Data Protection Supervisor, EDPS Guidelines on the concepts of controller, processor and joint controllership under Regulation (EU) 2018/1725 (7 November 2019), lk 10. Arvutivõrgust kättesaadav: https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/19-11-07_edps_guidelines_on_controller_processor_and_jc_reg_2018_1725_en.pdf (14.12.2020).

¹⁵⁶ C-210/16, *Wirtschaftsakademie*, punkt 40.

Töötlemise protsessid on tihtipeale keerulised ning osapooltel on raskusi kaasvastutuse tuvastamisega, rääkima sellele järgneva kohustuste jaotamise kohustusega. Kehtiva seaduse järgi on kohustuste jaotamise osas vähe konkreetset ning seetõttu toob see endaga kaasa ebaõige kohustuste jaotusteni.

2.2 Kokkuleppe sõlmimise olemus

Eelmises peatükis uuris autor lähemalt kaasvastutavate töötlejate kohustust omavahel selgelt kohustused ära jaotada. Kaasvastutavate töötlejate kohustus selgelt määrata omavahel üldmäärusest tulenevad kohustused tuleb teha vastava kokkuleppe näol. Käesolevas peatükis selgitab autor nimetatud kokkuleppe olemust ning lisaks uurib autor, mida toob endaga kaasa sellise kokkuleppe puudumine. Lisaks uurib autor, kuidas mõjutab sellise kokkuleppe avalikustamise kohustus uuringute tellijate anonüümsuse tagamist.

Kokkuleppega määratakse iga kaasvastutava töötleja roll ja vastutus andmetöötluses. Tegemist on paindliku sättega, mis annab vastutavatel töötlejal vaba voli otsustada, millise kokkuleppe nad omavahel sõlmivad.¹⁵⁷ Selline paindlikkus on tänapäeva digitaalses ühiskonnas väga asjakohane, kus toimub andmetöötlus suures mahus kaasates korraga mitmeid vastutavaid töötlejaid. Protsesside kiirendamiseks on pooltel võimalik sõlmida paindlikke kokkuleppeid.

Üldmäärus on kaasvastutavatele töötlejatele pannud kohustuseks sõlmida kõikide kaasvastutavate töötlejate vahel kokkulepe, olles alati valmis seda vajadusel sõlmima, kui töötlemistoimingute vältel peaks tekkima kaasvastutus. Kaasvastutavad töötlejad peavad olema tähelepanelikud ning jälgima toiminguid ja oskama tuvastada kaasvastutuse olukordi. Märkamata jäänud kaasvastutus ei vabasta vastutavaid töötlejaid vastutusest.

Võrreldes andmekaitse direktiiviga on kaasvastutavate töötlejate kokkuleppe uus vorm, mille tõi sisse üldmäärus. Kuivõrd andmekaitse direktiivis puudus kaasvastutust reguleeriv iseseisev säte, siis arusaadavalt puudus ka kokkuleppe sõlmimise kohustus.

Kaasvastutavate töötlejate kokkuleppe eeldab, et pooled on kohustused kokkuleppes või lepingus ära jaotanud. Võimalike kokkulepete paljususe tõttu pole võimalik kõik variandid ammendavasse loetelusse kirja panna.¹⁵⁸

---

¹⁵⁷ Sánchez, lk 89.

¹⁵⁸ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 21.

Kokkuleppes sätestatakse kõikide kaasvastutavate töötajate rollid tehtavates andmetöötlustoimingutes ning lisaks sätestatakse ka vastutus andmesubjektide ees. Sellist kokkulepet ei ole vaja sõlmida juhul, kui seadus on neid vastutusi ja kohustusi juba jaganud.¹⁵⁹

Lisaks lubab artikkel 28 liikmesriikide õigusaktidega vastutuse jaotust poolte vahel ära määrata. Kuna suurem osa liikmesriike ei ole veel seda oma siseriiklikus õiguses teinud, siis tuleb lähtuda üldmäärusest ja kokkulepetest.

Artikli 26 olemus on sisuliselt peegeldus artikli 29 tööühma juhendist, kuid üks märkimisväärne erinevus on see, et kaasvastutavad töötajad vastutavad andmesubjekti ees solidaarselt, isegi kui nende vahel on asjakohane kokkulepe (üldmääruse artikkel 82). Mistõttu on kaasvastutavate töötajate huvides kokkuleppes selgelt ära jagada vastutus juhul, kui andmesubjekt peaks kahju hüvitamise nõude esitama mõne kaasvastutava töötaja vastu.¹⁶⁰ Eelmises peatükis jõudis autor seisukohale, et seadusandja on vahele jättnud olulise suunise, kuidas ning mis ulatuses tuleb kaasvastutavate töötajate vahel kohused määrata. Seadusandja on kaasvastutavatele töötajatele pannud kohustuseks vastutusvaldkonnad ja kohustused selgelt ära jagada ning seda teha kokkuleppe näol. Seega sisuliselt on vahele jäetud üks samm ning suundunud reguleerima kokkulepet.

Üldmäärus ei täpsusta, mida tähendab kaasvastutavate töötajate vahelise kokkuleppe "olemus". EDPB soovib, et olemus hõlmaks vähemalt üldmääruse artiklites 13 ja 14 sätestatud kohustusi, lisaks võiksid kaasvastutavad töötajad kokkuleppes täpsustada, milline kaasvastutav töötaja on vastutav konkreetsete kohustuste eest. Seda, kuidas selline teave andmesubjektile kättesaadavaks tehakse, ei ole samuti üldmääruses täpsustatud. Vastupidiselt kaasvastutavate töötajate kokkuleppele, on vastutavad ja volitatud töötajad kohustatud avaldama töötlemise registrit järelvalveasutusele ning pidama registrit kirjalikult ja elektrooniliselt vastavalt üldmääruse artiklile 30. Artikkel 26 ei nõua, et kokkulepe oleks järelvalveasutustele nõudmisel kättesaadav või et kokkulepe peaks olema kirjalik ning elektrooniline. Seetõttu on kaasvastutavate töötajate otsustada, kuidas kõige tõhusam viis andmesubjekte kokkuleppe olemusest teavitada.¹⁶¹

Üldmääruse põhjenduspunkti 58 kohaselt piisab põhiteabe kättesaadavaks tegemisest vastutavate töötajate veebilehtede kaudu. EDPB on soovitanud selguse mõttes sellised kokkulepped teha andmesubjektidele teatavaks näiteks avalikes privaatsustingimustes, mida

---

¹⁵⁹ EDPS Guidelines 2018/1725, lk 27.

¹⁶⁰ Alsenoy, Regulating Data Protection, lk 270.

¹⁶¹ EDPB. Guidelines 07/2020, lk 44.

praktikas on eelistatud. Selline kohustus on läbipaistvuse põhimõtte rakendamine üldmääruse artikli 5 lõike 1 punkt a järgi.¹⁶²

Üldmääruse kommenteeritud¹⁶³ väljaandes on öeldud, et üldmääruses puudub aja- või vorminõue kaasvastutavate töötajate kokkuleppe puhul. Praktilisest vaatepunktist on vastutavatel töötajatel soovituslik järgida artiklis 12 toodud juhiseid, ning kasutada seda kokkuleppe sõlmimisel.

Lisaks peaksid vastutavad töötajad kontrollima, kas andmekaitse mõjuhindamine võib osutuda vajalikuks, kuivõrd mõnel juhul võib kaasvastutav töötlemine kujutada endast suuremaid riske andmesubjektide õigustele ja vabadustele.¹⁶⁴

Kui võrrelda kaasvastutuse kokkulepet vastutava töötaja ja volitatud töötaja andmetöötluslepinguga, siis on tegemist märksa leebema kohustusega. Vastutava-volitatud töötaja leping peab olema ilmtingimata kirjalik, samas ei ole üldmäärusega kohustatud seda avaldama andmesubjektidele ega üleüldse avalikustama. Kuigi üldmääruses ei ole kirjas, et kaasvastutavate töötajate kokkulepe peab olema ilmtingimata lepingu vormis, siis on näiteks andmekaitse käsiraamatus¹⁶⁵ märgitud, et vastutavad töötajad peavad omavahel sõlmima lepingu. Sellest võib välja lugeda justkui on üldmääruses kehtestatud kokkuleppe vormiks ilmtingimata leping. Tegelikult on selle vormiks siiski kokkulepe ja vastutavatel töötajatel on vaba voli valida kokkuleppe vorm ja maht.

Vastutava-volitatud töötaja leping on poolte vahel siduv, kaasvastutuse kokkulepe ei ole, kuivõrd sellised kokkulepped võivad olla ühepoolsed ja suunatud tulevikku (näiteks eespool tõi autor näitena Facebooki kaasvastutavate töötajate kohustuste jaotuse tabeli, kus Facebook on kokkuleppe teinud teatavaks potentsiaalsetele kaasvastutavatele töötajatele, kes võivad tulevikus platvormi kasutama hakata). Lisaks ei tohiks vastutava-volitatud töötaja leping pelgalt korrata üldmääruse sätteid, see peaks sisaldama täpset teavet selle kohta, milline on töötlemise sisu ja kestus, töötlemise laad, eesmärk, isikuandmete liik ja andmesubjektide kategooriad ning vastutava töötaja kohustused ja õigused. Kaasvastutuse puhul ei ole selliseid

---

¹⁶² Colcelli, lk 1032.

¹⁶³ Feiler, L., Forgo, N., Weigl, M. The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary – Globe Law & Business Ltd 2018, lk 291.

¹⁶⁴ Seipp. Joint controllership under the GDPR.

¹⁶⁵ Sharma, S. Data Privacy and GDPR Handbook. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons 2020, lk 65. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://books.google.ee/books?id=Db64DwAAQBAJ&lpg=PA1&dq=joint%20controller%20gdpr&lr&pg=PA65#v=onepage&q&f=false> (10.12.2021).

kriteeriume üldmäärukses välja toodud, mis jällegi kinnitab fakti, et kokkuleppe vorm on väga lihtne ja poolte jaoks mitte väga põhjalik.

EDPB ja artikli 29 töörühm on märkinud, et kaasvastutavad töötlejad saavad suhteliselt vabalt jaotada oma kohustusi ja vastutuse ulatust pidades silmas, et selline jaotamine peab tagama üldmääruksiga kooskõlastatust.¹⁶⁶ Vastutuse jaotatus peab kajastama andmetöötuse tegelikkust, ehk et milline vastutav töötlejad tegelikkuses ka vastutab teatud toimingute eest. Selle seisukoha rusikareegliks on, et osapooled peaksid kokkuleppe sõlmimisel arvestama kõikide riskidega, millega kumbki osapool kokku puutub.¹⁶⁷ Üldmäärukses artikkel 26 selgitab, et andmetöötajate vastavad kohustused peavad olema tegelikule andmetöötusele vastavalt selgelt sõnastatud ning pooltevaheline kokkulepe peab kajastama kaasvastutavate töötlejate tegelikke rolle ja vastutust. Kui nendest kohustustest kinni ei peeta, siis loetakse selline töötlus ebaseaduslikuks läbipaistvuse puudumisele ning ausa töötuse põhimõtete vastaseks.¹⁶⁸

EDPB selgitab, et kokkuleppe kohustuse eesmärk on tagada, et andmesubjekt oleks teadlik kaasvastutavate töötlejate kokkuleppe olemusest, ehk teadlik sellest, et tema andmeid võib töödelda rohkem kui üks vastutav töötleja. Andmesubjektil peaks olema selge, milline kaasvastutavatest töötlejatest on andmesubjekti õiguste kaitse puhul kontaktpunktiks (vaatamata sellele, et andmesubjekt saab igal juhul kasutada oma õiguskaitsevahendeid iga kaasvastutava töötleja suhtes). Kohustus teha kokkuleppe olemus andmesubjektidele kättesaadavaks on oluline kaasvastutuse korral just seetõttu, et andmesubjekt peaks teadlik olema kes vastutavatest töötlejatest mille eest vastutab.¹⁶⁹

Uuringute näitel tekiks andmesubjekti teavitamise kohustusega autori arvates probleem seoses uuringu tellija anonüümsuse tagamisega. Kui uuring viiakse läbi andmesubjekti nõusoleku alusel ning uuringu tellija ja teostaja kvalifitseeruksid kaasvastutavate töötlejatena, siis on mõlemal kohustus nendevaheline kokkulepe ükskõik mis vormis ja ulatuses andmesubjektile teatavaks teha. See välistab igasuguse tellija anonüümsuse selle uuringu raames. Selline anonüümsuse välistamine piiraks omakorda teatud uuringute läbiviimist kaasvastutuse kontekstis, kuivõrd on tellijaid, kes sooviksid jääda uuringus anonüümseks, et vältida uuringus osalevate andmesubjektide subjektiivsest arvamusest tulenevat kallutatust ning seeläbi uuringu tulemuste ebaõiget järeltust. Seega siinkohal kaasvastutuse regulatsioonist tulenev kokkuleppe sõlmimise ning avaldamise kohustus võib osutuda piiravaks.

---

¹⁶⁶ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 24.

¹⁶⁷ Colcelli, lk 1033.

¹⁶⁸ Article 29 Working Party (2010) Opinion 1/2010, lk 24.

¹⁶⁹ EDPB. Guideline 07/2020, lk 44.

Vastutuse kindlaksmääramisel tuleb eelkõige arvestada andmesubjektide õiguskaitsevahendite kasutamise õigusega ja teabe edastamise kohustusega. Lisaks peaks vastutuse jaotamise puhul arvestama ka üldmäärusest tulenevate andmekaitse üldpõhimõtetega, isikuandmete töötlemise õigusliku alusega, turvameetmetega, andmete rikkumisest teatamise kohustusega, andmekaitse mõjuhindamisega, vastutavate töötlejate kasutamisega ja andmete ülekandmisega kolmandatesse riikidesse. Igal kaasvastutaval töötlejal on kohustus tagada, et neil on töötlemiseks õiguslik alus ja et andmeid ei töödeldaks viisil, mis on vastuolus esialgsete andmetöötlemise eesmärkidega (ehk milleks vastutav töötleja neid andmeid esialgselt kogus).

Kuigi EDPB soovib kokkuleppe vormina kasutada selguse ja läbipaistvuse tagamiseks privaatsustingimusi avalikel kodulehtedel, siis EDPS soovib kokkuleppe vormina kasutada vastastikuse mõistmise memorandumit või tavalist lepingut. Lisaks vastastikuse mõistmise memorandumile võib tehniliste spetsifikatsioonide puhul kasutada ka teenustaseme lepingut (ehk *SLA*).¹⁷⁰

Üldmäärus kohustab üksuseid jälgima oma tegevust nii, et tuvastada võimalikke kaasvastutusest tekkivaid olukordi. Selliste juhtumite ilmnemisel peavad üksused olema valmis sõlmima sobiva kokkuleppe, mis jagab andmekaitse nõuete täitmise kohustused kaasvastutavate töötlejate vahel. Vastutavad töötlejad peaksid hindama võimalikke kaasvastutusest tekkivaid olukordi, olles tihti peale kohustatud astuma üldmääruse artikli 26 lõikes 1 väljatoodud vastutavate töötlejate kokkuleppesse.¹⁷¹

Andmesubjektid võivad rakendada oma õiguskaitsevahendeid iga vastutava töötleja suhtes. Seetõttu ei sõltu andmesubjektide õiguskaitsevahendite tõhusus sellest, kas kaasvastutavad töötlejad on määranud omavahelisi kohustusi läbipaistval viisil. Kokkuleppe läbipaistvus mõjutab andmesubjekte kaudselt, näiteks et kui kaasvastutavad töötlejad ei suuda läbipaistmatute ja ebaselgete otsuste tõttu tagada andmetöötlustoimingute seaduslikkust.¹⁷²

Kokkulepe on eelkõige oluline kaasvastutavate töötlejate omavaheliste suhete vaatest, kuna kaasvastutavaid töötlejaid, kes teatud kohustusi ei jaga ning tekitavad olukorra, kus mõni kohustus seetõttu on rikutud, võidakse karistada rahatrahviga vastavalt üldmääruse artikli 83 lõike 4 punkti a järgi kuni 10 000 000€ ehk 2% kogu maailma aastakäibest. Seda riski saab

---

¹⁷⁰ EDPS. Guidelines 2018/1725, lk 28.

¹⁷¹ Colcelli, lk 1031.

¹⁷² Radtke, T. The Concept Of Joint Control Under The Data Protection Law Enforcement Directive 2016/680 In Contrast To The GDPR – 1 (2020) Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law 243. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-11-3-2020/5189> (14.02.2021).

vältida, kui ettevõtted tagavad, et kaasvastutavate töötlejate vahel on kehtestatud läbipaistev kokkulepe.

Nii nagu ei ole andmesubjekti sellise kokkuleppega seotud, ei ole ka andmekaitseasutused kokkuleppe tingimustega. Seetõttu võivad ametiasutused pöörduda kõigi kaasvastutavate töötlejate poole, et nad saaksid kasutada artiklis 58 sätestatud volitusi kaasvastutuse raame teostatud andmete töötlemise osas.¹⁷³

Kokkulepe peab olema läbipaistvalt ja selgelt andmesubjektile presenteeritud. Üldmääruse põhjenduspunktid 75 ja 85, artikkel 5 lõige 2 ja artikkel 24 sätestavad, et andmetöötlejatel on kohustus tõendada, et nende töötlemistoimingud vastavad andmekaitse põhimõtetele. Selleks on artiklis 26 reguleeritud kokkuleppega võimalik tõestada, et töötlemistoimingud vastavad seaduslikkuse, õigluse ja läbipaistvuse põhimõtetele, eesmärgi piirangu põhimõttele, andmete vähese kogumise ehk minimaalsuse põhimõttele, andmete õigsuse põhimõttele, säilitamise piirangu põhimõttele ning viimasena usaldusväärsuse ja konfidentsiaalsuse põhimõtetele.

Hoolimata kaasvastutavate töötlejate vahel kokku lepitud jaotusest, saavad andmesubjektid kasutada üldmäärusest tulenevaid õigusi iga vastutava töötleja suhtes (artikli 26 lõige 3). Teisisõnu, kohustuste jagamine ei vabasta vastutavaid töötlejaid andmesubjektide ees olevast vastutusest. Vastutuse läbipaistev kindlaksmääramine tähendab, et andmesubjekte tuleks teavitada kaasvastutavate töötlejate vahelise kokkuleppe olemusest üldmääruse artikli 26 lõike 2 järgi.

Kokkuleppe eesmärk, nagu ka üldiselt lepingute puhul, on tagada kaasvastutavate töötlejate tegevuses ja vastutuse jagunemises selgust. Praktikas ei pruugi selgus tegelikult kohe ilmne. Kaasvastutavad töötlejad võivad ilmneda töötlemise käigus seda ettenägemata. Sellised ettenägematud olukorrad võivad põhjustada lepinguliste ja tegelike töötlemistingimuste vahelisi erinevusi. Vale kokkuleppe korral, mis ei vasta tegelikkusele, muutub ebaselgeks kohustuste jaotus ja seda võib pidada üldmääruse artikli 26 rikkumiseks. Selle tulemusel on keeruline välja selgitada hüvitise ulatuse jaotamine vastutavate töötlejate vahel.¹⁷⁴

Kaasvastutavate töötlejate kokkulepe võib jääda sõlmimata mitmel põhjusel – näiteks on üksused ekslikult läinud vastutava-volitatud töötleja teed pidi või on üksused seisukohal, et nad on kaks eraldiseisvat vastutavat töötlejat. Sellisel juhul peaks esimesel võimalusel see kokkulepe sõlmima ning andmesubjektidele teatavaks tegema.

---

¹⁷³ EDPB. Guideline 07/2020, lk 45.

¹⁷⁴ Sánchez, lk 89.

Peamine küsimus tekib kohustuste jaotuse osas, kui kokkulepe jääb sõlmimata, ehk kuidas seda tuvastada. Töörühm on selle kohta öelnud, et sellises olukorras peaks kohustuste jaotamisel lähtuma faktilistest asjaoludest. Sellise põhimõtte järgmise puhul on R. Mahieu jt.¹⁷⁵ öelnud, võimalik järeldus oleks, et Facebooki kaasuste puhul oli vajalik kontroll kõigi vastavate kohustuste täitmiseks just Facebookil ja seetõttu peaks seda põhimõtet rakendades peaks Facebooki käsitlema iseseisva vastutava töötlejana.

Artikli 26 lõige 1 ütleb selgelt, et kaasvastutavad töötlejad peaksid ära jagama/määrama omavahel vastavad kohustused. Artikli 26 lõike 3 kohaselt saavad andmesubjektid siiski kasutada oma õigusi iga kaasvastutava töötleja suhtes, sõltumata kaasvastutavate töötlejate vahelise kokkuleppe tingimustest. Autor mõistab seda nii, et kaasvastutavate töötlejate sõlmitud kokkulepe on kohustuste jaotuse korraldamine, samas igal juhul jäävad mõlemad vastutavad töötlejad vastutavateks andmekaitse seadustest tulenevate kohustuste rikkumise korral. Sellest võib järeldada, et kokkuleppe olemasolu või kokkuleppe puudumise korral ei ole vahet, kellel lasub andmesubjekti kahju hüvitamise kohustus, sest andmesubjektil on õigus otsustada, kelle vastu kahjunõue esitada. Jääb justkui mulje, et see kohustus on pelgalt selleks, et üksused saaksid omavahel selguse mõttes vastutusalad ära jagada, kuigi andmekaitseasutused ja andmesubjektid ei pea sellest kinni pidama.

Kokkuleppe puudumise korral ainus võimalus kohustuste ulatust tuvastada, on faktilisi asjaolusid hinnata, mis on ühelt poolt ajakulukas ning samas andmesubjekti jaoks kohati ka võimatu teha. Võrdluseks näiteks olukord, kui peaks vastutava ja volitatud töötleja vaheline leping puuduma, mis on küll üldmääruse rikkumine, siis ei ole raske kohustuste ulatust tuvastada, kuna üldmäärus on need selgelt osapoolte vahel ära jaganud toonud.

---

¹⁷⁵ Mahieu, Hoboken, Asghari, lk 50.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärk oli välja selgitada, kas kaasvastutavate töötajate kohustuste jagunemise kontseptsioon on praktikas praegusel kujul rakendatav. Lisaks oli töö eesmärgiks välja selgitada kaasvastutavate töötajate mõiste tähendust ning sellest tulenevalt erinevaid kohustatud subjekte ehk et kuidas kaasvastutavaid töötajaid üldmääruse artikli 26 mõistes tuvastatakse ja määratletakse ning millised on kaasvastutavate töötajate kohustuste ulatuste määramise kriteeriumid.

Magistritöö esimeses peatükis otsis autor vastust küsimusele, kes on kaasvastutav töötaja ning kuidas kaasvastutust tuvastada tuleb. Esmalt tuli analüüsida vastutava töötaja mõistet ja regulatsiooni ning seeläbi analüüsida kaasvastutava töötaja mõistet. Vastutav töötaja on üldmääruse järgi see, kes töötleb isikuandmeid iseseisvalt määrates töötlemistoimingute eesmärgid ja vahendid. Vastutav töötaja delegeerib teatud töötlemistoiminguid volitatud töötajatele (keda võib olla mitu) ning volitatud töötaja teostab neid toiminguid ainult vastutava töötaja nimel ning vastavalt vastutava töötaja juhistele. Selline korraldus peab olema fikseeritud lepinguga, mille vorminõue tuleneb üldmäärusest. Vastutava töötaja tuvastamise üks olulisemaid kriteeriume on eesmärkide määramise õigus, mida volitatud töötajal ei tohi olla.

Analüüsist selgus, et kaasvastutuse kontseptsiooni eesmärgiks selge kohustuste jaotamine, andmesubjektide õiguste kaitse ja tagamine ning negatiivsete pädevuskonfliktide vältimine (et ei jääks kaitseta ükski andmesubjekti õigus). Tagamaks nende eesmärkide elluviimist, on eesmärgiks kohaldada kaasvastutus vastutavate töötajate vahel, kui osapoolt määravad ühiselt töötlemise eesmärgid ja vahendid. Kaasvastutav töötaja on üldmääruse järgi andmete töötaja, kes töötleb andmeid kellegagi koos ning vastutavad töötajad määravad koos eesmärgid ja vahendeid.

Analüüsitud kohtupraktika põhjal selgus, et kaasvastutuse tuvastamise puhul on vahendite määramise kriteerium ülekaalukam eesmärkide määramise kriteeriumist. Nimelt kinnitas kohus, et kui osapooled kasutavad või loovad ühist infrastruktuuri, siis suure tõenäosusega on nad kaasvastutavad andmetöötajad. Kaasvastutavad töötajad erinevad iseseisvatest vastutavatest töötajatest selle poolest, et andmetöötlustoimingute puhul püstitatakse ühine eesmärk ja määratakse koos ka vahendid. Eraldi eesmärkide ja vahendite määramise korral on tegemist iseseisvate vastutavate töötajatega.

Teises peatükis uuris autor lisaks kaasvastutusest tulenevate kohustuste jaotamise kohustust ning selle kohustusega kaasnevaid ebaselgusi. Kaasvastutavatel töötajatel lasub üldmäärusest tulenev kohustus selgelt jagada vastutusvaldkonnad ja kohustused nii, et ükski vastutava töötaja kohustus andmesubjekti ees ei jääks katmata.

Magistritöös püstitas autor hüpoteesi, et kaasvastutavate töötajate kohustuste jagunemise regulatsioon üldmääruses vajab täiendavat reguleerimist. Magistritöös läbi viidud analüüsist selgus, et viidatud hüpotees on tõene. Üldmääruses sätestatud kaasvastutavate töötajate regulatsioon eeldab, et kaasvastutavad töötajad on suutelised tegema koostööd ning jaotama kohustused selgelt jaotama. Analüüsi põhjal selgus, et sellisel kujul kaasvastutavate töötajate kohustuste jagunemise regulatsioon ei ole praktikas tulemuslikult rakendatav. See toob omakorda kaasa olukorra, mis on andmesubjektidele ebasoodne ning ei kaitse nende õigusi.

Analüüsi põhjal selgus, et EDPB, EDPS, artikli 29 töörühm ja EK ei ole kohustuste jagunemise ebaselgusele täiendavaid suuniseid andnud, mis omakorda süvendab teadmatust andmetöötajate vahel veelgi enam. Lisaks ei ole EK selgitanud, mida tähendab ebavõrdne vastutuse jagunemine – kindel on see, et nii seda on täheldatud, kuid täiendavaid seisukohti pole antud.

Lisaks selgus, et vastutavat töötajat saab tuvastada analüüsides töötlemistoimingute faktilisi asjaolusid, ehk uurida kes määrab eesmärgid ja vahendid. Andmetöötajate rollide mõistete selge jaotus on üldmääruse artiklis 4 välja toodud. Lisaks rollide selgetele mõistetele, on üldmäärus kehtestanud selgelt, kuidas jaotuvad kohustused vastutavate ja volitatud töötajate vahel. Küll aga puudub sama selge regulatsioon kaasvastutavate töötajate kohustuste jaotumise kohta. Kui asjaolude faktilise analüüsi järel on võimalik selgelt jaotada osapoolte vahel kohustused, vastavalt nende panusele töötlemistoimingutes, siis see omakorda eeldab, et osapooltel on selge pilt sellest, kes mis rollis on. Praktikas võib ette tulla takistusi tulenevalt vastutavate töötajate puudulikkusest teadlikkusest selles osas, et nad on tegelikkuses kaasvastutavad töötajad ning lisaks, läbirääkimisvõimekus ja võimalus mõjutada kokkuleppe olemust on osapoolte vahel erinev. Läbirääkimised ei pruugi osutada edukaks tulenevalt sellest, et mõni osapool on oma otsustusvõimega olulises ülekaalus.

Töötlemise protsessid on tihti keerulised ning kui osapooltel on raskusi kaasvastutuse tuvastamisega, siis ka sellele järgneva kohustuste jaotamise kohustusega tuleb ette takistusi. Kehtiva seaduse järgi on kohustuste jaotamise osas vähe konkreetset ning seetõttu toob see endaga kaasa ebaõige kohustuste jaotusteni.

Teise osa alapeatükis uuris autor kaasvastutavate töötajate kokkuleppe olemust. Üldmäärusest tuleneb kohustus sõlmida kokkulepe, millega töötajad jagavad ära omavahelised vastutused. Kokkulepe peab olema läbipaistvalt ja selgelt andmesubjektile esitletud, kuid kokkuleppel puudub vorminõue ning seetõttu on pooltel õigus ise otsustada millise kokkuleppega nad kohustuste jagunemise andmesubjektidele teatavaks teevad.

Analüüsi tulemusel selgus, et üldmäärus ei määratle, kuidas jaguneb kaasvastutavate töötajate vahelised kohustused. Probleem väljendub selles, kuidas seda jaotust tegelikkuses tuvastada.

Euroopa Kohtu kohtupraktika ei ole piisavalt kinnitanud ühtset lähenemist kohustuste ulatuse määramisel, ning tulemuseks on see, et isikuandmete vastutavad töötajad on silmitsi raskustega seadusandja nõuete järgimisel ning oma andmetöötlustoimingute nõuetekohaseks muutmiseks. Samas on kaasvastutavate töötajate valesti käitumise puhul alati oht, et tuvastatakse andmekaitsealane rikkumine ja tagajärjeks on üüratud trahvid.

Kuigi kaasvastutavate töötajate kontseptsioon pole kuigi uus, on selle rakendamine üldmääruse jõustumise järgselt kaasaegses andmetöötluse ökosüsteemis keeruliseks osutunud. Selle mõistmine, kuidas osapooli peetakse kaasvastutavateks töötajateks, on eriti oluline nii andmetöötajate omavahelise vastutuse selgitamiseks, kui ka üksikisikute ja andmekaitseasutuste vastutuse ees.

Töös analüüsitud Euroopa Kohtu kohtupraktika näitas, et kaasvastutuse tuvastamise künnis on madal ning ei nõuta palju, et osapooled jagaksid kohustusi või et mõlemal poolel oleks juurdepääs vaidlusalustele andmetele. Kuna EK tõlgendab kaasvastutust laiemalt kui üldmääruse sätete tekstist saab välja lugeda, ning üldmääruse tekstis on kaasvastutuse sätte puhul väga piiratud juhised, on oluline, et mõlemad osapooled oleksid vastutavate töötajate vahelised suhted kindlaks teinud ja asjakohased meetmed kasutusele võtnud kas andmetöötluslepingute, vastutavate töötajate kokkulepete või töötlemise käigus tavapraktikate kaudu.

Analüüsi põhjal selgus, et seadusandja ega kohtupraktika ei anna selgeid juhiseid selle kohta, mis peaks juhtuma, kui osapooled ei nõustu selles, kas nad on kaasvastutavad töötajad - see on keeruline olukord, mis kindlasti tulevikus rohkem esile kerkib. Alates üldmääruse kehtestamisest on ettevõtted olnud vastumeelsed selles osas, et nad peavad end kaasvastutavateks töötajateks kvalifitseerima, mis on tõenäoliselt tingitud regulatsiooni ebaselgusest. Paljudel üksustel puudub selge ülevaade andmevoogudest, lisaks on rohkete andmetöötajate vahel ka märgatav taseme erinevus ja võimutasakaal on paigast. See võib

omakorda kaasa tuua selle, et üksused ei ole võimelised omavahelisi kokkuleppeid tegelikkuses sõlmima.

Kohtupraktika tuules on kaasvastutava töötleja mõiste laiem, kui varem arvati. Hoolimata üldmääruksesse kaasvastutust puudutava regulatsiooni lisamisest vastutuse omistamise kohta kaasvastutavate töötlejate vahel, on endiselt ebaselge, millised on õiguslikud tagajärjed juhul, kui ühised vastutavad töötlejad ei jaga oma vastutust kokkuleppega. Siinkohal on käesoleval ajal ainus võimalik lahendus läheneda faktilise analüüsi teostamisega.

Kokkuvõtlikult on autor asunud seisukohale, et olemasoleval kujul ei ole kaasvastutava töötleja regulatsioon praktikas efektiivselt rakendatav. Autori omapoolne lahendus kohustuste jaotamise efektiivsusele, oleks vaadata töötlemistoimingute kogu pilti laiemalt, arvestades osapoolte tegelikku osakaalu töötlemistoimingutes. Sellest tulenevalt oleks mõistlik, kui suurema osakaaluga vastutavatel töötlejatel on kohustus koostaga kohustuste jagunemise kokkulepe, sest nendel on selleks ilmselt ka reaalsem võimekus ning väiksema osakaaluga vastutav töötleja on kohustatud seda aktsepteerima. Lisaks tuleks läbipaistvuse kohustust laiendada mitte kitsalt koos teostatud toimingute kohustuste jaotamise ulatuses vaid ka edaspidistele toimingutele, mida kaasvastutavad andmetöötlejad iseseisvalt jätkata kavatsevad. Nimelt kui kaasvastutavad andmetöötlejad peaksid olema läbipaistvad kohustuste osas, mida nad peale kaasvastutust andmetega kavatsevad teha, siis oleks kohustuste jagunemise ulatus oluliselt selgem. Samuti pakub autor ühe võimaliku lahendusena kehtestada täiendavaid ja täpsemaid juhendeid EDPB poolt ning reguleerida kaasvastutus eriseadustes, mis on suunatud spetsiifilistele valdkondadele. Praeguses olukorras sõltub regulatsiooni selgus suuresti edasisest kohtupraktikast ja võimalikest uutest juhenditest. Olemasolev regulatsioon tekitab vastutavate töötlejatele ebaselgust, mis ulatuses kaasvastutus kohaldub ning tulenevalt sellest ei ole andmetöötlejad võimelised läbipaistval viisil kõik üldmäärusest kohustused omavahel jaotama.

ABSTRACT

Joint Data Controllers in the General Data Protection Regulation on the example of research.

The aim of this thesis was to find out whether the concept of division of responsibilities of joint controllers is applicable in practice in its current form. In addition, the purpose of the thesis was to clarify the meaning of the concept of joint controllers and, consequently, the different obliged entities, ie how joint controllers are identified and defined within the meaning of Article 26 of the GDPR and what are the criteria for determining the scope of joint controller's obligations.

In the first chapter of the thesis, the author sought an answer to the question of who a joint controller and how joint controllership is established. First, the concept and regulation of the controller had to be analysed. According to the GDPR, the controller is the one who processes personal data independently, determining the purposes and means of the processing operations. The controller shall delegate certain processing operations to processors and the processor shall carry out those operations only on behalf of the controller and in accordance with the controller's instructions. Such an arrangement must be fixed in a contract, the formality of which derives from the GDPR. One of the most important criteria for identifying the controller is the right to determine the means of the processing, which the controller does not have.

The analysis showed that the concept of joint controllership aim is a clear division of responsibilities, protection and safeguarding of data subjects' rights and avoidance of negative conflicts of competence (so that no data subject's rights are left unprotected). In order to ensure that these objectives are met, the aim is to apply joint controllership when the parties jointly determine the purposes and the means of the processing. According to the GDPR, a joint controller is a data controller who processes data together with someone, and the controllers jointly determine the purposes and the means.

The analysed case law shows that the criterion for determining the measures outweighs the criterion of determining the means when establishing joint controllership. Namely, the Court of Justice of the European Union (CJEU) confirmed that if the parties use or create a common infrastructure, they are most likely to be joint controllers rather than data processors. Joint controllers differ from independent controllers in that the data processing operations have a common purpose and means. If the means and the purpose are different, they are to be independent controllers.

In the second chapter, the author also examined the obligation to divide the responsibilities arising from joint controllership and the ambiguities associated with this obligation. Joint controllers have an obligation under the GDPR to clearly divide responsibilities and obligations so that no obligations of the controller vis-à-vis the data subject are not covered.

In the thesis, the author's hypothesis was that the regulation of the division of responsibilities of joint controllers in the GDPR needs additional regulation. The analysis carried out in the thesis revealed that the hypothesis referred to is true. The regulation of joint controllers in the GDPR presupposes that joint controllers are able to cooperate and clearly allocate responsibilities. The analysis revealed that the regulation of the division of responsibilities of joint controllers in this form is not effectively implemented in practice. This in turn leads to a situation that is unfavourable to data subjects and might not protect all of their rights.

The analysis showed that the EDPB, the EDPS, the Article 29 Working Party and the CJEU have not provided further guidance on the ambiguity of the division of responsibilities, which in turn exacerbates the lack of knowledge among data controllers. Furthermore, the CJEU has not clarified what is meant by an unequal division of responsibilities - it is certain that this has been observed, but no further comments have been made.

In addition, it was found that the controller can be identified by analysing the facts of the processing operations, ie by examining who determines the purposes and means. A clear division of the definitions of the roles of data controllers is set out in Article 4 of the GDPR. In addition to clear definitions of roles, the GDPR has clearly established the division of responsibilities between controllers and processors. However, there is no equally clear regulation on the division of responsibilities between joint controllers. If, after a factual analysis of the circumstances, it is possible to clearly allocate responsibilities between the parties, according to their contribution to the processing operations, this in turn presupposes that the parties have a clear picture of who carries what role. In practice, obstacles may arise due to the lack of awareness of controllers that they are in fact joint controllers and, in addition, the bargaining power and ability to influence the nature of the agreement varies between the parties. Negotiations may not be successful due to the significant dominance of some parties in their decision-making capacity.

Processing processes are often complex, and if the parties have difficulty in establishing joint controllership, there are obstacles to the obligation to share responsibilities. According to the current law, there is little clarity regarding the determination of joint controllers and therefore it leads to incorrect allocation of responsibilities.

In the second part, the author examined the nature of the joint controllers' arrangement. The GDPR imposes an obligation to conclude an arrangement allocating the responsibilities between the processors. The arrangement must be presented to the data subject in a transparent and clear manner, but there is no formal requirement for the arrangement and therefore the parties have the right to decide for themselves how they will notify the data subjects of the allocation of responsibilities.

The analysis showed that the GDPR does not define the allocation of responsibilities between joint controllers. The problem is how to identify this allocation in practice.

The case law of the CJEU has not sufficiently confirmed a uniform approach to the determination of the scope of obligations, with the result that data controllers face difficulties in complying with the requirements of the legislator and in making their data processing activities proper. However, in the event of misconduct by joint controllers, there is always a risk that a data breach will be detected and result in fines.

Although the concept of joint controllers is not very new, its implementation in the modern data processing has proven to be difficult. Understanding how parties are considered to be joint controllers is particularly important both to clarify the responsibilities between data controllers and to the responsibilities of individuals and data protection authorities.

The case law of the CJEU analysed in the paper has shown that the threshold for establishing joint and several liability is very low and that little is required for the parties to share meetings or for both parties to have access to the data. As the CJEU interprets joint controllership more broadly than can be deduced from the GDPR, it is important that both parties have identified the relationship between controllers and during processing through standard practices.

The analysis shows that neither the legislator nor the case law provides clear guidance on what should happen if the parties do not agree on whether they are joint controllers - a difficult situation that will certainly arise more in the future. Since the introduction of the GDPR, companies have been avoiding the qualification as joint controllers, probably due to regulatory ambiguity. Many units do not have a clear overview of data flows, and there are also significant differences in the level and balance of power between many data processors. This, in turn, may prevent entities from actually concluding agreements with each other.

In the wind of case law, the concept of joint controllership is broader than previously thought. Despite the inclusion of the joint controllership regulation in the GDPR and the allocation of responsibilities between joint controllers, it is still unclear what the legal consequences will be

if the joint controllers do not allocate their responsibility by said arrangement. At present, the only possible solution is to approach by a factual analysis.

In summary, the author has taken the position that the regulation of the joint controller in its current form is not effectively applicable in practice. The author's own solution to the efficiency of the allocation of responsibilities would be to look at the whole picture of processing operations more broadly, taking into account the actual/possible influence of each party in the processing operations. Consequently, it would be reasonable for higher standing joint controllers to have an obligation to draw up the arrangement on allocating responsibilities and for the other joint controllers to accept it. In addition, the obligation of transparency should be extended not only to the extent of allocating the responsibilities in the joint operations but also to the subsequent operations which the joint controllers intend to pursue independently. Namely, if joint controllers were to be transparent about what they intend to do with the data after joint controllership ends, the scope of the allocation of responsibilities would be significantly clearer. In addition, one possible solution would be to adopt additional and more specific guidelines by the EDPB and to regulate joint controllership in specific laws targeting specific fields. In the current situation, the clarity of the regulation largely depends on further case law and renewed or new guidelines from EDPB. The existing regulation creates uncertainty for controllers as to what extent the joint controllership applies and, as a result, data controllers do not know for certain how to allocate obligations from the GDPR in a transparent manner.

LÜHENDID

AKI – Andmekaitse Inspektsioon

CJEU – Court of Justice of the European Union

DPO – Data Protection Officer (Euroopa andmekaitse ametnik)

EDPB – European Data Protection Board

EDPS – European Data Protection Supervisor

EK – Euroopa Kohus

EL – Euroopa Liit

GDPR – General Data Protection Regulation

IKS – Isikuandmete kaitse seadus

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Alsenoy, V. B. Liability under EU Data Protection Law: From Directive 95/46 to the General Data Protection Regulation, 7 (2016) – Journal of Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-7-3-2016/4506/van_alsenoy_liability_under_eu_data_protection_law_jiptec_7_3_2016_271.pdf
2. Alsenoy, V. B. Regulating Data Protection – The allocation of responsibility and risk among actors involved in personal data processing, August 2016. Arvutivõrgust kättesaadav: https://limo.libis.be/primo-explore/fulldisplay?docid=LIRIAS1711667&context=L&vid=Lirias&search_scope=Lirias&tab=default_tab&lang=en_US&fromSitemap=1
3. Armstrong, J. Bywater, A– European Court Facebook Fan Page Administrator Responsibility Ruling. June 8 2018. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.corderycompliance.com/client-alert-european-court-facebook-fan-page-ruling/>
4. Andmekaitse Inspektsiooni 2019 juhend. Isikuandmete töötaja üldjuhendi veebitekst. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.aki.ee/et/isikuandmete-tootleja-uldjuhendi-veebitekst>
5. Article 29 Working Party (2006), Opinion 10/2006 on the processing of personal data by the Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT), WP 128, Brussels 22 November 2006. Arvutivõrgust kättesaadav: https://ec.europa.eu/justice/article-29/press-material/press-release/art29_press_material/2006/pr_swift_affair_23_11_06_en.pdf
6. Article 29 Working Party (2010), Opinion 1/2010 on the concepts of “controller” and “processor”, WP 169, Brussels, 16 February 2010. Arvutivõrgust kättesaadav: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2010/wp169_en.pdf
7. Chen, J., Edwards, L., Urquhart, L., McAuley, D. Who is responsible for data processing in smart homes? Reconsidering joint controllership and the household exemption. Oxford University Press 2020. Arvutivõrgust kättesaadav: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3483511

8. Colcelli, V. Joint Controller Agreement Under GDPR – EU AND COMPARATIVE LAW ISSUES AND CHALLENGES SERIES – Issue 3. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/eclic/article/view/9043/5125>
9. Dahi, A., Corrales Compagnucci, M. A Controller Without Control. Embedded Artificial Intelligence – A Catalyst to Reconsider the Controller/Processor Relationship of the GDPR. AI in eHealth: Human Autonomy, Data Governance & Privacy in Healthcare Cambridge: Cambridge University Press. Cambridge Bioethics and Law 2021. Arvutivõrgust kättesaadav: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3643751
10. Datenschutzkonferenz, “Kurzpapier Nr. 16 Gemeinsam für die Verarbeitung Verantwortliche, Art. 26 DSGVO“ – 19.03.2018. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.datenschutzzentrum.de/uploads/dsgvo/kurzpapiere/DSK_KPNr_16_Gemeinsame-Verantwortliche.pdf
11. DeBarge, M. W. Privacy Upheaval Exploring the Impact of the GDPR on Companies Sponsoring and Managing Global Clinical Research – LSC Volume 4.1 | 2018. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.wiggin.com/wp-content/uploads/2019/09/39349_lsc_privacyupheaval-article_wiggindana_1-28-18_mdebarge.pdf
12. Dierks, C., Kircher, P., Husemann, C., Kleinschmidt, J., Haase, M. Data Privacy in European Medical Research: A Contemporary Legal Opinion – MWV Medizinisch Wissenschaftliche Verlagsgesellschaft Berlin, 2021. Arvutivõrgust kättesaadav: https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/46530/external_content.pdf?sequence=1&isAllowed=y
13. EDPS Guidelines on the concepts of controller, processor and joint controllership under Regulation (EU) 2018/1725. European Data Protection Supervisor 7.10.2019. Arvutivõrgust kättesaadav: https://edps.europa.eu/sites/edp/files/publication/19-11-07_edps_guidelines_on_controller_processor_and_jc_reg_2018_1725_en.pdf
14. Edward, L., Finck, M., Dr. Veale, M., Zingales, N. Data Subjects as Data Controllers: A Fashion(able) Concept? Internet policy review, journal on internet regulation, 2019. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://policyreview.info/articles/news/data-subjects-data-controllers-fashionable-concept/1400>
15. ESOMAR Internal Code on Market, Opinion and Social Research and Data Analytics. ICC/ESOMAR 2016. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.esomar.org/uploads/public/knowledge-and-standards/codes-and-guidelines/ICCESOMAR_Code_English_.pdf

16. Euroopa Komisjon, What is a data controller or a data processor? Arvutivõrust kättesaadav: <https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/>
17. European Data Protection Board. Guidelines 07/2020 on the concepts of controller and processor in the GDPR. Version 1.0, Adopted on 2. September 2020. Arvutivõrgust kättesaadav: https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/consultation/edpb_guidelines_202007_controllerprocessor_en.pdf
18. European Commission. Special Eurobarometer 431. Data Protection Report. 2015. Arvutivõrgust kättesaadav: http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_431_en.pdf
19. European Union Agency for Fundamental Rights and Council of Europe. Handbook on European data protection law. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2018 edition.
20. Facebook Controller Addendum, 31.08.2020. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.facebook.com/legal/controller_addendum
21. Facebook Information about Page Insights. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.facebook.com/legal/terms/page_controller_addendum
22. Feiler, L., Forgo, N., Weigl, M. The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Commentary – Globe Law & Business Ltd 2018.
23. Dr. Finck, M. EPRS | European Parliamentary Research Service, Scientific Foresight Unit (STOA) PE 634.445 – July 2019. Can distributed ledgers be squared with European data protection law? Brussels, 2019. Arvutivõrgust kättesaadav: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/634445/EPRS_STU\(2019\)634445_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/634445/EPRS_STU(2019)634445_EN.pdf)
24. Dr. Gabel, D., Hickman, T. Obligations of controllers – Unlocking the EU General Data Protection Regulation. A practical handbook on the EU's new data protection. 2016 – 2019 White & Case LLP. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.whitecase.com/publications/article/chapter-10-obligations-controllers-unlocking-eu-general-data-protection>
25. Ida-Tallinna Keskhaigla andmekaitsetingimused. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.itk.ee/haiglast/avalikud-dokumendid/andmekaitse>
26. Kahler, T. Accountability, the gravity centre of GDPR. 2018. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://dpoblog.eu/accountability-the-gravity-centre-of-gdpr>
27. Kurtz, C., Wittner, F., Semmann, M., Schultz, W., Böhm, T. The Unlikely Siblings in the GDPR Family: A Techno-Legal Analysis of Major Platforms in the Diffusion of

- Personal Data in Service Ecosystems – Proceedings of the 52nd Hawaii International Conference on System Sciences | 2019. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://scholarspace.manoa.hawaii.edu/bitstream/10125/59943/0503.pdf>
28. Joint controllership for third party tracking cookies – Faculty of Law, University of Oslo 2019. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/75298/LL-M--Thesis---Candidate-7018.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
29. Lambert, A. Controllership existentialism: recent CJEU case law on determining controllership and its implications for business – Financier worldwide 2019. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.financierworldwide.com/controllership-existentialism-recent-cjeu-case-law-on-determining-controllership-and-its-implications-for-business#.YFdw368zaUk>
30. Maharaj, Z., Laureau, K., Wyk, J. V., Schroeder, C. How does GDPR apply to clinical trial sponsors outside EEA? Views of EEA DPAs. The International Association of Privacy Professionals (IAPP). Arvutivõrgust kättesaadav: <https://iapp.org/news/a/how-does-the-gdpr-apply-to-clinical-trial-sponsors-outside-the-eea-views-of-eea-dpas/>
31. Mahieu, R., Hoboken, J., Asghari, H. Responsibility for Data Protection in a Networked World: On the Question of the Controller, “Effective and Complete Protection” and its Application to Data Access Rights in Europe – 10 (2019) Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law. Arvutivõrgust kättesaadav: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3256743
32. Mahieu, R., Hoboken, J. Fashion-ID: Introducing a phase-oriented approach to data protection? European Law Blog, 30 September 2019. Arvutivõrgust kättesaadav: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3548487
33. Medical Research Council. GDPR: Current thinking on Controllers and Processors in health research 4 November 2019 (updated 15 Jan 2021). Arvutivõrgust kättesaadav: <https://mrc.ukri.org/documents/pdf/gdpr-guidance-note-6-current-thinking-on-controllers-processors-in-health-research/>
34. Mäkinen, J. Data quality, sensitive data and joint controllership as examples of grey areas in the existing data protection framework for the Internet of Things. Information & Communications Technology Law 24, 3, 2015. Arvutivõrgust kättesaadav: https://www.researchgate.net/publication/334485209_How_ISO_27001_Can_Help_Achieve_GDPR_Compliance

35. Quathem, K.F. Controlling personal data – the case of clinical trials. Covington & Burling. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.cov.com/~media/files/corporate/publications/2005/10/oid64167.pdf>
36. Põhja-Eesti Regionaalhaigla isikuandmete töötlemise tingimused. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.regionaalhaigla.ee/et/isikuandmete-tootlemine>
37. Radtke, T. The Concept Of Joint Control Under The Data Protection Law Enforcement Directive 2016/680 In Contrast To The GDPR – 1 (2020) Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-11-3-2020/5189>
38. Rücker, D. Development and Importance of the Data Protection Reform. – New European General Data Protection Regulation: A Practitioner's Guide. Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden 2018.
39. Sánchez, M. G. Joint controllership in data protection: What the CJEU has stated so far – Edinburgh Student Law Review 2020 Volume IV | Issue 1. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://www.blogs.law.ed.ac.uk/eslr/wp-content/uploads/sites/30/2020/07/ESLR-2020-Master-Document-2.pdf>
40. Sein, K., Mikiver, M., Tupay, P. K. Pilguheit andmesubjekti õiguskaitsevahenditele uues isikuandmete kaitse üldmääruses. – Juridica 2/2018.
41. Seipp, T. Joint controllership under the GDPR. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.activemind.legal/guides/joint-controllership/>
42. Sharma, S. Data Privacy and GDPR Handbook. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons 2020. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://books.google.ee/books?id=Db64DwAAQBAJ&lpg=PA1&dq=joint%20controller%20gdpr&lr&pg=PA65#v=onepage&q&f=false>
43. Shaw, T. J. DPO Handbook. International Association of Privacy Professionals (IAPP) 2018.
44. Zetoon, D. The EU GDPR: Answers to the most frequently asked questions. American Bar Association 2018.
45. Tartu Ülikooli Kliinikumi kontserni isikuandmete töötlemise üldtingimused. Arvutivõrgus kättesaadavad: <https://www.kliinikum.ee/patsiendile/dokumendid-patsiendile/isikuandmete-tootlemise-uldtingimused/>
46. Tran, D., Adde, L. Joint controller relationships — more prevalent than previously thought? – Privacy & Data Protection, 2019 Volume 19, issue 8. Arvutivõrgust kättesaadav: <https://hsfnotes.com/data/wp-content/uploads/sites/26/2019/09/Joint-controller->

[relationships-more-prevalent-than-previously-thought-Duc-Tran-Laura-Adde-Herbert-Smith-Freehills-LLP-Volume-19-Issue-8.pdf](#)

- 47. Tupay, P. K. Õigusest eraelule kuni andmekaitse üldmääruseni ehk tundmatu õigus isikuandmete kaitsele. – Juridica IV/2016.
- 48. Voigt, P. Bussche, A. The EU General Data Protection Regulation (GDPR): A Practical Guide. Springer International Publishing AG 2017.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

- 49. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiiv 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus).
- 50. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2016/680, mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK (õiguskaitseasutuste direktiiv).
- 51. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 95/46/EÜ, 24.oktoober 1995, üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta. - ELT L 281, 23.11.1995 (andmekaitse direktiiv).
- 52. Isikuandmete kaitse seadus. – RT I, 04.01.2019, 11.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

- 53. EKo C-210/16, *Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein versus Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH*, ECLI:EU:C:2018:388.
- 54. EKo C-25/17, *Tietosuoja valtuutettu versus Jehovan todistajat – uskonnollinen yhdyskunta*, ECLI:EU:C:2018:388.
- 55. EKo C-40/17, *Fashion ID GmbH & Co. KG versus Verbraucherzentrale NRW eV*, ECLI:EU:C:2019:629.

56. EKo C-131/12, *Google Spain SL, Google Inc v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Maria Costeja González*, ECLI:EU:C:2014:317.